

Nebát' sa spovede

Nový predstavený
spovedníkov vo
Vatikáne: Srdcom som
Slovák

str. 4

Byť na ceste

Putovanie patrilo od
prvých storočí
k základným prejavom
života Cirkvi

str. 14

Básnik s gitarou

Pred dvadsiatimi
rokmi zomrel
v Paríži ruský bard
Bulat Š. Okudžava

str. 32

Svätý Peter, cca 1500

Priznávam sa: Šimon, syn Jonášov, zvaný Peter, je mi veľmi sympatický. Okamžite sa nadchne pre vec (porov. Mt 4, 18 – 20), ako jediný z apoštolov označí Ježiša za „Mesiáša, Syna živého Boha“ (Mt 16, 16), dokon-

Tu es Petrus

ca Pánovi dohovára (porov. Mt 16, 22), ba čo viac – tasí meč na jeho obranu (porov. Jn 18, 10). Obraz horlivého svätca, ktorý sa mi svojou úprimnosťou páči.

Na druhej strane je to človek, čo v dôležitej chvíli spí (porov. Mt 26, 40 – 46), ktorého Pán nazve „satanom“ (Mt 16 23), ktorý dokonca tri razy zaprie Pána (porov. Mt 26, 69 – 74), ba čo viac – schováva sa v diere vlastného strachu ani nesprevádza Pána na Golgotu. Obraz bežného človeka, ktorý mi je dosť podobný.

Dva obrazy, v ktorého hlavných črtách sa neraz vidím, najmä v tom druhom.

Šimon, zvaný Peter, je mi naozaj veľmi sympatický. Prostý, miestami ťarbavý, pýtajúci sa, premýšľajúci, nadchýňajúci sa, milujúci, zahriakovaný, nevšímavý, zapierajúci, ustráchaný, ľutujúci, plačúci...

Šimon, syn Jonášov, „*nemožno mi ťa nelúbiť.*“

Nech mi je odpustená moja trúfalosť, ale musím to povedať: Pane, nemohol si si vybrať lepšieho za svojho prvého nástupcu. Vybral si si jedného z nás, priam spomedzi nás – úplne jednoduchého človeka so svojimi slabosťami, hriechmi a hriešikmi.

Je pravda, že v Cézarei Filipovej bol Šimonovi, synovi Jonášovmu, prisľúbený najvyšší úrad v budúcej, Kristom založenej Cirkvi, ale potom prišlo to nešťastné trojité zapretie. Čisto z ľudského hľadiska – budúci prvý pápež sa v onú pohnutú noc vlastne diskvalifikoval sám.

Lenže po zmŕtvychvstaní Pána sa Peter pri Tiberiadskom mori prejavil ako za „starých dobrých čias“. Hoci z loďky v prebúdajúcom sa dni nespoznal Zmŕtvychvstaleho, stačil mu, keď „*učeník, ktorého Ježiš miloval*“ len povie, že na brehu „*to je Pán*“, viac Petrovi potreba – „*pripásal si šaty a skočil do mora*“ (po-

rov. Jn 21, 4 – 7). Len byť čo najskôr pri Milovanom.

Ale pozor – nie byť prvý, ale čo najskôr. Čo najskôr byť pri tom, ktorý preňho predstavoval všetko.

Nech mi exegéti odpustia, ale myslím si, že Peter plával k brehu plný radosti a nádeje, túžiac vyrozprávať Pánovi, ako veľmi, veľmi ľutuje svoje zapretia, len aby jeho priateľ, „*Mesiáš, Syna živého Boha*“, konečne utíšil jeho plač ľútosti, ktorý neprestával od onoho kohútieho zaspievania.

A potom, priamo na brehu, prišla chvíľa zúčtovania. Sám sebou diskvalifikovaný Peter azda ani nedýchal, keď sa ho Pán tri razy po sebe pýtal, či ho „*miluje väčšmi ako títo*“, či ho „*miluje*“, či ho „*má rád*“ (porov. Jn 21, 15 – 17). Pri tretej otázke sa síce Peter na chvíľu ukáže opäť ako jeden z nás – tak prirodzene ľudsky zarmútený človek, ktorému najbližší akoby neverí, ale v plnej pokore vyznáva: „*Pane, ty vieš všetko, ty dobre vieš, že ťa mám rád*“ (Jn 21, 17). A Peter sa stáva prvým pápežom.

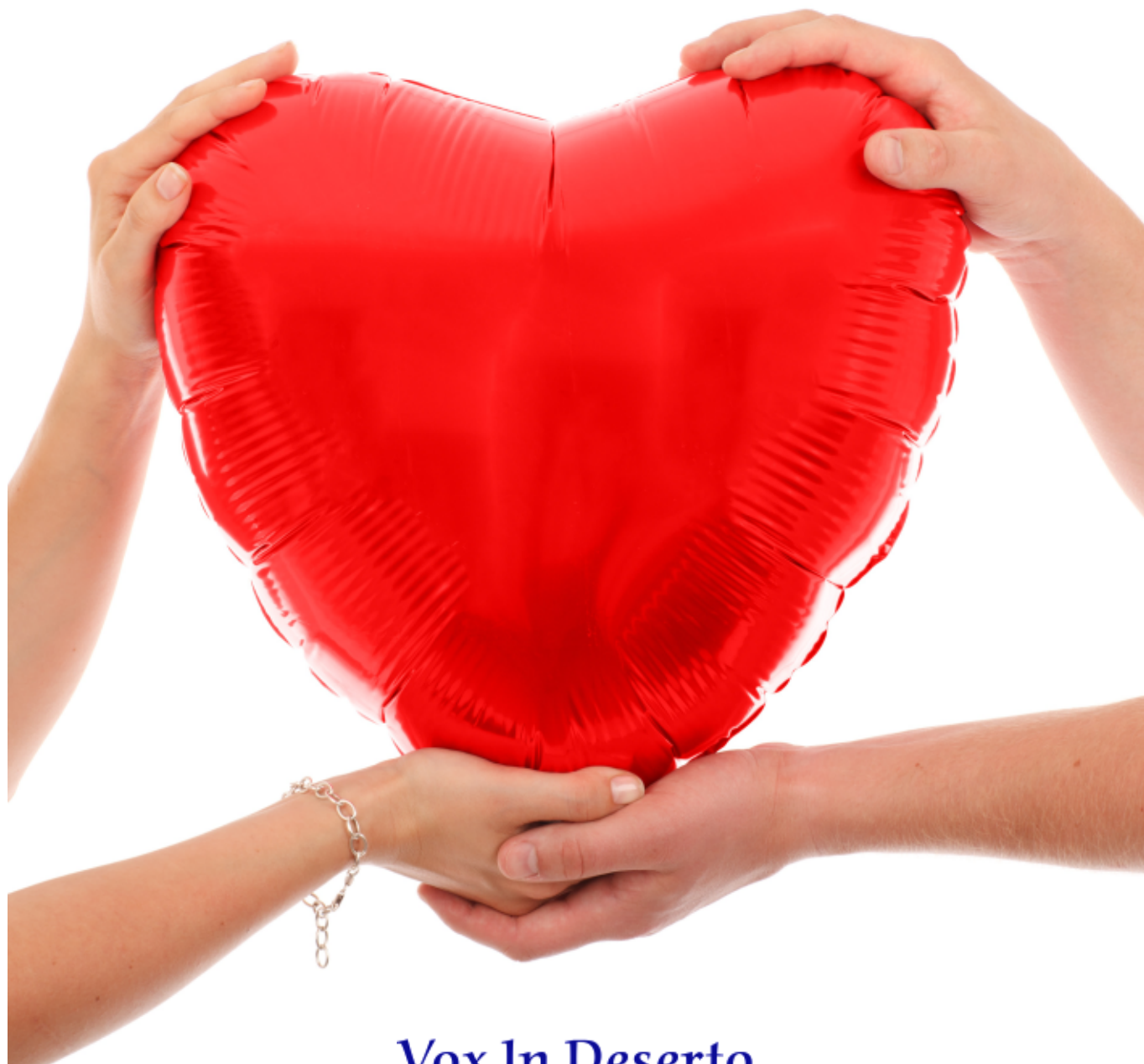
Ktosi bystro podotkol, že pokáním, čo dal Ježiš Petrovi, bolo práve Petrovo nové poslanie. Louise Evely dodáva: „*Peter, budeš vedieť spovedať, budeš vedieť odpúšťať hriechy druhých, pretože som ťa to práve naučil, ako sa to robí.*“ V praxi daná odpoveď na Petrovu otázku, koľko ráz treba odpustiť (porov. Mt 18, 21).

Šimon, zvaný Peter, si mi naozaj veľmi sympatický. *Tu es Petrus*, ty si Skala. Nie preto, lebo si stál od počiatku Pánovho verejného účinkovania po jeho boku. Ani nie preto, lebo si sa stal prvým pápežom.

Si mi nesmierne sympatický preto, lebo si živým dôkazom, že aj pevná skala ešte väčšmi pevnie odpúšťaním.

PAVOL PRIKRYL

**Ďakujeme všetkým,
ktorí podporili 2 % z dane
časopis
VOX**

Vox In Deserto

Pod' so mnou na dovolenku

Môj Bože,

aspoň raz do roka
chcel by som za sebou
zatvoriť dvere bytu
a odísť.

Chcel by som vstávať,
keď sa mi zachce,
ležať na slnku, špliechať sa vo vode,
presýpať piesok pomedzi prsty.
Musím odísť von z mesta,
aby som sa prevetral
a mal čas.

Pocestuj so mnou na dovolenku
k moru alebo do hôr.
Bud' pri mne,
celkom jedno, kam sa pôjde,
chcem len von poklusom,
chcem opäť počúvať

len tvoje slová v tichu,
v pokoji.

Môj Bože, chcel by som byť
pravým otcom,
so svojou ženou ísť na prechádzku,
hrať sa so svojimi deťmi.
Chcel by som čítať knihu,
ktorá by nebola povinným čítaním.
Potom azda budem lepšie rozumieť
aj tvojej láske ku mne.
Azda potom sa budem môcť lepšie modliť.

Potom pocítim,
že ty máš vždy pre nás čas,
vždy si nablízku,
že nepotrebujem slnko a vietor,
ale predovšetkým
žiaru a dych tvojej lásky.

PAUL ROTH

Nový predstavený spovedníkov vo Vatikáne: Srdcom som Slováč

Nebát sa spovede

V máji generálna kúria Rádu menších bratov konventuálov rozhodla, že novým predstaveným Kolégia vatikánskych spovedníkov bude na obdobie štyroch rokov minorita páter LUCIÁN MÁRIA BOGUČKI (na snímke). Páter Lucián pochádza z Poľska, v minulosti pôsobil osem rokov ako správca Farnosti sv. Michala v bratislavskej Karlovej Vsi a zároveň ako predstavený slovenskej viceprovincie minoritského rádu. Nový predstavený spovedníkov vo Vatikáne poskytol *Rádiu Vatikán* rozhovor.

Ako ste prijali správu, že budete zodpovedným za kňazov, ktorí spovedajú vo Vatikáne? Prekvapila vás, alebo ste to očakávali?

Viac či menej som to očakával, lebo už dlhšie sa o tom rozprávalo a bratia mi naznačovali, že ma vidia v službe rektora Kolégia vatikánskych spovedníkov. Prijal som to ako výzvu, ako konkrétnu službu.

Ako prebieha voľba predstaveného Kolégia vatikánskych spovedníkov? Je to rozhodnutie jedného človeka, alebo celej komunity?

Je to rozhodnutie generálneho predstaveného spolu s radou. Generálny predstavený však najskôr posielal svojho zástupcu, ktorým bol v tomto prípade generálny vikár nášho rádu, aby sa porozprával s každým z bratov a každý brat mal navrhnúť dvoch – troch kandidátov, ktorých by si vedel predstaviť na tomto poste.

V čom spočíva služba gvardiána vatikánskeho kolégia penitenciárov?

Moja nová služba bude trvať štyri roky. Predovšetkým som predstavený rehoľnej komunity vo Vatikáne. Naša komunita je tým výnimočná, že má len jeden druh pastorácie: spovedanie v Bazilike sv. Petra. Ako rektor kolégia som v prvom rade zodpovedný za to, aby tí, čo spovedajú, dodržiavali poriadok, aby spovednice neboli prázdne. Keď niekto vypadne, musím sa postarať, aby boli zástupcovia. Rovnako sa musím starať o normálny chod komunity: aby bolo čo jesť, čo piť, kde spať a aby sa tiež bratia nezabudli modliť.

Aká veľká je vaša komunita?

Je nás štrnásť bratov desiatich národností. Všetci sme kňazi. Sme tiež v pokročilom veku (*páter Lucián je ročník 1966 – pozn. red.*), takže medzi nami nie sú nijakí nováčikovia, všetci majú za sebou životné skúsenosti v iných ob-

lastiach, vo svojich provinciách, vo svojich krajinách. Sú to zrelí muži.

Ste pôvodom Poliak, dlhé roky ste pôsobili na Slovensku, vynikajúco hovoríte po slovensky. Cítite sa byť tak trochu Slovákom?

Mnoho ráz som už povedal, že mám síce poľskú národnosť, poľský pas, ale srdcom som Slováč. Už to, že som sa narodil priamo na slovensko-poľských hraniciach (v obci Piwniczna, neďaleko Mnišku nad Popradom – pozn. red.). Moji predkovia z otcovej strany pochádzajú zo Slovenska, mám po každej stránke skutočne veľmi blízko k slovenskému národu. Nerobím rozdiely medzi Poliakmi a Slováčmi. Mám natoľko veľké srdce, že oba tieto národy sa do neho vtesnajú.

Pápež František počas svojho pontifikátu viac ráz poukázal na dôležitosť sviatosti zmierenia. Sám dokonca zasadol do spovednice, či už ako kňaz vysluhujúci sviatosť alebo ako veriaci, ktorý sviatosť prijal. Ste s pápežom, ako spovedníci vo Vatikáne, v nejakom užšom kontakte?

Nie, nie sme, aj keď je mojou túžbou pozvať k nám po prázdninách Svätého Otca. Verím, že prijme toto pozvanie, lebo predsa len túto službu milosrdenstva vykonávame aj v jeho mene. Všetci, čo sme vo Vatikáne, sme tam pre to, aby sme boli predĺžením Petrovej služby, lebo Svätý Otec nestíha robiť všetko sám. Má na to obrovské množstvo ľudí, ktorí nie v svojom, ale v jeho mene vykonávajú túto službu. Prirodzene, predovšetkým v mene Pána Ježiša, ale aj v mene Svätého Otca. On nemôže sedieť v Bazilike a spovedať, takže má na to penitenciárov, ktorí vykonávajú túto úlohu. A my sa to usilujeme robiť v duchu pápeža Františka.

V minuloročnom Jubilejnom roku milosrdenstva navštívil Baziliku sv. Petra vo Vatikáne približne dvadsať miliónov pútnikov. Odrazilo sa to aj na záujme o spovedň?

Veľmi, skutočne to bol milostivý čas. Pre mňa to bol rok, keď som si uvedomil, že má zmysel byť v Bazilike sv. Petra. Mnoho ráz som sa totiž sám seba pýtal, prečo som tu, prečo nie som na Slovensku medzi svojimi veriacimi? Zvlášť vtedy, keď boli spovednice prázdne.

V Jubilejnom roku som skutočne pocítil, že je o spovedň veľký záujem. Bolo to cítiť dvoj – trojnásobne. Tí, ktorí

»»»

spovedali v španielčine a v angličtine, toho mali ešte oveľa viac. Dennodenne to boli desiatky ľudí. Takže Bohu vďaka, a nielen za tento počet, ale predovšetkým za tých ľudí, ktorí skutočne hľadali milosrdenstvo a prichádzali, aby si dali životy do poriadku po dlhých rokoch.

Mnohí ľudia majú zo spovede strach a nechápu význam tejto sviatosti. Čo by ste odkázali ľuďom, ktorí neboli roky na spovedi? V čom spočíva krásna sviatosti zmierenia?

Aby sa nebáli. Veď aj ja, čo sa spovedám každé dva týždne, mám nejaký ten strach sa spovedať. Je to pochopiteľné. Keď má človek hovoriť o svojich zlyhaniach, nedostatkoch, o svojich hriechoch, tak má pocit úzkosti, strachu, zahanbenia. To nie je nič zlé. Tým väčší si potom vážime samotné odpustenie.

Takže, áno, boj sa, ale buď odvážny a urob krok, ktorý ti dá obrovskú slobodu. A neboj sa, v spovednici sa nestretnes s kňazom, ktorý by ťa trestal, ktorý by ťa odmietol. Každý kňaz, nech by vyzeral akokoľvek, tak v spovednici si uvedomuje, že je predovšetkým nástrojom milosrdenstva.

Ak by sme to teda mali zhrnúť, v čom spočíva krásna sviatosti zmierenia?

Krásna tejto sviatosti spočíva v stretnutí sa s milosrdným Otcem. Kňaz si uvedomuje, že je tu ako milosrdný otec, nie spravodlivý sudca. Lebo aj milosrdenstvo je prejavom spravodlivosti. Teda je to stretnutie s niekým, kto na mňa čaká.

Keď niekam idem a viem, že nikto na mňa nečaká, že budem možno niekoho

vyrušovať, to nie je príjemný pocit. Keď však vidím, že kňaz sedí v spovednici to znamená, že na mňa skutočne čaká, nie som mu na príťaž. Je tam pre mňa. A môžem to povedať za všetkých kňazov, že čím tvrdší hriešnik, tým väčšia radosť zo strany kňaza.

V spovednici presedíte hodiny, nepochybne je to fyzicky i psychicky náročné. Ako oddychujete, relaxujete?

Áno, aj keď nie vždy sú penitenti, je to psychická záťaž, najmä teraz, keď je horúco aj v Bazilike sv. Petra. Pre mňa je oddych vždy si poobede ľahnúť aspoň na pár minút. Natiahnem sa, dobre mi to padne. Musím sa však aj pohybovať, aby som nepribral. Šport, ktorý veľmi obľubujem, je cyklistika. Rád chodím na bicykli po Ríme, je to taký adrenalínový šport. Rád tiež chodím mimo Ríma pozrieť si prírodu, okolie. Už niekoľko rokov tiež organizujem cyklopute. Ani tento rok nebol výnimkou. Tento rok som zvolili Lazio, krásy tohto rímskeho regiónu, lebo mnohí ľudia, ktorí prídu do Ríma, nemajú čas pozrieť si okolie.

EVA JANOŠÍKOVÁ/RV
(Snímky: RV, CTV)

Vatikánski penitenciári

V každej z rímskych pápežských bazilik konajú službu penitenciárov kňazi pochádzajúci z niektorého rehoľného rádu.

Spovednici v pápežských bazilikách majú jedinečné privilégium spovedať aj tých, ktorých hriechy sú rezervované Apoštolskej stolici. Jednotlivé prípady sa potom, prirodzene v anonymite, riešia aj s veľkým penitenciárom, ktorým je nejaký kardinál. Ide napríklad o udelenie pokánia a spôsob jeho realizácie. Baziliku svätého Jána v Lateráne majú na starosti františkáni, Pannu Máriu Snežnú (Santa Maria Maggiore) dominikáni a Baziliku sv. Pavla za hradbami spravujú benediktíni. Minoritom službu penitenciárov vo Vatikáne zveril roku 1773 pápež Klement XIV. Dovedy konali službu vatikánskych spovedníkov jezuiti, no keďže pápež vtedy zrušil jezuitský rád, bolo ho nutné v krátkom čase nahradiť inými rehoľníkmi. Klement XIV. bol pred zvolením za pápeža minoritom, pozval teda svojich spolubratov z rímskeho Kláštora Dvanástich apoštolov a tí sa ujali služby, ktorú vykonávajú túto službu v Bazilike sv. Petra až doteraz.

Vatikánski penitenciári sú katolícki kňazi, ktorí po náležitej príprave dostávajú od Svätej stolice zvláštnu jurisdikcie na vykonávanie služby spovedníkov v Bazilike sv. Petra. Vyberajú sa z radov pátrov minoritov. Musia byť skúsení a bezúhonní, schopní vysluhovať sviatosť zmierenia v niekoľkých jazykoch. Penitenciári žijú v Palazzo del Tribunale, kláštornej komunite v susedstve vatikánskej baziliky.

V spovedniciach Svätopeterskej baziliky musí byť 14 spovedníkov, ktorí spovedajú v tých jazykoch, ktoré stanovil ešte Klement XIV. Aktuálne sa spovedá po taliansky, španielsky, poľsky, chorvátsky, anglicky, portugalsky, francúzsky, nemecky. Prirodzene, že pátri minoriti okrem týchto jazykov ovládajú aj iné jazyky, takže sa spovedá napríklad aj po čínsky, rumunsky, ukrajinsky a vďaka P. Lucianovi M. Boguckému, OFM Conv, aj po slovensky. Medzi hlavné jazyky stanovené Klementom XIV. patrila aj gréčtina, ale teraz je ťažké nájsť spovedajúceho sa v gréčtine. -r-

Svätý Otec František kreoval päť nových kardinálov, predstavil ich aj Benediktovi XVI.

Kardinál je služba

Dňa 28. júna Svätý Otec František kreoval na kardinálskom konzistóriu piatich nových kardinálov, a tak sa zbor „kniežat Cirkvi“ rozrástol na 225 členov.

Svätý Otec František v liste, ktorý zverejnil biskup Štokholmu Anders Arborelius, OCD, na stránke diecézy, o kardinálskom titule píše: „Byť kardinál je služba, nie hodnosť, ktorá robí niekoho dôležitejším od iných; nie je to ani pocta, ani kniežacie pasovanie. Je to niečo celkom odlišné a väčšie: je to povolanie nasledovať Pána viac zblízka.“

Noví piati kardináli opätovne ukazujú na predstavu pápeža Františka o Cirkvi ako o celosvetovom spoločenstve. Aj teraz vybral kandidátov – ako to výslovne zdôraznil – „z rôznych strán sveta“, ale ani jedného z Rímskej kúrie či z diecéz, ktoré mali tradične na čele kardinála. „Aj to sú znaky, že v Cirkvi prebieha určitá reforma a že pápež väčšmi dbá na osobné vlastnosti,“ zhodnotil kardinál Jozef Tomko.

PREPISOVANIE HISTÓRIE

Pápež František vymenoval za nových kardinálov 73-ročného arcibiskupa Bamaka v Mali Mons. Jeana Zerbu, 71-ročného arcibiskupa Barcelony Mons. Juana Josého Omellu, 67-ročného štokholmského biskupa Mons. Andersa Arborelia z rehole bosých karmelitánov, 73-ročného apoštolského vikára v laoskom Paksé Mons. Louis-Marie Linga Mangkhanekhouna a 74-ročného pomocného biskupa Arcidiecézy San Salvador Mons. Gregoria Rosu Cháveza.

„Pre mňa bola milým prekvapením voľba prvého biskupa švédskeho pô-

vodu v Štokholme Andersa Arborelia, ktorý mal dvadsať rokov, keď sa obrátil z luterána na katolíka,“ povedal pre *Rádio Vatikán* kardinál Jozef Tomko. Mons. Arborelius je prvým Švédom od čias reformácie, ktorý sa stal katolíckym biskupom.

Slovenský kardinál sa veľmi potešil najmä z menovania arcibiskupa Jeana Zerba, ktorého roku 1988 osobne vysvätil za biskupa v hlavnom meste Bamako v chudobnom Mali. „Je to vzdelaný, ale pokorný človek,“ dodal kardinál Tomko. Mons. Zerba sa stal prvým kardinálom z tejto severoafrickej krajiny.

Aj Mons. Louis-Marie Ling, apoštolský vikár v Paksé, v hornatom ázijskom štáte Laos, prichádza z veľmi ťažkých misijných podmienok, pretože v jeho krajine vládne ateistická komunistická diktatúra. Už kňazskú vysviacku prijal v utečeneckom tábore, pre vieru v Boha strávil vo väzení takmer štyri roky, ale ako sám hovorí, vo svojich utrpeniach videl Božiu ruku. „Väzenie bolo pre mňa obdobím odňatia čohokoľvek materiálneho, no nie duchovného. Nemohol som síce slúžiť omšu, sám som sa však stal živou obetou milou Bohu. Stal som sa tým, čím je každý pokrstný človek povolaný byť v živote,“ povedal Mons. Ling. Jeho menovanie je pre Cirkv v Laose historickou udalosťou. Katolíci totiž tvoria v tejto 7-miliónovej krajine menej než 1 % obyvateľstva.

ROMEROV PRIATEĽ

Na prvý pohľad sa nezdá prekvapením menovanie Španiela Mons. Juana Josého Omellu. Treba si však uvedomiť, že Mons. Omella pôsobí v službe barcelonského arcibiskupa len rok, no tradičné kardinálske „miesto“, akým sú Benátky, čaká na menovanie svojho patriarchu už päť rokov...

Azda najväčší ohlas vyvolalo menovanie pomocného biskupa San Salvadoru Josého Gregoria Rosu Cháveza. Je to totiž po prvý raz v histórii Cirkvi, keď sa stal kardinálom pomocný biskup, zatiaľ čo hlava diecézy (*José Luis Escobar y Alas – pozn red.*) ostáva biskupom. Nový kardinál bol nielen priateľ z detstva, ale aj jeden z najbližších spolupracovníkov bl. arcibiskupa Oscara Rome- ra, „obrancu chudobných“, ktorého zavraždili v roku 1980.

VELKÉ A KRÁSNE GESTO

Obrad kreovania nových kardinálov pozostáva z ich vyznania viery a prísahy vernosti Svätému Otcovi a jeho nástupcom. Potom každému z kardinálov pápež udelil insígnie vo forme pokrývky hlavy a prsteňa, ako aj listinu (bulu), ktorou sa im prideliť titulárny kostol či diakoniu. S novými kardinálmi si potom pápež vymenil znak pokoja.

Ako je to už pápeža Františka zvykom, opäť prekvapil krásnym gestom. Na záver konzistória totiž nastúpil spolu s novými kardinálmi do auta a spolu sa odobrali do Kláštora Mater Ecclesiae vo Vatikánskych záhradách, kde býva emeritný pápež Benedikt XVI. Ten sa s kardinálmi zväčšom vo viacerých jazykoch. S laoským kardinálom, ktorý sa Josephovi Ratzingerovi predstavil ako prvý, hovoril po francúzsky, rovnako ako s kardinálom z Mali. S prelátmi zo Španielska a Salvádoru zase hovoril v španielčine. Na záver Benedikt XVI. spolu so Svätým Otcom Františkom udelili päťici apoštolské požehnanie.

Po kreovaní piatich kardinálov sa kardinálsky zbor rozrástol na 225 členov, z ktorých 121 má právo zúčastniť sa na konkláve ako voliči. Pokiaľ ide o zastúpenie kontinentov medzi kardinálmi-voličmi, stále vedie Európa s počtom 53, na druhom mieste je Amerika s počtom 34 (Severná Amerika 17, Južná Amerika 12 a Stredná Amerika 5). O tretie miesto sa delia Afrika a Ázia, ktoré majú po 15 kardinálov. Oceánia je zastúpená štyrmi kardinálmi vo veku pod 80 rokov.

-red-
(Koláž: redakcia)

Kardinál Jozef Tomko v krátkosti predstavuje troch pápežov tretieho milénia

Pápeži 21. storočia

Sviatok sv. Petra, prvého pápeža, je vhodná príležitosť, aby sme si najmä na príklade troch posledných pápežov uvedomili, čo konkrétne pápežstvo znamená pre Katolícku cirkev, pre svet i pre naše Slovensko.

Mnohí ľudia sa zaujímajú o pápežov. Naši súčasníci sa najmä pýtajú, aký je zblízka te-
rajší pápež. Iní rozširujú svoj záujem na súčasných pápežov, pričom berú do úvahy časový úsek niekedy až sto rokov, alebo od posledného koncilu po súčasnosť, prípadne ešte kratší. Iní sa zasa pýtajú na dvoch žijúcich pápežov – Františka a Benedikta XVI. Veľký záujem ešte stále vzbudzuje osobnosť sv. Jána Pavla II.

VELIKÁNÍ

Objektívni historici, a je jedno, akého vyznania sú, uznávajú, že v minulom, teda dvadsiatom storočí, Katolícka cirkev mala na čele vysoko kvalitných nástupcov sv. Petra, ktorí sa už hlboko zapísali nielen do cirkevných, ale aj do svetových dejín. Netreba nám ísť do ďalekej minulosti, stačí pripomenúť mená pápežov ako Lev XIII., Pius X., Benedikt XV., Pius XI., Pius XII., Ján XXIII., Pavol VI., Ján Pavol I., Ján Pavol II., Benedikt XVI. až po súčasného Františka.

Pri každom mene sa nám v mysli vynorí nová postava, každý pápež je originálny, iný ako jeho predchodcovia. S odstupom času aj prípadné kritické poznámky o niektorých ich krokoch ustupujú do pozadia, a rysujú sa pred nami osobnosti veľkého náboženského a ľudského formátu.

My veriaci katolíci s radosťou prijímame toto ocenenie, ktoré nám pomáha, aby sme tým ochotnejšie prijímali

ich ponaučenia. Niektorých už Cirkev vyhlásila za blahoslavených či svätých.

SLOVAN

Pápež sv. Ján Pavol II. nám ostáva blízky aj svojím poľským pôvodom. Narodil sa dňa 18. mája 1920 vo Wadowiciach pri Krakove. Karol Wojtyła sa ako tridsaťosem ročný stal biskupom, veľkú Krakovskú diecézu spravoval až do 16. októbra 1978, keď ho zvolili za nástupcu sv. Petra na rímskom stolci, čiže pápežom a hlavou Katolíckej cirkvi. Zomrel 2. apríla 2005. Jeho pohreb sa stal jedným z najväčších zhromaždení, ktoré sme v Ríme zažili.

Mal som tú milosť pracovať pod jeho vedením najprv šesť rokov ako generálny sekretár svetovej synody biskupov, a potom šesťnásť rokov na čele katolíckych misií vo svete. Poznal som ho veľmi dobre. Bol to človek veľmi inteligentný, ľudsky hlboký a citlivý, „úplne oddaný“ Ježišovi Kristovi cez jeho Božskú Matku, ako to vyjadrovalo jeho biskupské heslo *Totus tuus*.

Môžem v skratke povedať, že som v ňom videl, ako žije a ako umiera svätec (bol som totiž aj pri jeho umieraní). Podľa neho „*Kristus je cesta Cirkvi*“ a „*človek je cesta Cirkvi*“ – tejto naoko dvojitej, ale v skutočnosti jedinej ceste venoval celý svoj život i svoju smrť.

TEOLÓG

Emeritný pápež Benedikt XVI., kardinál Joseph Ratzinger, je tiež veľká ľudská i náboženská osobnosť. Narodil sa

pred deväťdesiatimi rokmi v bavorskom meste Marktl am Inn, ako syn žandára. Pochádza zo zdravej katolíckej rodiny; mal sestru, jeho brat je kňaz. Po kňazskej vysviacke sa venoval svojej láske – prehlbovaniu a vyučovaniu teológie. Roku 1977 ho pápež Pavol VI. menoval za arcibiskupa v Mníchove, ale už v novembri 1981 si ho Ján Pavol II. povolal do Ríma ako prefekta kongregácie pre učenie viery. V Ríme prišlo pre neho nové prekvapenie, keď bol v apríli roku 2005 zvolený za pápeža.

Niekoľko rokov niesol tento ťažký úrad, ale jeho zdravie stále slablo. Dňa 28. februára 2013 sa rozhodol vzdať sa tohto úradu, čo sa nestalo už viac storočí. Teraz žije ako emeritný pápež vo Vatikáne a nevykonáva svoj úrad.

Pápež Benedikt XVI. chodí na svoje pravidelné prechádzky vo vatikánskych záhradách. Je trochu zhrbený a slabší. Je to však ten istý Ratzinger, „*mysel a srdce*“, zdržanlivý, ale srdečný a úctivý, človek pevnej viery, ktorú je vždy ochotný oživiť, vysvetliť nakoľko sa dá. Vieru treba poznať, uznať ako pravdu, slobodne prijať a tú slobodu aj vždy obhájiť.

Pápež Benedikt je asi najväčším dnes žijúcim katolíckym teológom.

Z KONCA SVETA

Pápež František je väčšmi typ pastierskeho razenia a to tak v teologickej príprave, ako aj v doterajšom živote. Ako on sám zvykne hovoriť, „*zaváňa ovcami*“, je pastoračne usmernený. Často vie prekvapiť svojimi nápadmi a iniciatívami. Vie hovoriť do srdca ľuďom aj z jednoduchého prostredia a privádzať ich k Bohu. Zástupy ľudí na jeho audienciách radi počúvajú jeho príhovory.

Jorge Mario Bergoglio sa narodil dňa 17. decembra 1936 v Buenos Aires, je teda prvým juhoamerickým pápežom, hoci jeho rodičia pochádzali zo severného Talianska. Kňazom sa stal roku 1969 ako člen jezuitskej rehole, pomocným biskupom roku 1992 a dňa 28. februára 1998 sídelným arcibiskupom v hlavnom argentínskom meste Buenos Aires.

Kardinálom sa stal roku 2001 a 13. marca 2013 ho zvolili za rímskeho biskupa, čiže pápeža. Vybral si meno František, chudobného a jednoduchého svätca z Assisi, aby aj takto naznačil, akú Cirkev chce spravovať a budovať.

Terajší pápež nám hovorí z duše a do duše. Počúvajme a nasledujme ho!

Kardinál JOZEF TOMKO/VR

Obraz rybárov ľudí je v *Novom zákone* jednou z dvoch hlavných metafor pre služobníkov

Rybári ľudí

Kristus povoláva Petra Ondreja za apoštolov, Sant'Apollinare Nouvo, Ravenna

Ihneď po začatí verejného účinkovania, Ježiš povoláva prvých učeníkov (Mk 1, 16 – 20). Učeníci sú od tejto chvíle neodmysliteľnou súčasťou jeho putovania a ohlasovania Božieho kráľovstva.

Ježiš nevyhľadával len ľudnaté mestá so vzdelanými zákonníkmi, ale jeho cesta viedla cez pobrežie Genezaretského jazera, ktoré obývali jednoduchí rybári. Miesto stretnutia je pobrežie Galilejského mora. V evanjeliách sa nazýva aj Tiberiatske more alebo Genezaretské jazero, jeho súčasný názov je Jam Kinneret. Je to najväčšie jazero severnej Palestíny, ležiace 208 metrov pod hladinou Stredozemného mora. Je hlboké asi 20 metrov, no miestami až 48 metrov. Od severu k juhu je dlhé 21 km, široké 12 km. Zo severu na juh ním preteká rieka Jordán, vďaka nej má jazero sladkú vodu.

ŽIVOT V KRAJI

Za čias Ježiša bolo okolie jazera najľudnatejším krajom v celej Palestíne, a tak niet divu, že najväčšia časť Ježišovho pôsobenia sa vzťahuje práve na okolie tohto jazera. Nachádzajú sa tu mestá Kafarnaum, Betsaida, Genezaret, Tiberias, Magdala. Keďže jazero bolo bohaté na ryby, väčšina tunajších obyvateľov boli

rybári, a preto bolo prirodzené, že na brehu Galilejského mora Ježiš stretol práve ich.

Namáhavý život rybárov si vyžadoval telesnú zdatnosť. Plavili sa v loďkách, ktoré poháňali veslami, no pravdepodobne sa už vtedy používali aj plachty. Lovilo sa v noci alebo skoro ráno, pretože vo dne sa ryby zdržovali v chladnejších vodách.

V Palestíne sa vyskytuje vyše 40 druhov sladkovodných rýb, ale v hebrejčine sa všetky označovali jedným výrazom – *dág, dágá*. Ryby patrili k najlacnejšej a najbežnejšej strave. Okrem prípravy čerstvých rýb pečením alebo varením, sa mohli po očistení dôkladne nasoliť a sušiť na slnku.

SIETE

Na lov rýb sa používali vlečné a vrhacie siete. Vlečné boli dlhé, obdĺžnikové, na hornom okraji mali drevené plaváky, na dolnom olovené kruhy. Vrhacie siete sa podobali kužeľu s dlhým lanom upevneným na vrchole. Boli tak zložené, aby sa

pri vrhnutí rozložili po hladine a súčasne klesli ku dnu, pretože okraje boli zaťažené olovenými krúžkami a pretiahnuté lanom, ktorým sa sieť zatvorila. Stočená sieť sa oblúkom vrhala do jazera, hodom sa rozvinula a okamžite sa vyťahovala z vody. Vo dne mohli rybári z brehu či v plytkej vode hádzať práve tieto vrhacie siete.

Väčšie siete spúšťalo z člnov niekoľko mužov. Ryby sa z nich vyberali do lodí alebo sa siete s úlovkami vyťahovali na breh. Potom nastalo triedenie, väčšie ryby, určené na predaj, sa dávali do košov, bezcenné sa odhadzovali. Triedili sa aj čisté ryby od nečistých – ryby bez šupín a plutiev boli kultovo nečisté (*Dt 14, 9n*).

Pravidelnou činnosťou rybárov bola údržba sietí, ich pranie, čistenie, opravovanie roztrhaných miest a sušenie.

POVOLANIE

A práve takýchto jednoduchých rybárov z okolia Genezaretského jazera, povoláva Ježiš za svojich učeníkov. Namiesto symbolického gesta, aké používa Eliáš (hodil na Elizea svoj plášť; *1 Kr 19, 19*), používa Ježiš symbolické slovo. Pri povolávaní na nasledovanie stojí Ježiš skôr na mieste Hospodina než proroka.

Táto skutočnosť vynikne ešte jasnejšie, keď vieme, že v židovstve to bolo opačne: židovskí žiaci si vyberali svojho učiteľa. Podľa židovského myslenia žiak nielen počúval náuku a výklady *Pisma* od svojho učiteľa, ale ho aj sprevádzal a pozoroval v rôznych životných situáciách, teda „chodili s ním a za ním“.

Ako kedysi Hospodin konal a hovoril cez proroka a vzal človeka do služby, tak teraz koná cez Ježiša. Cez neho Boh koná s autoritou a konečnou platnosťou.

V rozprávaní evanjelia je aktivita na strane Ježiša. Výzva „*podte za mnou*“ je jednoznačným povolaním k učeníctvu. Pôvodne ide pravdepodobne o semitský zvrät, v gréckom texte znie ako rozkaz.

NASLEDOVANIE

Nasledovanie má už v *Starom zákone* široký význam. Označuje totiž nielen čisto priestorovo chápané nasledovanie, vo význame *ísť za niekým*, pričom sa, prirodzene, nedá povedať nič bližšie o vzťahu, ktorý vzniká medzi nasledovníkom a nasledovaným. No viac ako len priestorová predstava je, keď sa povie, že sluha nasleduje svojho pána, vojsko vodcu, žena svojho muža, učeník svojho majstra. Tu sa stáva nasledovanie vyjadrením spolupatričnosti, vlastníctva, poslušnosti, ochoty slúžiť (vojak) alebo lásky (v manželstve).

Teologicky významným sa stáva nasledovanie v súvislosti s nasledovaním Hospodina. *Starý zákon* chváli tých, ktorí idú za Jahvem (*Nm* 32, 12; *Joz* 14, 9). V ostrom protiklade k nasledovaniu Hospodina stojí nasledovanie cudzích bohov, čo znamená porušenie prvého príkazu a odpad od Jahveho. O učeníckom nasledovaní hovorí *Starý zákon* len na jednom mieste, a síce o nasledovaní proroka Eliáša Elizeom (*1 Kr* 19, 19 – 21). Toto krátke rozprávanie tvorí pre novozákonných redaktorov „biblický model“ učeníctva, na ktorý Ježiš nielen nadväzuje, ale v mnohom ohľade ho aj prevyšuje a prekračuje vzhľadom na jeho výnimočnú mesiášsku identitu.

PRÍSLUB

Prísľub „urobím vás rybárov ľudí“ je výrazom splnomocnenia. Keďže ryby boli známym obrazom ľudí, obraz rybárov ľudí nie je zvolený náhodou.

Starý zákon používa prirovnanie rýb s ľuďmi. Ako ryby chytené do „zlej siete“, tak sa zaplietajú ľudia v zlý čas (*Kaz* 9, 12). Jahveho sa pýtajú, či stvoril ľudstvo ako morské ryby (*Hab* 1, 14). Symbolický význam patrí rybám oživujúcim zázračnú vodu, ktorá pramení z chrámu (*Ez* 47, 9); sú symbolom života a spásy, ktorá prichádza od Boha.

Obraz rybárov je použitý aj v apokryfnom *Tomášovom evanjeliu*: „Človek je podobný múdre mu rybárovi. Ten hodil svoju sieť do mora a vytiahol ju z mora plnú malých rýb, Medzi nimi našiel ten múdry rybár veľkú dobrú rybu. vyhodil všetky malé ryby do mora a vybral bez váhania tú veľkú rybu“ (*Tom* § 8). Gnosticky upravené podobenstvo z *Mt* 13, 47 – 50 má v sebe pravdu, keď „veľkou rybou“ je Kristus, kvôli ktorému múdry človek hádže ostatné ryby spať do mora.

ZÁCHRANCOVIA

Podľa niektorých exegétov majú učeníci zachraňovať ľudí z moci zlých síl, ktoré na nich útočia „ako more“, a získavať ich pre Božie kráľovstvo. Napriek túžbe vyložiť spojenie v zmysle záchrany či prinášania spásy, metafora je čudná. Slová o „lovení ľudí“ nemajú vo svojom pozitívnom zmysle nijaké starozákonné vzory. Tento výraz sa vyskytuje vo svojom negatívnom význame v *Starom zákone* i v *Qumrán*e. Tu je reč o rybároch, ktorí vyhadzujú svoje siete proti synom bezbožnosti a o troch sieťach Beliala (porov. *Jer* 16, 16 a *1QH* III, 26 – V, 7; *Am* 4, 2; *Hab* 1, 14 – 15).

V prorockom texte Jeremiáša je prvotný význam chytenia všetkých, ktorí sa chceli pred Jahvem skryť, vsadená do príslubu Božieho vyslobodzujúceho zá-

Ladislav Záborský: *Kristus povoláva Petra Ondreja za apoštolov*

sahu. Je možné, že Ježiš svojím slovom narážal na toto proroctvo a mal na mysli kráľovstvo, ktoré prichádza a do služby ktorého budú jeho hlásatelia postavení.

Obraz „rybárov ľudí“ je jedna z dvoch hlavných metafor pre služobníkov v *Novom zákone*; druhá je obraz pastiera. Metafora rybárov u samotného evanjelistu Marka je kontrastom s obrazom pastiera (*Mk* 6, 34), ktorý svedčí o starostlivosti a láske. Možno preto je to u evanjelistu Lukáša dôvod na preformulovanie, a to v zmysle *odteraz budeš privádzať ľudí k životu*. Sv. Lukáš používa staré sloveso *zôgre*, znamenajúce *zmocniť sa života*, no nie v zmysle usmrtenia. V texte však ide o zachraňovanie ľudí pred smrťou a ich uchovávanie pre život tým, že budú zhromaždení, aby nasledovali Božie kráľovstvo. Tento príslub je teda poukázaním na budúcu misiu učeníkov.

AKOLÚTHEÓ

Modelovú odpoveď na Ježišovu výzvu predstavuje pregnantné sloveso pre pozitívnu odpoveď na povolanie *akolútheó*, t. j. *nasledovať*.

V *Starom zákone* sa nasledovanie niekoho týkalo zvyčajne nejakej vodcovskej postavy, ktorá požívala úctu a autoritu. Bojovník nasleduje vodcu (*Sdc* 9, 4. 49), žena nasleduje muža, nevesta ženicha (*Jer* 2, 2), prorocký učeník Elizeus svojho majstra Eliáša (*1 Kr* 19, 20n).

Prorocký typ nasledovania prešiel do zvyku v rabínskom judaizme. Rabín alebo rabíni kráčajú alebo sa nesú na oslov, jeho žiak alebo žiaci idú za ním, pričom zachovávajú určitý odstup. Rabínski žiaci posluhujú svojmu učiteľovi, pomáhajú mu a sprevádzajú ho pri práci.

V *Novom zákone* sa výraz *akolútheó* väčšinou používa na nasledovanie Je-

žiša. Ide o vonkajšie nasledovania, keď napríklad zástupy sprevádzajú Pána Ježiša (*Mk* 3, 7; *Mt* 8, 10), ale v užšom zmysle aj učeníci svojho Majstra (*Mt* 8, 19). Učeník robí to, čo robí rabínsky žiak: navonok v podobných formách, vnútorne v zmysle pripojenia sa k Ježišovi, v ktorom spoznáva svojho Majstra. Nejde tu teda len o fyzické chodenie s Ježišom. Požiadavka nasledovať Ježiša je mesiášskou požiadavkou, nielen učiteľskou. *Akolútheó* znamená mať účasť na spase, ktorá sa ponúka v Ježišovi (*Lk* 9, 61; *Mk* 10, 17 – 21; *Jn* 8, 12; *Zjv* 14, 4).

DÔSLEDKY

Okamžité rozhodnutie Šimona, Andreja, Jakuba a Jána je zosilnené gréckym adverbium *euthys* vo význame *hneď*. Je svedectvom o naliehavosti pozvania a výzvou pre kresťanskú komunitu. Rybári sú Ježišovým pozvaním uchvátení, bez náznakov zvažovania „zanechajú siete“ a v nasledovaní idú za Ježišom bezpodmienečne. Jakub a Ján dokonca „zanechali i svojho otca“, aby „odišli za ním“.

Scénu nemôžeme brať ako historickú reportáž a predstavovať si rybárov ako tých, ktorí sa už nikdy nevrátia k svojej rodine a prestanú pracovať. Príbeh však zdôrazňuje ťažkosť učeníctva s jeho dôsledkami. Evanjelisti chcú scénou zdôrazniť radikálne naliehavé prijatie Ježišovho povolania a bezpodmienečné nasledovanie vzhľadom na jedinečné pozvanie, ktoré sa im dostalo.

A nielen im.

ANDREJ MÁTEL

(Podľa knihy *Učeníctvo v synoptických evanjeliách*, Skalica, Alija, 2009)

Ježiš Kristus si na šírenie radostnej zvesti vybral dvanásť jednoduchých mužov

Povolanie učeníkov

Duccio di Buoninsegna: *Povolanie apoštolov Petra a Ondreja*

Bez povolania apoštolov by nebolo možné šírenie evanjeliovej zvesti. Ježiš si preto vybral ľudí, ktorí mali odovzdať jeho učenie ďalej. Vyžadoval od nich plnú účasť, mali dať všetko ostatné bokom, aby sa mohli zodpovedne venovať zverenej úlohe.

Skupina Dvanástich tvorila jadro Ježišovej družiny. Najprv boli povolaní štyria rybári – dve bratské dvojice: Šimon-Peter a Ondrej, Jakub a Ján. Zakrátko pribudli ostatní: Filip, Bartolomej-Natanael, Matúš, Tomáš, Jakub Alfejev, Júda-Tadeáš, Šimon Horlivec a Judáš Iškariotský, ktorý ho potom zradil. Na plecía týchto mužov Ježiš položil rodiaču sa Cirkev.

Boli to vtedy mladí ľudia, jednoduchí, bez mimoriadneho vzdelania. Nezastávali nijaké vysoké funkcie, nevlastnili veľké imanie. Podľa svetských kritérií vlastne nemali predpoklady na zvládnutie takej úlohy.

Boli to však slobodní občania, ktorí vedeli a chceli konať, pracovať, a to nielen vo svoj prospech.

PRÍRODNÝ ZÁKON

Ježiš isto dobre vedel, prečo si vybral práve ich, vrátane Judáša. Doplňme to výstižnou myšlienkou majstra paradoxu Gilberta Keitha Chestertona z knihy *Ohromné maličkosti: „Keď ide o katalógovanie knižnice, vynájdenie slnečnej sústavy alebo podobnú maličkosť, sú potrební odborníci. No keď treba urobiť niečo veľmi vážne, spoločnosť zhromaždí dvanásť jednoduchých mužov. Ak si dobre pamätám, rovnakú vec urobil aj zakladateľ kresťanstva.“*

Veľké veci pozostávajú z malých. Aj tú najväčšiu stavbu treba budovať postupne. Vždy je však nutný prvý krok – a po ňom ďalšie. Postupnými krokmi sa odkrajuje z cesty, ktorú načim prejsť. Náhlivosť sa nevypláca. Ak chceme

čosi vykonať, máme vedieť, že vytrvá iba to, čo je pevne zakorenené. Preto aj Boh zvyčajne postupuje pomaly, jeho zásahy do chodu sveta sú málokedy rázne a zrejme na prvý pohľad. Napokon, ide o duše, o večnosť, nie o nejaký chvíľkový zážitok alebo rozmar.

Božie slovo je ako semiačko – musí sa dostať do pôdy, ujať sa, vyklíčiť, aby z neho mohol vyrásť strom prinášajúci ovocie. Nedostaneme plody bez rastliny a rastlinu bez semena. To je zákon prírodný a zákon Boží.

DEJINNÝ ZLOM

Cesta viditeľnej Cirkvi sa začala v čase, ktorý vnímame ako prelomový. A to vskutku aj je dejinný zlom: pred Kristom a po Kristovi.

Nemôžeme presne vedieť, prečo k onomu zlomu došlo práve vtedy, prečo práve v tom čase Boh poslal na svet svojho Syna. Nebude azda od vecí, keď povieme, že vtedy sa ľudstvo vyznačovalo najpevnejším duševným zdravím. Nikdy predtým ani potom ľudia neprejavovali toľko sily a odolnosti v žítí aj umieraní, a to v pozitívnom i negatívnom zmysle. V takomto svete pôsobili apoštoli a bezprostredne nasledujúce generácie kresťanov. Bola to napodiv úrodná pôda, v prvých troch storočiach – ale aj neskôr – hojne zalievaná krvou mučeníkov. A tak aj v prostredí uvoľnených mravov a náboženského synkretizmu kresťanská viera silnela a získavala si ľudí zo všetkých spoločenských vrstiev.

Evanjelium sa šírilo rýchlosťou dobrej zvesti, ktorá zachraňuje hriešnikov a vykupuje ich z otroctva. Šlo to aj bez rýchlych dopravných prostriedkov, bez rozhlasu, televízie či internetu. Nejde totiž o čas, ide o život. A veci, ktoré sú v živote skutočne dôležité si vyžadujú hĺbku, čiže súhlas srdca, dobré vzťahy, blízkosť, dôveru...

SVÄTÝ PAVOL

Titul apoštol – z gréckeho *apostolos*, čo znamená *posol*, osobitne Boží posol – dávame v prvom rade dvanástim najbližším Ježišovým učeníkom; po smrti zradcu Judáša bol na jeho miesto zvolený Matej (porov. *Sk 1, 21–26*). Ale medzi apoštolov sa zaraďuje aj svätý Pavol a Barnabáš, a to za mimoriadne zásluhy pri šírení kresťanskej viery (po-
»»

rov. Sk 14, 4). V širšom zmysle, odvodené, sa nazývajú apoštolmi aj iní horliví šíritelia kresťanského náboženstva.

Najmä svätý Pavol z Tarzu patrí k známym postavám prvej Cirkvi. Jeho náuka o mystickom spoločenstve s Kristom, ktorá dala presnejší výraz tomu, v čo kresťania od začiatku verili, jeho univerzalizmus a apoštolát medzi pohanmi, jeho hrdinské putovanie „*skrze Krista, s Kristom a v Kristovi*“ až po mučenícku smrť, to sú žiarivé príklady kresťanskej viery a ukazovateľa, ktoré platia stále. Jeho listy, prekypujúce významom, plnosťou viery, nádeje a lásky, sa posielali znova a znova, odpisovali sa, čítali... až sa napokon stali súčasťou *Svätého písma*.

Pavol nepoznal Ježiša osobne, pravdepodobne najprv len zďaleka o ňom počul. No potom, čo sa mu Ježiš zjavil, zoznámil sa s jeho učeníkmi a spoločne budovali Cirkev. Tá rástla aj vďaka Pavlovej veľkosti a pripravenosti na smrť. Pritom v ochote obetovať sa nebolo nič zo slepého fanatizmu, vyrastala z poznania, že kresťan sa má vo všetkom pripodobňovať Ježišovi Kristovi.

Joseph Holzner, autor vynikajúceho životopisu apoštola národov, vyjadril mienku, že Pavol azda najlepšie pochopil Majstra. Kristus je vykupiteľom celého sveta, Cirkev je všeobecná, nesmie sa uzatvárať do nacionálneho obalu. Bolo teda dané Prozreteľnosťou, že kresťanstvo prerástlo starozákonný rámec. J. Holzner píše: „*Pretvorenie antiky na kresťanskú formu myslenia a života je najväčšia udalosť v dejinách ľudského ducha*“ (Svätý Pavol).

Ježiš a apoštol, freska (12. stor.)

ISTÉ VÍŤAZSTVO

Apoštolí dostali osobitné povolanie, ale povolání sme všetci. Ježiš volá k sebe ľudí dobrej vôle aj dnes. Chce každého priviesť k Otcovi. Je však jasné, že mnohí nepočúvnu jeho volanie, niektorí budú odporovať a niektorí zostanú ľahostajnými. No stále bude dosť tých, ktorí počúvnu a budú niesť pochodeň evanjelia. Ale koľko značí dosť? Nie Boh potrebuje nás, my potrebujeme jeho!

Kristovo víťazstvo je isté, bez ohľadu na počet tých, čo mu zostanú verní až do konca: „*Keby prenasledovania, kaktaklizmy, apostázie, pohromy zredukovali Cirkev čo i na trinásť ľudí – koľko ich bolo na počiatku – a jeden z týchto ľudí by bol kňazom, katolicizmus by ešte vždy nebol mŕtvý a bol by rovnako katolícky, t. j. všeobecný*“ (Giovanni Papini: *Láska alebo smrť*).

JÁN MARŠÁLEK

PriestorNet

NÁBOŽENSTVO
KULTÚRA
SPOLOČNOSŤ

priestornet.com

Tajomstvo dobrého a blahodárneho odpočinku je v duchovnej oblasti človeka

Dovolenková šanca

Snímka: Pixabay

Každý rok prežívame čas prázdnin a dovoleniek. Toto obdobie mnohí nedočkavo očakávajú. Zo zabehaného stereotypu života sa ponúka úplne legálny únik.

Počas letných dní môže človek na pár dní odložiť svoju spoločenskú masku, odpojiť sa od počítača, mobilného telefónu či televízie. Má šancu poodísť z hluku sveta a byť viac sám sebou.

Dobre prežitý čas oddychu však v sebe obsahuje aj odvahu vystaviť sa na niekoľko dní v roku novým šanciam, ktoré môžu prísť. Dovolenka je teda akýmsi umením. Nejde totiž o nijaké leňošenie, bezduchú zábavu alebo o zbieranie digitálnych fotografií z čo najviac miest. Obdobie dovoleniek a prázdnin je časom, v ktorom sa nám väčšmi ako inokedy ponúka niekoľko druhov stretnutí. Každé z nich môže v sebe ukrývať novú inšpiráciu pre vlastný život.

ČAS NA PRÍRODU

Predovšetkým ide o stretnutie s prírodou. Sv. Ján Pavol II. mal rád tento spôsob odpočinku, a tak nie je divu, že mladým ľuďom hovoril: „*Prajem vám, aby sa váš rast vekom a múdrosťou konal v styku s prírodou. Urobte si na ňu čas! Nešetrite ním! Prijímajte aj námahu a únavu, ktorú tento kontakt niekedy prináša, zvlášť, keď túžime dosiahnuť mimoriadne ciele. Táto námaha je tvorivá a prináša zároveň zdravý odpočink, ktorý je rovnako potrebný ako štúdium a práca.*“

Príroda naozaj hovorí, a to o obdivuhodnom a veľkom Stvoriteľovi. Je dob-

ré, keď má človek možnosť vlastnými silami dobývať rôzne vrcholy hôr, túlať sa po kopcoch a lesoch. Hneď si pripadá menší a zraniteľnejší. Lahko zisťuje, ako toho nie je veľa, čo potrebuje na život. A krása, ktorú nasáva celou svojou bytosťou, ho vedie k chvále Boha, ktorý z lásky k človeku vytvoril taký veľký a krásny svet. Okrem toho objavuje aj hodnotu ozajstného priateľstva.

BOHATSTVÁ KULTÚR

Putovanie po svete dáva človeku možnosť stretnúť sa s najrôznejšími ľuďmi a kultúrami. Koniec koncov, svet poznávame predovšetkým vďaka osobným vzťahom s ľuďmi. Spoznávať cudzie krajiny bez týchto vzťahov nie je úplné. Stretnutie s človekom z iného kúta sveta ponúka možnosť vybudovať vzťah, objaviť vzájomne bohatstvo. To so sebou prináša schopnosť preklenúť rozdiely.

Mladým ľuďom sa v tomto smere ponúka veľká šanca. Možnosti, ktoré majú a ktoré využívajú, sú veľké. Cestovať po svete, stretávať sa s ľuďmi, nadväzovať priateľstvá a vnímať odlišné akcenty ľudí z najrôznejších častí a kultúr, je v súčasnosti samozrejmosťou. Pri takýchto stretnutiach a priateľstvách má človek šancu objaviť bohatstvo svojej vlastnej kultúry a spoznať, že odlišnosťou druhých je možné nechať sa obohatiť. Kto cestuje a nadväzuje pri-

ateľstvá, ten tiež ľahšie pochopí nezmyselnosť ľudského nepriateľstva a vojnových konfliktov. Zároveň si však môže uvedomiť dôležitosť úsilia o jednotu ľudstva v rôznosti prejavov.

SLUŽBA BLÍŽNYM

Ďalším druhom možných stretnutí je kontakt s umeleckými dielami. Právě umenie totiž vypovedá o hľadaní krásy a pravdy. Umelci najrôznejšieho zamerania vložili do svojich diel svoje hľadanie zmyslu života a mnoho ráz nimi priamo chválili Boha. Nachádzať a vnímať tento rozmer sa pre mnohých ľudí stáva mocnou inšpiráciou na vlastnej ceste k Bohu.

Neopomenuteľným stretnutím v čase dovoleniek a prázdnin je služba druhým. Venovať sám seba, svoj čas, svoje schopnosti a byť užitočný druhým je veľkou šancou. Je dobré, keď mladí aj dospelí časť svojho voľna venujú deťom a pripravujú pre nich tábory a najrôznejšie prázdninové pobyty. Mnohí sa zase viac venujú náročnej, no bohumilej službe chorým a starým ľuďom. Kto to skúsil, určite spoznal, že v skutočnosti ide o obojstrannú službu. Práca pre deti, chorých a starých, aj keď je namáhavá, veľmi obohacuje.

STRETNUTIE SO SEBOU

Počas dovolenky máme najmä možnosť stretnúť sa sami so sebou, s druhými ľuďmi a s Bohom.

Tento najpodstatnejší rozmer však nie je ľahký. Vyžaduje odvahu na stíšenie a načúvanie. Môžeme tu myslieť na apoštolov, ktorí sa s Ježišom vydali na náročnú púť na vrch. Tam sa však stretli s osláveným Ježišom a zažili nové mocné osvetlenie Bohom. Prázdninový sviatok Premenenie Pána, ktorý pripadá na začiatok augusta, nás inšpiruje. Aj naše putovanie a všetky stretnutia by nakoniec mali viesť k novému objaveniu samých seba a k novému otvoreniu sa Bohu. Prežívať svoje voľno bez tohto rozmeru by bolo veľkým ochudobnením. Ba čo viac, hrozí, že čas voľna sa stane len ďalšou naháňčkou a nepokojom, konzumným zážitkom bez hlbšieho vnímania a reflexie.

Tajomstvo odpočinku je práve v duchovnej oblasti života človeka. Všetky stretnutia tu nachádzajú svoje naplnenie. Pretože nám prázdniny a dovolenky doprajú pokojnejší život, môžeme snáď povedať, že ide o šancu dobehnúť to, čo sme možno počas roka až priveľmi zanedbávali.

JAN BALÍK

Sv. Ján Pavol II.: Celý kresťanský život je akoby veľkým putovaním do Otcovho domu

Púť alebo putovanie je znamením univerzálnej hodnoty, na ktorej má každý človek účasť. Človek sa tak stáva *homo viator*, pútnik, človek, ktorý je stále na ceste. Na jeho ceste sa nachádza veľa nebezpečenstiev, veľa krížov, skúšok, až pokiaľ „nedoputuje“ na to najsvätejšie miesto, kde je Boh, „nebeský Jeruzalem“.

HĽADANIE BOHA

List *Diognetovi*, jeden z vôbec najstarších kresťanských spisov (2. – 3. stor.), definuje človeka ako toho, ktorý „býva vo vlasti, ale ako cudzinec, ktorý má na všetkom účasť ako občan, ale všetko prežíva ako pútnik, pre ktorého je každá cudzia krajina vlastou a každá vlast cudzinou“.

„Byť na ceste“ je častý výraz *Svätého písma* pre obraz kresťanského života (Lk 9, 51; 56; 10, 1; 38). Kresťan hľadá Boha, má odvahu vykročiť i do neznámej krajiny ako Abrahám (Gn 12, 1), zbytočne sa neohliada (Lk 9, 62) a pozerá na konečný cieľ (Sir 7, 40).

Prečo?

Odpoveď je úplne jasná: pretože kresťania sú „vo svete“, ale nie sú „zo sveta“ (porov. Jn 17, 16); pretože vedľa,

Homo viator

Letné obdobie a čas dovolení sú ideálnym priestorom aj na vykonanie nejakých pútí. Všetko, čo púť predstavuje, sa odvíja práve od pútnikov, ktorí sa zo svojho domova vydávajú na cestu do svätyne, a vracajú sa na miesto, odkiaľ vyšli.

že ich pravá vlasť je v nebi, odkiaľ očakávajú „aj Spasiteľa Pána Ježiša Krista“ (Flp 3, 20).

Pozemskú cestu mnohí prirovnávali k nebeskej ceste. Cesta života, s ktorou sa môžeme stretnúť aj pri čítaní Danteho diela, sa postupne rozširovala a rozdeľovala, až vznikla hustá sieť tepien, čisto duchovných, ale schopných prejsť aj cez tie najvyššie pohoria, ďalších prírodných, s takým silným tokom, aký mávajú len veľké rieky, ktoré sa spájali v starých rímskych cestách...

Dalo by sa povedať, že celý ľudský život je ako jedno veľké putovanie. Kde je človek, tam sa vydáva na cestu. Putovanie dáva človeka do vzťahu s Bohom, alebo aspoň ho privádza na prah tajomstva. „*Celý kresťanský život je akoby veľkým putovaním do Otcovho domu.*“ napísal pápež sv. Ján Pavol II. v apoštolskom liste *Tertio millennio adveniente*. Nie je náhoda, že sám zakladateľ kresťanstva povedal: „*Ja som cesta*“ (porov. Jn 14, 6). Teda kresťan má byť na ceste.

STREDOVEKÝ PÚTNIK

Púte v stredoveku sú osobitnou zvláštnosťou. Stredoveký pútnik sa dal ľahko poznať už z diaľky podľa charakteristického odevu a vybavenia. Bežný dobový odev dopĺňoval plášť s kapucňou, dlhou pútnickou palicou, kapsou, okrúhlu fľašu na vodu, zavesenou na povraze, ruženec a pútnický odznak, ktorý pred začiatkom cesty požehnal kňaz.

Po celý čas svojho putovania bol pútnik pod ochranou práva: nikto ho nemohol svojvoľne uväzniť, napadnúť či ekonomicky vykorisťovať. V čase, keď sa zúčastnil na púti, sa nikto nesmel zmocniť jeho majetku. Tomu, kto by tieto ustanovenia porušil, hrozilo vyobcovanie z Cirkvi.

Väčšina pútnikov sa vydávala na cestu pešo. Bolo to jednak z nedostatku finančných prostriedkov, jednak na zna-

menie pokánia. Vznešené osoby posledný úsek cesty často vykonávali pešo a neraz aj bez obuvi na znamenie pokory. Takto napríklad putoval francúzsky kráľ sv. Ľudovít IX. do katedrály v Chartres.

Na dlhých cestách nachádzali pútnici prístrešie väčšinou v kláštoroch. Od 12. a 13. storočia vznikala pri hlavných pútnických trasách sieť hospicov, nocľahární pre pútnikov. Poskytovali prístrešie najmä chudobným, pretože pre zámožných pútnikov nebolo problémom prenocovať v hostinci.

INKUBAČNÉ RITUÁLY

Návšteva svätyne, ktorá bola cieľom púte, prebiehala podľa ustáleného rituálu. Pútnik sa väčšinou zúčastnil nočnej vigílie, pri ktorej mal možnosť formou modlitby vysloviť svoje prosby. Modlitba sa často spájala s pokáním.

V niektorých pútnických chrámoch sa zachovali tzv. inkubačné rituály, zdedené z antiky: Pútnici prosiaci o uzdravenie prespávali v chráme v nádeji, že sa im zjaví miestny svätec a uzdraví ich.

Po vigílii nasledovali ďalšie pobožnosti rôznej dĺžky. Vyvrcholením púte bola možnosť vidieť ostatky svätca, prípadne dotknúť sa ich. Ako odmenu za príhovor, vyslyšanie prosby či uzdravenie prinášali pútnici votívne dary. Často to boli voskové napodobeniny telesných orgánov, domov, dobytká úrody. Darmi však mohli byť aj peniaze, poľnohospodárske produkty či hospodárske zvieratá. Zámožní pútnici obetovali i cenné umelecké predmety. Najbežnejším votívnym darom bola vosková svieca.

Ako pamiatku na úspešne vykonanú púť si pútnici odnášali rôzne predmety, špecifické pre navštívené miesto. Každá významná svätyňa mala svoj charakteristický pútnický odznak.

Mnohí svoje zážitky z putovania zapísali do príbehov, ktoré bezpochyby poslúžili ďalším.

F. D.

Putovanie patrilo od prvých storočí k základným prejavom života Cirkvi

Byť na ceste

Náboženská turistika ako súčasť cestovného ruchu vychádza z prepojenia náboženstva s kultúrnym dedičstvom a turistickými zaujímavosťami.

Púť na sväté miesto je súčasťou života veriacich. Vždy sa nájdu ľudia, ktorí sú ochotní cestovať tisíce kilometrov, aby si uctili miesto či oblasť významnú pre svoju vieru. Väčšina veľkých skupín dokonca organizuje zájazdy s veľkým predstihom, aby mali istotu, že výsledný zážitok bude dokonalý.

NÁBOŽENSKÝ CIEĽ

Medzi turistom a pútnikom je nemalý rozdiel. Turista prichádza na historické miesta, aby kultúrne pookrial a spoznal pamiatky. Pútnik sa líši od turistu tým, že na ceste po vyznačených miestach neustane len v obdivovaní krás a pamiatok, ale sa usiluje prežiť a sprítomniť si dobu svätých, ktorí zanechali na miestach, po ktorých sa on ubera, nemiznúce stopy.

Putovanie nie je náboženská turistika. Je to pohyb na posvätné miesta za náboženským cieľom. Na rozdiel od náboženskej turistiky má putovanie vyšší cieľ, aj keď sa cestuje vlakmi, lietadlami, využívajú sa ubytovacie zariadenia. Je to predovšetkým jav náboženský – nadčasový i nadkonfesiónálny, ktorý sa viaže na kult. Už od prvých kresťanských storočí malo tieto základné ciele: vidieť, modliť sa, adorať, splniť sľub a dosiahnuť vypočutie prosieb.

Z hľadiska dejín náboženstva je účasť na náboženských púťach súčasťou všetkých vyšších náboženstiev. Putovanie

človeka na posvätné miesta má hlboké korene v staroveku. Púte nachádzame už u Egyptanov, Grékov, Rimanov, Židov, v hinduizme, lamaizme, šintoizme a tiež aj u Konfuciových nasledovníkov. V islame patrí púť do Mekky k piatim svätým povinnostiam veriaceho.

MILÁNSKY EDIKT

Na tradíciu židovského putovania do Jeruzalemského chrámu priamo nadviazali prvé kresťanské púte. Putovanie patrilo od prvých storočí k základným prejavom života Cirkvi. Bolo jednou z foriem účasti širokej veriacej verejnosti a prejavom jej duchovného života.

V 2. a 3. storočí po Kr. ešte nemožno hovoriť o púťach v pravom zmysle slova, pretože prví kresťania, v súlade so slovami Lukášovho evanjelia, nehľadali Krista „medzi mŕtvymi“ (porov. Lk 24, 5), ale svoju nádej zameriavali k jeho novému príchodu, k nebeskému Jeruzalemu (porov. Hebr 12, 22).

Situácia sa zmenila v 4. storočí, keď cisár Konštantín Veľký (306 – 337) udelil v roku 313 Cirkvi slobodu. Kresťanstvo už nielenže nebolo prenasledované, ale získalo podporu u cisárov. Vznikajú nové chrámy, mnohé z nich sú na „svätých miestach“, t. j. tam, kde žil a pôsobil Ježiš Kristus a jeho učenci.

Cisár Konštantín Veľký a jeho matka Helena dali postaviť Chrám Božieho hrobu v Jeruzaleme, ktorý sa považoval za ústrednú svätyňu kresťanstva a

stal sa cieľom mnohých pútnikov. V Jeruzaleme a v jeho okolí vzniklo mnoho stavieb, ktoré pripomínali starozákonné udalosti. Cieľom pútnikov bolo hlavne okolie dolného toku Jordánu, Galilea a vrch Sinaj. Uctievalo sa miesto nanebovstúpenia Pána, Olivový vrch, hrob Panny Márie a i.

HROBY MUČENÍKOV

Okrem biblických miest navštevovali pútnici na Východe predovšetkým hroby mučeníkov a svätcov, ako aj miesta, kde boli uložené ich ostatky. V Malej Ázii sa už v 4. storočí začali púte na niektoré dôležité posvätné miesta: Efez s hrobom sv. apoštola Jána, Chalcedónia, Cézarea v Kapadocii, Izaurská Se-leucia. Je to práve táto oblasť, kde v 5. storočí vznikol celkom nový typ púti: putovať k slávnym stylitom. Simeon Starší (389 – 459) sa stal ešte za živa stredobodom všeobecného záujmu a po jeho smrti sa stĺp v strede baziliky stal métou mnohých pútnikov.

V tom istom storočí sa stal miestom púti aj Egypt, a to vďaka tomu, že sa stal kolískou mníšskeho života. Vynikali dve pútnické miesta. Prvým bolo mesto Abu Mina s chrámom sv. Menasa. Druhým bol chrám sv. Cyra a Jána v Menuthis.

Ďalšími pútnickými miestami, napríklad v Grécku, bol Chrám sv. apoštola Andreja v Patrase a v Salonikách Chrám sv. Demetera. Konštantínopol sa stáva doslova klenotnicou relikvií, pochádzajúcich zo všetkých oblastí Východu. Putovalo sa k ostatkom sv. Kozmu a Damiána, sv. Jána Krstiteľa a sv. Artémia.

PRVÁ SPRÁVA

Najstaršie správy o počiatkoch púti nám zachoval otec cirkevných dejín Euzébius Cézarejský (260 – 340). Píše, ako pútnička Pavla v Betleheme „kontem-plovala očami viery dieťa zavinuté do plienok a uložené v jaslach“. Významný je aj popis ciest rehoľníčky Etherie, pútničky z južnej Galie, z územia terajšieho Francúzska, ktorá putovala okolo roku 400 po Sinajskom polostrove, Egypte a Palestíne, Mezopotánii a Malej Ázii.

Púť do Svätej zeme nadobudol taký význam, že po dobytí Jeruzalema Arabmi (630) cisár Karol Veľký uzavrel s kalifom Hárúnom ar-Rašídnom zmluvu na ochranu pútnikov smerujúcich do Palestíny.

Na Západe sa stal svätým miestom a prednostným cieľom pútnikov z mno-

hých krajín Rím s hrobmi mnohých mučeníkov, predovšetkým sv. apoštolov Petra a Pavla. Mesto bolo doslova posiate svätyňami, v ktorých sa uctievali rôzni svätí. Jeho význam vzrástol zvlášť v roku 1300, keď pápež Bonifác VIII. bulou *Antiquorum habet fida relatio* vyhlásil prvý Jubilejný rok. Tu sa začali ešte viac šíriť púte k hrobom dvoch apoštolov sv. Petra a Pavla, ktoré dostali pomenovanie *Ad limina apostolorum, K hrobom apoštolom*.

DOSTUPNEJŠIE MIESTA

Na začiatku 5. storočia vyzval básnik Paulin z Périgueux veriacich, „*aby tí, ktorí nemôžu putovať do svätých miest v Palestíne, a ani do Mesta apoštolov, sú Božou milosťou pozývaní putovať do bližších miest*“. A tak veriaci začali putovať pre nich na dostupnejšie pútnické miesta. Cesty pútnikov viedli nielen k hrobom mučeníkov, ale aj významných duchovných vodcov, predovšetkým biskupov a rehoľníkov, ktorí zomreli v chýre svätosti.

Známymi sa stali púte v Gálii, Španielsku, Taliansku a v Afrike. V Gálii vynikalo predovšetkým pútnické miesto v Tours, v ktorom bol biskupom v rokoch 371 – 379 sv. Martin, a tam bol aj pochovaný. V Taliansku okrem Ríma vzniklo známe pútnické miesto v Nole, kde bol pochovaný sv. Félix. K ďalším cieľom pútnikov patrili chrámy v Miláne, Aquilei, Ancone a Ravenne, kde sa nachádzalo veľké množstvo relikvií. Pútnici radi putovali aj do jaskyne na Monte Gargano, ktoré bolo zasvätené sv. Michalovi. Je to najstaršie pútnické miesto v Taliansku. Od 10. storočia sa v Španielsku dostalo do popredia pútnické miesto v Compostele. V Afrike bola známa predovšetkým úcta k mučeníckam sv. Perpetui a Felicite a mučeníkovi z Kartága sv. Cypriánovi.

K RELIKVIÁM

Od počiatku 8. storočia sa najvýraznejším prejavom zbožnosti stalo uctievanie relikvií. Ostatky svätých sa rozdeľovali na malé časti a posielali sa na mnohé miesta. Ostatky sa uložili do nádherne zhotovených, umelecky vysoko kvalitných relikviárov, spravidla umiestnených za oltárom, ktoré sa nosili aj pri procesiách.

Panovníci a predstavitelia Cirkvi sa usilovali o získanie čo najviac relikvií, aby si zaistili účinný príhovor na nebesiach a zvýšili význam chrámu v mieste svojho sídla. Tak sa napríklad dostala do Prahy časť ostatkov talianskeho mučeníka sv. Víta (Vitus), a neskoršie za Karola IV. ostatky burgundského kráľa

sv. Žigmunda, povýšeného na jedného z patrónov krajiny.

Tu možno spomenúť relikvie (ostatky) sv. Mikuláša v talianskom meste Bari na polostrove Gargano. Sv. Mikuláš, ktorý sa narodil v maloázijskom meste Patrase, patrí k najznámejším svätcom tak Východu ako aj Západu. Hlavným pútnickým dňom je 8. máj – výročie prenesenia ostatkov.

Najuctievanejšie relikvie boli predmety, ktoré mali priamy vzťah k Ježišovi Kristovi a jeho Matke Panne Márii. Púte sa konali k časťam odevu, ako napríklad ku Kristovmu rúchu v Trevire či k Turínskemu plátnu. Uctievali sa aj symbolické odkazy na mučeniecko, ako kliniec či kúsok dreva z Kristovho kríža.

Z relikvií sa často stal predmet so zázračnou mocou a ich drahocnosť sa „ohodnotila“ aj určitými odpustkami. Atraktivita púti sa tak úmerne zvyšovala úmerne s množstvom uctievaných predmetov a odpustkov, ktoré sa na nich dalo získať. S uctievaním relikvií, vzťahujúcich sa ku Kristovi, sa v stredoveku objavili predovšetkým púte k Svätej krvi, napríklad k relikviárom s Kristovou krvou.

EUCHARISTICKÉ ZÁZRKY

Zvláštne miesto v dejinách púti majú miesta eucharistických zázrakov. Eucharistické zázraky sú mimoriadne prípady premenenia počas svätej liturgie. Môžeme ich pozorovať zmyslami a stávajú sa viditeľným znakom Ježišovej skutočnej prítomnosti.

Vo svete sa nachádza viac ako 130 miest, kde bolo možné vidieť eucharistické zázraky. Niektoré zo zázrakov pretrvávajú vo svojej podstate až doteraz. Azda najviac takýchto miest, až 69, je v Taliansku. Ide o miesta, kde prišlo k mimoriadnym skutočnostiam, ktoré sú však, žiaľ, neznáme aj v kresťanskom svete. Napríklad starodávne talianske mesto Lanciano uchováva už takmer 13. storočí prvý eucharistický zázrak Katolíckej cirkvi (cca r. 750). Po ňom prišlo k eucharistickým zázrakom v mestách Trani (1000); Ferrara (1171), Alatri (1228), Bolseno-Orvieto (1263), Offida (1280), Valvasone (1294), Cascia (1330) alebo Bagno di Romagna (1412) či Turín (1453).

Kvôli eucharistickému zázraku putovali veriaci aj do francúzskeho Avignonu, kde sa zázračná udalosť udiala v roku 1226 či do Amsterdamu (1345).

V dejinách púti sú výnimočné miesta, ktoré sa spájajú k zjaveniam Panny Márie. Od stredoveku bolo takýchto zjavení veľmi veľa a nie je isté, či niektoré z nich neboli iba subjektívne halucinácie. „*Dodatočne ich jednotlivo nemáme ako skontrolovať. Často ide o zázračné zhody okolností, ktoré by sme azda ani nemali charakterizovať ako zázrak v pravom zmysle. Všetky tieto veci sú rozhodne výrazom osobitnej dôvery, akú vkladajú ľudia do Panny Márie. Cez Máriu vyzerá tvár Boha a Krista tak, že ju možno ľahšie chápať,*“ pomenáva pápež Benedikt XVI.

FRANTIŠEK DANCÁK

Púť do Santiago de Compostela, známa aj ako Cesta svätého Jakuba, zmení každého

Buen camino!

Cesta svätého Jakuba či Svätajakubská cesta alebo *Camino de Santiago*, skrátene *Camino*, je v súčasnosti už spleťou pútnických ciest, ktorými je pretkaná celá Európa. Ich spoločným cieľom je katedrála v Santiagu de Compostela v španielskej Galícii.

Santiago de Compostela leží neďaleko pobrežia oceánu. Tu sú v miestnej katedrále uložené ostatky sv. Jakuba, Kristovho učeníka. Ide o apoštola Jakuba Zebedejovho, ktorý podľa legiend strávil sedem rokov evanjelizáciou v Galícii a tu si prial byť aj pochovaný. Zomrel však v roku 44 v Jeruzaleme. Z pôvodného hrobu v Jaffe (teraz Tel Aviv) ho vzali a loďkou bez plachiet za sedm dní prepravili do španielskeho mesta Padrón. Pochovali ho na vrchu asi 20 km odtiaľ v milovanej Galícii. Jeho hrob bol potom dlhé stáročia zabudnutý. Až v roku 813 ho objavil neznámy pútnik. Miesto, keď ho našiel bolo posiate hviezdami, preto dostalo názov Compostela – *campus stellae*, hviezdne pole.

PRVÁ PÚŤ

Vznik tohto pútnického miesta najnovšie výskumy zaraďujú do obdobia okolo roku 830, keď na odľahlom severozápadnom výbežku Iberského polostrova, v diecéze Iria, bol objavený starý hrob, ktorý údajne patrilo apoštolovi Jakubovi. Protagonistom tohto nálezu, okolo ktorého sa postupne vytvorilo mesto Compostela, bol biskup Teodomiro († 847), ktorý o ňom ihneď informoval vtedajšieho vládcu Alfonza II. Astúrskeho, a ten bez meškania pricestoval na miesto, aby sa pri hrobke pomodlil. Kráľ tu dal postaviť kaplnku a svätého Jakuba vyhlásil nielen za patróna kresťanského Španielska, ale stal sa aj prvým významným mecenášom kultu apoštola Jakuba.

Prvá púť, ktorá je aj písomne doložená, vykonal v roku 951 biskup z Le Puy. Pozdĺž cesty sa postupne budovali kostoly a kláštory so svätými relikviami. Od 9. až 10. storočia sa začala rozvíjať

tradícia púti k sv. Jakubovi. Pribúdali nové trasy, na ktorých sa začali stavať zariadenia pre pútnikov – nemocnice a hospice.

KALIXTOV KÓDEX

Záujem o púť rástol až do takej miery, že okolo roku 1160 vznikol sprievodca, zvaný *Codex Calixtinus* (*Kalixtov kódex*) čiže *Liber Sancti Jacobi*, ktorý mal pútnikom uľahčiť putovanie. Kniha vznikla s podporou mníšskeho rádu v Cluny a jeho bývalého opáta, neskoršieho pápeža Kalixta II. Obsahovala liturgické texty k počte sv. Jakuba, najmä zbierku homílií, modlitieb, žalmov, ako aj dvadsaťtri zázrakov sv. Jakuba, legendárnu históriu prenesenia ostatkov sv. Jakuba i kroniku arcibiskupa Turpina.

Niekoľko v 12. storočí sa vydal do Santiagu de Compostela francúzsky mních Aymeric Picaud, ktorý po svojom návrate zhrnul svoje skúsenosti a zážitky v akomsi sprievodcovi pútnika – *Liber peregrinationis*. Tento prvý turistický sprievodca do Compostely, ktorý vôbec poznáme, je piatou knihou *Kalixtovho kódexu*. Z kódexu sa zachovala asi stovka dobových, hlavne neskorších, kópií, a teraz je uložený v archíve katedrály v Santiagu de Compostela.

ROZMACH

Popularita púte rástla, počas najväčšieho rozmachu v 14. storočí sem ročne putovalo až milión pútnikov. Od obdobia vrcholného stredoveku (11. a 12. storočia) sa tento kult dostal na úroveň púti do Ríma a Jeruzalema a ako dôsledok obrovských politických, hospodárskych, náboženských, demografických a iných premien, ktoré v tej dobe poznačili celú Európu, sa stal jedným

z najvýznamnejších kultových prejavov kresťanstva.

Skôr, než pútnik vyrazil na často nebezpečnú cestu, čakal ho zložitý rituál, ktorého najpodstatnejšou časťou bolo udelenie požehnania a odovzdanie palice a kapsy. Obyvatelia obce a členovia radnice sprevádzali procesiu za spevu hymny. Pútnici odchádzali väčšinou v skupinách; kvôli možnosti nájsť nocľah boli ideálne skupiny štyroch až piatich ľudí. Chudobní putovali pešo, bohatší ľudia a rytieri na koni.

O pútnikov sa starali mnohé rehoľné rády, ale najmä templári a rytieri sv. Jakuba, ktorí prijímali do svojich radov len šľachticov.

Keďže sa na pútnika malo pozerať ako na putujúceho Krista, mali pútnici nárok na nocľah, a to chudobní i bohatí. Aby nemohlo dochádzať k zneužitiu pohostinstva, na mnohých miestach mohol pútnik zotrvať iba jednu noc, v samotnom Santiagu dve až tri noci. Pred Santiagom sa pútnici obvykle vykúpali.

Je pochopiteľné, že cestu sledovali aj obchodníci, ktorých prácu podporil vznik bohatých miest ako Burgos, León alebo La Coruña. Preto sa kostoly zasvätené svätému Jakubovi stavali aj v miestach so silným obchodom, takže sa sv. Jakub považuje aj za patróna obchodníkov.

BOTAFUMEIRO

Príchod pútnikov do baziliky v Santiagu de Compostela a ich pobyt časom nadobudol ceremoniálny charakter. Od 17. storočia sa dokonca pre príchod pútnikov stanovil poriadok, podobný tomu, aký sa udržiaval pri procesiach: Pútnik na čele niesol kríž, za ním kráčali pútnici v dvojstupoch či štvorstupoch a to podľa postavenia, pohlavia a veku. Pred

»»»

priečelím chrámu ich kratším príhovorom vítali kňazi. Pútnikov viedli chrámom okolo ochodze, aby nevznikali protichodné tlaky a následne sa nevyvolala panika. Potom sa pútnici vyspovedali, a nakoniec došli až k hrobu a soche svätca, ktorému kládli na hlavu svoje klobúky.

Vyvrcholením púte bola bohoslužba so slávnostnou kázňou. Tu môžeme pripomenúť jednu zo zvláštností compostelskej katedrály – obrovskú kadidelnicu *botafumeiro*, ktorá prechádzala cez celý kostol, aby prevoňala ovzdušie, neraz aj zápach upotených a unavených tiel pútnikov. Váži 55 kilogramov, je 1,55 metra vysoká a hojdá sa na lane dlhom 35 metrov.

Ak kostol nestačil pojať všetkých pútnikov, sv. omša sa konala pred priečelím chrámu, čo sa zachovalo až doteraz. Do dnešných dní sa zachovali aj iné pútnické zvyky: prinášanie milodarov, objímanie apoštolovho obrazu či certifikát, ktorým Compostela potvrdzuje absolvovanie púte.

PEREGRINOS S MUŠĽOU

Pútnici do Compostely sa až doteraz nazývajú jednoducho *peregrinos* a stále sú aktuálne tri z nezameniteľných atribútov pútnika – palica, kapsa a predovšetkým svätajakubská mušľa, symbol svätca, na ktorej môže byť ešte červený svätajakubský kríž. Mušľa hrebanatka (*Pecten jacobaeus L.*) sa vyskytuje výlučne pri atlantickom pobreží a má dve škrupiny – vypuklú a plochú. Dvojica škrupín symbolizuje dva príkazy lásky k blížnemu, na ktorých musí nositeľ mušle stavať svoj život, t. j. milovať Boha a svojho blížneho.

Keďže podľa legendy sv. Jakub na svojich misijných cestách píjaval vodu z mušle, tak aj v stredoveku slúžila pútnikom na naberanie vody z fontán, prípadne sa pomocou nej prelievala do vydlabaných tekvič, ktoré slúžili ako akési fľašky. Nevedno, či mušľa bola nevyhnutnou výbavou pútnikov na základe legendy, v každom prípade to bola praktická a užitočná vec. Okrem pomôcky na uhasenie smádu plnila aj úlohu akejsi *salva guardia*, ochrany pútnika, znaku, že jej majiteľ koná svätú púť.

Je prirodzené, že mušľa hrebanatka sa stala symbolom púte do Compostely. Pútnici ju nosia na krku či na batohu a od roku 1987 sa nachádza aj na všetkých smerových značkách trasy.

Typické pre compostelských pútnikov boli aj klobúky, ktoré ich mali chrániť nielen pred ostrým španielskym slnkom, ale symbolicky aj pred zlými a

hriešnymi myšlienkami. Plášť mal zas chrániť ako pred dažďom a zimou, tak aj pred zlými slovami. Pútnická palica bola zase oporou nielen pri chôdzi či v boji proti nepriateľom, ale mala aj pripomenúť, že jej majiteľ sa má chrániť pred zlými skutkami.

A keďže až doteraz sa zachovalo veľa zo starých zvykov, okrem mušle zdobí aj súčasných pútnikov do Compostely klobúk, plášť a palica.

V ZOZNAMĚ UNESCO

Po cestách do Jakubovho mesta prešli už milióny pútnikov. Svätajakubské cesty prechádzajú do Santiaga de Compostela celou Európou a spájajú kostoly zasvätené sv. Jakobovi, ale aj iné významné miesta duchovného charakteru. Najznámejšou trasou je francúzska cesta (Camino francés), ktorá sa začína vo francúzskom mestečku St. Jean Pied de Port ležiacom na svahoch Pyrenej.

Miesta, cez ktoré kráčajú pútnici, sa prezentujú nielen logom, ale aj infraštruktúrou a službami. Sieť pútnických ciest vedúcich do Compostely vyhlásila Rada Európy za prvú kultúrnu cestu Európy a roku 1993 boli v rámci UNESCO zapísané do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva.

V dejinách púte do Compostely sa nespočetne ráz ozval pútnický pozdrav *Buen camino!*, *Dobrá cesta!* Tá sa zavíši na Prahu do Obradoiro, hlavnom námestí pri katedrále. Šťastní peregrinos sa tu zrazu stretávajú s pútnikmi, ktorých stretli cestou a mysleli si, že ich už nikdy neuvidia. Objímajú sa, bozkávajú. Hádzu batohy na zem a sadajú si na dlažbu námestia i chodníky. Mnohí majú obviazané kolená, členky, zalepené otlaky... Unavení, no neskonale šťastní.

ZMENA NA PÚTNIKOV

A potom všetci stíchnu a vojdú do katedrály. Tak, ako sú. Ufúľaní, s batohom na chrbte, s pútnickou palicou v ruke. Vložia prsty pravej ruky do piatich otvorov na stĺpe Dávidovho rodu, aby vyjadrili svoju príslušnosť ku Kristovej rodine. O dvanástej sa začína pútnická omša. Počas bohoslužby prečíta kňaz zoznam pútnikov, ktorí v ten deň dorazili a stačili sa zaregistrovať v pútnickej kancelárii. Potvrdenie dostane každý, kto má vo svojej pútnickej knižke zdokumentované, že prešiel aspoň sto kilometrov pešo či dvesto na bicykli.

Púť do Santiaga de Compostela sa skončila. V súčasnosti sa na ňu vyberá mnoho mladých ľudí. Niektorí zo zvedavosti, iní si chcú niečo dokázať, ďalší túžia po dobrodružstve. Na Ceste svätého Jakuba sa všetci zmenia. Do Santiaga de Compostela prichádzajú už len pútnici.

Buen camino!

Spracovala BOKA PIKA
(Snímky: Santiago turismo)

Viac informácií o Svätajakubskej ceste, postrehy a rady získate na www.camino-de-santiago0.webnode.sk

Taliansky spisovateľ Giovanni Papini sa zamýšľa nad Modlitbou Pána

Otčenáš, 17. stor.

Apoštoli žiadali od Ježiša modlitbu. Povedal im všetkým, aby sa modlili krátko a skrúseno. Neuspokojovali sa s modlitbami, ktoré im odporúčali vlažní a knižní chrámoví kňazi. Chceli modlitbu, ktorá by bola len ich, akoby na označenie tých, čo nasledovali Ježiša.

Ježiš na vrchu učil po prvý raz *Otčenáš*. Je to jediná modlitba, ktorú Ježiš naučil. Je to najjednoduchšia modlitba na svete. Najjednoduchšia, ktorá vystupuje z ľudských a božských príbytkov. Je to modlitba neliterárna, neteologická, niet v nej chvastania a otroctva. Najkrajšia zo všetkých.

Ale čo je aj *Otčenáš* jednoduchý, predsa ho všetci nerozumejú. Storočné opakovanie, mechanické pohybovanie jazyka a perí, tisícročné, rituálne, formálne, nepozorované a indiferentné opakovanie urobilo z tejto modlitby len rad slabík, z ktorých vyšumel prvotný a prostý zmysel. Keď ho dnes opäť prečítame, slovo za slovom, tak, akoby sa nám dnes dostal na oči, stratí na všednosti a omladne, znova sa obnoví vo svojom prvotnom význame.

OTČE NÁŠ: pochádzame teda od teba a ty nás miluješ ako vlastných synov; ty nedopustíš na nás nijaké zlo.

KTORÝ SI NA NEBESIACH – na tom mieste, ktoré je postavené naproti zemi, v náprotivnej sfére, v kráľovstve ducha, teda aj v najmenšej, a predsa

Modlitba Pána

Azda najmodlenejšia modlitba, Modlitba Pána, nechá málokoho chladným. Silno zapôsobila aj na talianskeho konvertitu GIOVANNIHO PAPINIHO.

večnej čiastke ducha, totiž v našej, ľudskej duši.

POSVÄŤ SA MENO TVOJE. Nesmieme sa k tebe modliť len slovami, ale máme byť hodní teba, približovať sa k tebe s čím väčšou láskou. Ty si už nie pomstiteľ, pán bitiek, ale otec, ktorý nás učí blaženosti pokoja.

PRÍŤ KRÁĽOVSTVO TVOJE: kráľovstvo nebeské, kráľovstvo ducha a lásky, kráľovstvo evanjelia.

BUĎ VÔĽA TVOJA AKO V NEBI TAK I NA ZEMI: nech tvoj zákon dobroty a dokonalosti panuje nad duchom a nad hmotou, nad celým svetom viditeľným a neviditeľným.

CHLIEB NÁŠ KAŽDODENNÝ DAJ NÁM DNES, lebo hmota nášho tela, nevyhnutná to schránka nášho ducha, cíti každý deň potrebu hmoty, aby sa udržala. Nepýtame od teba bohatstva, lebo sú to nebezpečné prekážky, ale tú trochu, čo nám zaručí život, aby sme sa stali hodnejšími tvojho prisľúbenia. „Nielen zo samého chleba žije človek“, ale bez tej smidky chleba by sme nemohli inými cennejšími vecami živit' dušu, ktorá prebýva v tele.

ODPUŠŤ NÁM NAŠE VINY, AKO I MY ODPÚŠŤAME SVOJIM VINÍKOM. Odpusť nám, lebo aj my odpúšťame iným. Ty si náš večný a nekonečný veriteľ, nikdy ti nesplátíme dlh. Pomysli na to, že nám pri našej zlej prirodzenosti je oveľa ťažšie odpustiť jediný dlh nášmu jedinému dlžníkovi, ako tebe zmyť pamiatku na to, čo sme ti my všetko dlžní.

NEUVOĎ NÁS DO POKUŠENIA. Sme slabí, sputaní telesnosťou žijeme na tomto svete, ktorý sa zdá niekedy taký krásny a zvädza nás ku všetkým rozkošiam nevery. Pomôž nám, aby naša premena nebola veľmi ťažká, aby náš vstup do kráľovstva nebol zdĺhavý.

ZBAV NÁS ZLÉHO. Ty, ktorý si na nebesiach. Ty, ktorý si duch a máš nad zlom, nad nepoddajnou a nám nepriateľskou hmotou, ktorá nás zo všetkých strán obkľučuje, a zbaviť sa jej nie je vždy ľahko; ty, nepriateľ satana, ty, negácia hmoty, zmiluj sa! V tomto víťaz-

stve nad zlom – nad zlom, ktoré sa stále vynára, lebo ho nepremôžeme, kým ho nepremôžu všetci do jedného – väzí naša veľkosť, ale toto rozhodné víťazstvo príde tým skôr, čím skôr nám pomôžeš ty.

Touto prosbou končí sa *Otčenáš*. Nenájdeš v ňom odporné lichotenie orientálnych modlitieb, eklogické a hyperbolické chvastanie, ktoré akoby vynášiel voľajaký pes, čo líže päty svojmu pánovi za to, že mu dáva žiť a žrať.

Nenájdeš v tejto modlitbe ani plačlivé a kvílivé prosenie žalmistu, ktorý žiada od Boha všetku pomoc, často skôr častú ako večnú, a ponosuje sa, že žatva nebola dobrá, že spoluobčania si ho nevážia, privoláva boží trest na nepriateľov, ktorých nemôže sám premôcť.

DÔKAZ LÁSKY

Jediné slovo chvály je Otec. Je to chvála, ktorá je povinnosťou, dôkazom lásky. Od tohto otca nepýtame nič iné ako kúsok chleba – my sme však hotoví zarobiť si ho vlastnou prácou, lebo aj zvestovanie kráľovstva je potrebnou prácou – okrem toho pýtame od neho odpustenie, ktoré však my dávame nepriateľom, konečne prosíme od neho pomoc proti zlu, spoločnému to nepriateľovi a nepriestupnej ohrade, ktorá nám zabraňuje vstúpiť do kráľovstva nebeského.

Kto sa modlí *Otčenáš*, ten nie je pyšný, ale sa ani neponižuje; hovorí so svojim Otcom tichou a miernou rečou, skoro ako rovný s rovným. Je si istý svojou láskou a vie, že netreba dlhé reči na to, aby otec pochopil jeho želanie. „Váš otec dobre vie, čo potrebujete,“ pripomína Ježiš, „skôr, ako ho o to prosíte.“

Aj najkrajšia z modlitieb nám je každodennou pripomienkou, koľko nám chýba, aby sme sa stali podobnými Bohu.

Giovanni Papini

Každodenný chlieb znamená všetko to, čo má život dušu i telo

Chlieb náš každodenný

Fritz von Uhde: *Milosť pred jedlom*

Ak by sme oddelili túto prosbu od ducha, ktorý viedol predošlé myšlienky *Otčenáša*, tak by sme znížili jej význam.

Občajne veriaci vstupujú až na tomto mieste do činnosti, až tu sa pridávajú k modlitbe. Je to pol'utovaniahodný zvyk. Sú ticho, kým sa hovorí o Božej cti, o jeho kráľovstve, o jeho vôli. Ale vrúti sa dnu, aby si pýtali chlieb. Toto dáva tejto čiastke *Otčenáša* veľmi sebecký dojem.

Ale, ak hľadáme na ňu z toho istého nadprirodzeného hľadiska, ako na všetky ostatné prosby, tak je to prosba, ktorá nás oberie o viac ako všetky ostatné.

DUCH CHUDOBY

Ktorý z nás naozaj očakáva svoj chlieb od Boha? A to každý deň? *Daj nám dnes!* A to bez toho, aby sa neznepokojoval o zajtrajšok?

Starostlivo sme si pripravili všetko, aby sme si zaistili chlieb na zajtra. A aj na pozajtra. Budeme pracovať, koľko bude treba. Ved' môžeme sa spoľahnúť len na seba! Keby sme sa mali začať spoliehať na Boha...!

Áno, sme ochotní to povedať tak pre formu, lebo, zdá sa, že sa mu to páči. Ale nemusí sa báť, že sa na to naozaj

spoliehame. Ak chce pridať malý koláčik, to by bolo od neho pekné. Ale čo sa týka vážnych vecí, tam sa veru nemôžeme oddať sneniu.

Keby sme úprimne povedali „*chlieb náš každodenný daj nám dnes!*“, to by značilo, že naozaj prijímame chudobu, ktorá pozostáva v tom, že všetko očakávame len od Boha.

Ak sa raz spoľahneme na samého Boha pre náš každodenný chlieb, vtedy budeme mať ducha chudobného človeka. Vtedy už nebudeme ako ten syn, ktorý si pýtal svoje dedičstvo, aby mohol odísť ďaleko a zariadiť si svoje záležitosti sám.

DÔVERA

Daj nám dnes. To značí súhlasiť, že zajtra budeme musieť zas prísť prosiť. To značí dôverovať. To značí súhlasiť, tešiť sa z toho, že náš život závisí úplne od neho. To značí, že súhlasíme nebyť sebestační. Ani hmotne, ani duchovne, ani na sekundu. „Ako cestujúci ...“ Boh chce, aby sme boli pútnici, ktorí žijú zo dňa na deň a nikde sa neusadia.

Zakladať si deň na výkone predošlého dňa značí prestať byť cestovateľom. Byť kresťanom značí prijať, že budeme vždy bez koreňov. Každé ráno treba začínať deň znova, akoby sme začínali život bez toho, že by sme vedeli, na čo je, bez porozumenia. Začínať každý deň znova a viac nerozumieť, ale zas všetko očakávajúc od neho.

Prosiť svoj každodenný chlieb deň čo deň značí radostne chcieť obmedziť svoju starosť a svoju úzkostlivosť na čas medzi dvoma prijatiami.

Na púšti mohli nazbierať mannu len na jeden deň. Ostatná sa pokazila.

Bohatstvo sa kazí samo a kazí aj nás. Nikdy si to neuvedomíme lepšie, ako vtedy, keď ho náhle stratíme a skúsime ten čudný pocit pohromy a zároveň aj zjednodušenia. Nič nám nedá lepšie porozumieť blahoslavenstvám ako ten čudný pocit ul'avenia, ktorý nás zasiahne v katastrofe.

MAŤ RADŠEJ BOHA

Keď máme málo, dávame všetko. Ale len čo máme viac, dávame menej. Uspokojíme sa s tým, čo máme, ale úzkostlivo nechceme nič stratiť, aby sme neprestali byť „uspokojení“, aby nám nezmizol ten počiatok samostatnosti, istoty.

Beda boháčom!, lebo bohatstvo nám umožňuje byť bez Boha, alebo aspoň umožňuje veriť, že môžeme byť bez Boha, umožňuje nám byť bez lásky, umožňuje nám „vystúpiť“ zo spojenstva s Bohom, vylučuje nás zo spoločenstva s Bohom a s našimi bratmi.

Ale ak nám bohatstvo umožňuje byť bez Boha, povedomie, že máme Otca, nám umožňuje byť bez bohatstva. Tí, čo sa odtrhnú od pôžitku z jeho darov, obracajú svoj pohľad na ich Darcu, aby mu vzdali vďaku, a pozdvihujú svoje oči na tvár Otca a nachodia tam takú nežnosť, že navždy sú oslobodení od nespokojnosti a starosti.

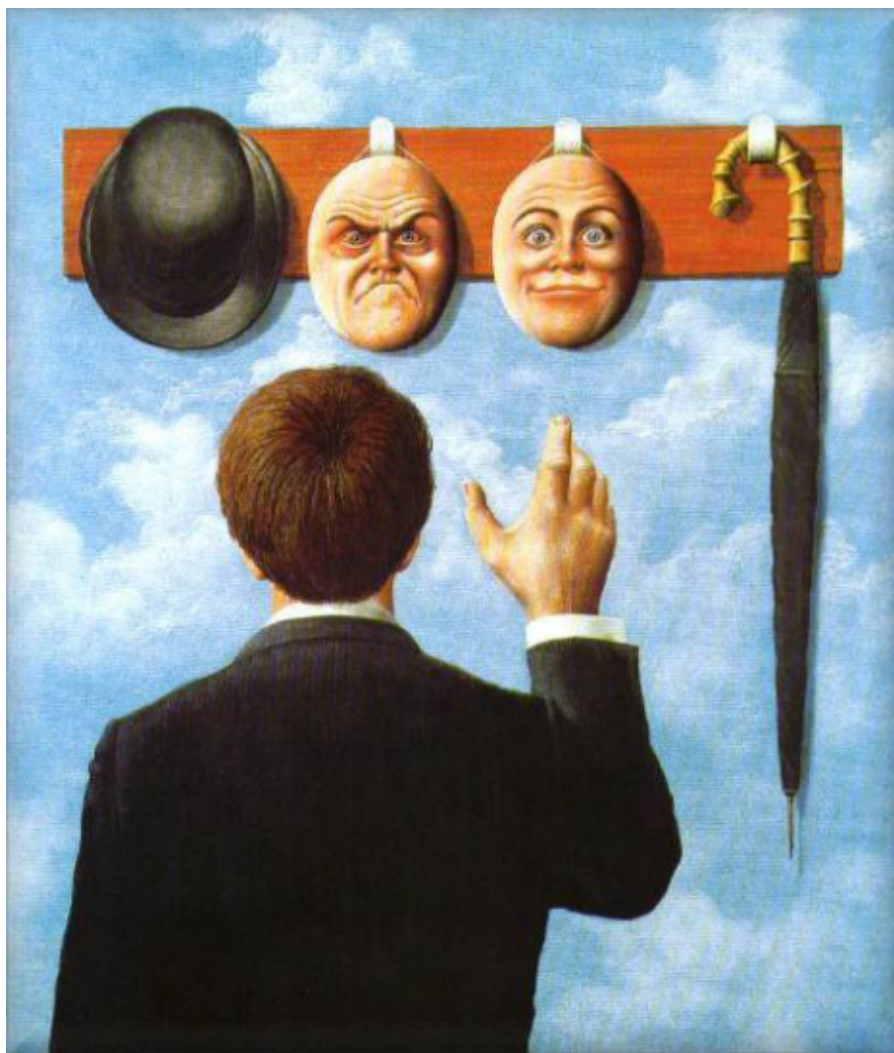
Všetko učenie Ježiša smeruje k tomu, aby nás naučil mať radšej Boha. Nie „zrieknuť sa sveta“, ale mať radšej Boha. A vedieť, že výmenou získame. A preto máme byť šťastní. Človek je šťastný, keď má dôveru.

Či rátame s Bohom? Ak nedôverujeme Bohu, prestaňme ho volať Otcom!

LOUIS EVELY
(Z knihy *Otčenáš*, 1969)

Svedomie ako primárny politický problém

Svedomie a sloboda

René Magritte: Neskutočný alebo skutočný

Minulý rok v októbri sa na pôde talianskej poslaneckej snemovne konalo sympóziu *Svedomie bez práv*? Účastníkom stretnutia poslal list štátny sekretár kardinál Pietro Parolin. Na sympóziu s odstupom času reagoval na webovej stránke Medzinárodného observatória kardinála Van Thuâna aj terstský arcibiskup Mons. GIAMPAOLO CREPALDI.

Postrehy kardinála Parolina sú natoľko závažné, že stoja za opätovnú zmienku a reflexiu, pretože prenikavým spôsobom poukazujú na ťažkosti, s ktorými sa stretáva aktuálne poňatie ľudského svedomia. Zároveň ukazujú východisko z protikladných močiarov svedomia, ktoré sa poníma ako zvrchovaný prameň práv, a tak paradoxne všetky práva stráca. Ak má

totiž každé svedomie na všetko právo, a to do tej miery, že môže samo stanovovať, čo je právo a čo bezprávie, platí tiež, že svedomie nemá právo na nič, ak je tento princíp výrazom svedomia. Ak však kritériom nie je pravdivosť, ale obyčajný úkon svedomia, potom je možné tiež tvrdiť, že v tom či onom bode nesmie mať svedomie nijaké výhrady. A takto svedomie prichádza o práva.

TEKUTÁ VÍZIA ČLOVEKA

Kardinál Parolin rozlišuje medzi svedomím, ktoré je založené na „štruktúrovanej a hodnotovej vízii človeka“, a takým, ktoré sa odvoláva na „nestálu, ak nie priamo tekutú víziu človeka od-pútaného od pevných referenčných bodov na základe pomýleného poňatia slobody“.

V režime *tekutého svedomia* je každé svedomie absolútnom, čím dochádza medzi jednotlivými svedomiami ku konfliktu. Ak sa každé svedomie drží len seba, potom jediné kritérium, ktoré zabráni konfliktu bude sila. Stále častejšie tak dochádza k tomu, že legislatíva vo veci tzv. *nových práv* nepočíta s výhradou svedomia. Ako je možné – je možné sa pýtať –, že v režime *tekutého svedomia*, ktorá môže rozhodovať o všetkom, sa zakazuje odvolávať na vlastné svedomie formou výhrady?

Dôvod spočíva v tvrdení, že svedomie môže rozhodovať o všetkom. Pri-púšťa sa totiž, že svedomie môže rozhodovať o všetkom, s výnimkou rozhodnutí o tom, či je alebo nie je mylné rozhodovať o všetkom. Kto tvrdí, že existuje niečo, čo predchádza a obmedzuje svedomia, je tlačný k tomu, aby uznal, že svedomie je neobmedzené. Takto ukladá štát a zákon ľudskému svedomiu, aby prijalo, že ľudskému svedomiu nesmie byť ukladané nič. Všimnime si očividné podivnosti toho, že je tu prikazovanie *netolerovať nijaké prikazovanie*. Tu spočíva celý rozpor. Hovorí sa, že sa nič nemá prikazovať, ale prikazuje sa to dogmaticky a absolútne.

POMÝLENÁ POVINNOSŤ

Štátny sekretár vypočítal aj jednotlivé „obmedzenia“, od ktorých sa podľa tejto novej ideológie, založenej na pomýlenom poňaní slobody, treba oslobodiť. Týmito obmedzeniami sú „*prírodnosť, etika, náboženstvo i samotná humanistická kultúra*“. Implicitne tak poukazuje na nové ideologické prúdy, ktoré chcú podrobiť úsudok svedomia aj samotnú *prírodnosť človeka*, jeho pohlavnú identitu, poňatie rodinných vzťahov i samo plodenie.

Nová ideológia ukladá oslobodenie od týchto „obmedzení“ ako povinnosť. Za povšimnutie tu stojí ten istý, už vyššie spomínaný rozpor, teda povinnosť

»»»

slobody. Sloboda sa smie oslobodiť od všetkého, ale nie od idey oslobodzovania sa od všetkého. Je zakázané tvrdiť, že sloboda má obmedzenia, čo je však naozaj nevyhnutné, aby mala nejaký zmysel. Tak sme skutočne svedkami tendencie prikazovať slobodu zbavenú zmyslu. Napokon, mocensky uložená sloboda ani nemôže byť iná.

ROZKLAD

Je zrejmé, že takéto poňatie svedomia a slobody vedie k rozkladu a individualizmu na jednej strane, a k panovačnosti politickej moci na druhej.

Je to starý príbeh súkromného a verejného. Oblasť veľkého verejného významu, ako sú život, rodina, plodenia, sú sprivatizované a podrobené totálne slobodnému svedomiu. Deje sa to však mocensky, teda politickým úkonom a zakazovaním toho, aby sa svedomie riadilo „*prirodenosťou, etikou, náboženstvom aj samotnou humanistickou kultúrou*“.

Nedomnievam sa, že by sa tieto rýdzo politické dôsledky, súvisiace s ľudským svedomím, v súčasnosti dostatočne reflektovali.

NASTOLIŤ TÉMU DUŠE

Kardinál Parolin dal podnety na otvorenie nových ciest k pravej slobode svedomia. Svedomie je predovšetkým uvedomelé ja, schopné pozeráť sa nielen na veci, ale i do svojho vlastného vnútra. Takto poňaté svedomie odkazuje na dušu a duchovnosť človeka, ktorý je schopný hodnotiť a posudzovať životné situácie, ktoré sú vo vzťahu k nemu všetky náhodné.

Na tomto poli je nutná filozofická a teologická kultúra, ktorá znovu nastolí tému duše. Až sekundárne je svedomie, i schopnosť praktického rozumu, viesť a usmerňovať rokovania podľa dobra a zla.

Tu je potrebné pripomenúť, že tak ako teoretický rozum bezprostredne tuší princípy usudzovania, tak praktický rozum bezprostredne tuší morálne princípy, totiž tzv. zlaté pravidlo – konať dobro, nekonať zlo –, vrátane jeho aplikácií.

Myslím si, že je znovu potrebné objaviť aj túto schopnosť svedomia. Je potrebné sa vrátiť k poznaniu, že všetci ľudia, napriek svojim kultovým či náboženským rozdielom, sú schopní rozpoznať určité, všetkým spoločné prvky ako v teoretickej, tak v praktickej rovine. Kládli sme priveľký dôraz na rozdiely, a je potrebné obnoviť to, čo nás združuje, aby sme postavili hrádzu odstredivým úchylkám ponímania svedomia a jeho slobody.

Simone Peiracheová: *Svedomie*

NUTNOSŤ FORMÁCIE

Práve sem mieri ponuka kardinála Parolina vrátiť sa k formovaniu svedomia. Nová *ideológia svedomia*, ako prameň práva i bezprávia, sa totiž tvári, že nepotrebuje formáciu. Formácia svedomia potrebuje podnety od iných princípov, ako je samo svedomie. A práve to spomínaná ideológia svedomia odmieta. Svedomie, ako zdroj pravdy nepotrebuje byť formované k pravde, pozná už svoju jedinou pravdu, totiž sebaurčenie, ktoré je teraz, bohužiaľ, často jediným kritériom, ktorým sa v zásadných individuálnych i kolektívnych rozhodnutiach riadi postmoderný človek.

Východiskom návratu k formovaniu svedomia je uznanie, že svedomie po-

nehané samo sebe, sa stáva väzením. Človeku je bránené vychádzať zo seba. Ak sa každému mocensky ukladá, aby nasledoval iba vlastné svedomie, ukladá sa mu, aby bol spokojným otrokom. Aby sa tak stalo, musí sa mu to uložiť silou, pretože pravá sloboda vedie človeka prirodzene k vychádzaniu zo seba, na stretnutie s realitou a v jej rámci s druhými ľuďmi.

Formovanie svedomia teda vytvára pospolitosť, zatiaľ čo ponechanie či donútenie svedomia, aby nasledovalo iba „svoje chůtky“, atomizuje spoločenstvo na nesúrodé prvky bez vzájomných vzťahov.

Mons. GIAMPAOLO CREPALDI
(Odseky a medzitulky: redakcia)

Úvod ku knihe o korupcii od kardinála Turksona napísal pápež František

Sociálna pliaga

Korózia (Corrosione) je titul knihy rozhovorov talianskeho filozofa Vittoria V. Albertiho s prefektom Dikastéria pre integrálny ľudský rozvoj kardinálom Petrom Turksonom na aktuálnu tému – korupcia. Uverejňujeme podstatnú časť predhovoru, ktorý napísal Svätý Otec František.

Korupcia vo svojom etymologickom základe definuje roztrhnutie, rozkol, rozklad a dezintegráciu. Či už ako vnútorný stav alebo ako sociálna skutočnosť, jej účinok možno pochopiť pri pohľade na vzťahy, ktoré má človek vo svojej najhlbšej prirodzenosti. Ľudská bytosť má totiž vzťah s Bohom, vzťah so svojím blíznym, so stvorenstvom, teda s prostredím, v ktorom žije. Tento trojitý vzťah – do ktorého vstupuje ešte vzťah človeka so sebou samým – poskytuje kontext a zmysel jeho konaniu, a vo všeobecnosti jeho životu. Keď človek rešpektuje požiadavky týchto vzťahov, je úprimný, berie na seba zodpovednosť s poctivosťou srdca a pracuje pre spoločné dobro. Keď však utrpí pád, teda skorumpuje sa, tieto vzťahy sa narúšajú. Takto korupcia vyjadruje všeobecnú formu neusporiadaného života padlého človeka.

Korupcia, stále ako dôsledok pádu, odhaľuje natoľko silné protispoločenské správanie, že pozbavuje vzťahy platnosti, a tým narúša piliere, na ktorých je založená spoločnosť: ľudské spolunažívanie a povolanie ho rozvíjať. Podľa pápeža korupcia toto všetko pretrháva, nahrádzajúc spoločné dobro jednostranným záujmom, ktorý kontaminuje každú všeobecnú perspektívu. Rodí sa v skorumpovanom srdci a je tou najhoršou

sociálnou pliagou, lebo plodí tie najťažšie problémy a zločiny, ktoré posilňujú všetky.

JAZYK MAFIÍ

Slovo *skorumpovaný* (tal. *corrotto*) pripomína rozbité srdce (tal. *cuore rotto*), srdce naštrbené, niečím zašpinené, zrúinované ako telo, ktoré prirodzene vstupuje do rozkladu a vydáva zápach.

Čo je na počiatku vykorisťovania človeka človekom? Čo je na počiatku úpadku a nedostatku rozvoja? Čo je na počiatku obchodovania s ľuďmi, so zbraňami, s drogami? Čo je na počiatku sociálnej nespravodlivosti a potierania zásluh? Čo je na počiatku chýbajúcich služieb ľuďom? Čo je koreňom otroctva, nezamestnanosti, nedbalosti o mestá, spoločné dobrá a prírodu? Čo skrátka postupne ubíja základné právo človeka a integritu prostredia?

Korupcia, ktorá je vskutku zbraňou, je tiež najčastejším jazykom mafií a zločineckých organizácií vo svete. Práve preto je procesom smrti, ktorý dodáva miazgu kultúre smrti mafií a zločineckých organizácií.

ČAS KRÍZY

Je tu hlboká kultúrna otázka, ku ktorej sa treba postaviť. V súčasnosti si väčšina ľudí nedokáže ani len predstaviť budúcnosť; pre mladého človeka je ťaž-

ké skutočne veriť vo svoju budúcnosť, v akúkoľvek budúcnosť, a to i pre svoju rodinu. Táto naša zmena epochy, čas veľmi rozsiahlej krízy, priťahuje ešte väčšiu krízu, ktorá sa týka našej kultúry.

A práve v tomto kontexte je treba korupciu pomenovať, zasadiť do rámca a porozumieť jej rôznym aspektom. Ide tu o prítomnosť nádeje vo svete, bez ktorej život stráca zmysluplnosť úsilia a možnosť zlepšenia, ktorá ju určuje.

V tejto knihe kardinál Peter Turkson dobre vysvetľuje rozvetvenie týchto významov korupcie, a robí tak s osobitným sústredením sa na vnútorný pôvod tohto stavu, ktorého zárodok je v ľudskom srdci a môže vyrásť v srdci každého človeka. Všetci sme totiž vystavení pokušeniu korupcie. Aj keď si myslíme, že sme nad ním zvíťazili, môže prísť opäť.

DUCHOVNÁ SVETSKOSŤ

Na človeka treba hľadiť vo všetkých jeho aspektoch, nie ho štiepiť podľa jeho činností; a takto treba porozumieť korupcii – ako to čítame v tejto knihe – v jednom celku, v celom človeku, a to rovnako jej prejavom trestným, ako aj politickým, ekonomickým, kultúrnym a duchovným.

Závažnosť korupcie spočíva práve v tom, že človek sa ňou sám uzatvára pred možnosťou záchranu, pretože necíti potrebu žiadať o odpustenie. Skazená osoba si neuvedomuje, že si vytvára, sama od seba, vlastné okovy. Korupcia má totiž svoj pôvod v únave z transcencie, tak ako ľahostajnosť.

Kardinál Turkson v dialógu s talianskym filozofom analyzuje rozličné fázy, v ktorých sa rodí a úskočne vtvára korupcia a diskretné vchádza do našich životov. Cirkev musí počúvať a upriamiť sa na strasti a nádeje ľudí. Musí tak urobiť bez obáv, musí vytrvalo hľadať spôsob, ako sa dajú veci zlepšiť.

Henri de Lubac napísal, že najväčšie nebezpečenstvo pre Cirkev je duchovná svetskosť – čiže korupcia – ktorá je katastrofálnejšia než malomocenstvo. Našou korupciou je duchovná svetskosť, vlačnosť, pokrytectvo, triumfalizmus, ľahostajnosť, dominancia čisto ducha sveta v našich životoch, postoj ľahostajnosti.

My, kresťania i nekresťania, sme snehové vločky, ale ak sa zjednotíme, môžeme sa stať lavínou: hnutím, ktoré je silné a konštruktívne. Hľa, nový humanizmus, toto znovuzrodenie, toto pretvorenie proti korupcii, ktoré môžeme uskutočniť s prorockou odvahou.

-red-

Neprehliadnite!

**V slovenčine vychádza
kniha kardinála
Roberta Saraha**

Sila ticha

Mníchom vd'áčíme za to, že sme nadviazali na myslenie a civilizáciu starovekého sveta

Zachraňujúca učenosť

Stredoveké kláštory majú zásluhu na prepisovaní sakrálnych i svetských rukopisov. Táto práca sa tešila osobitnej úcte a tí, ktorí ju vykonávali, tiež.

Istý kartuziánsky opát napísal: „*Usilovne sa skláňať nad prepisovaním je práca kartuziánov žijúcich v klauzúre. Táto práca je takpovediac nesmrteľná, nestráca sa, zostáva navždy; je to práca, ktorá vlastne nie je prácou; práca, ktorá najväčšmi prislúcha učným duchovným.*“

NAMÁHAVÉ PREPISOVANIE

Práca prepisovačov, hoci sa tešila úcte, bola ťažká a namáhavá. Na jednom kláštornom rukopise si možno prečítať tieto slová: „*Ten, kto nevie písať, to nepovažuje za námahu, a hoci pero držia len tri prsty, unaví sa celé telo.*“

Mnísi museli často pracovať v tej najneprijemnejšej zime. Istý kláštorný kópista sa po dokončení opisu *Komentár ku Knihe Daniel* od svätého Hieronyma dovoľával nášho súcitu týmito slovami: „*Dobří čitatelia, ktorí budete používať túto knihu, prosím, nezabudnite na toho, kto ju prepisoval; bol to úbohý brat Eudovít povoláný z cudzej krajiny, ktorý pri prepisovaní tohto zväzku drkotal od zimy a v noci musel dokončiť to, čo nestačil napísať za denného svetla. Ale ty, Pane, buď mu odmenou za všetku námahu.*“

VIVARIUM

V šiestom storočí mal vysoký rímsky úradník na odpočinku Cassiodorus Senator ako jeden z prvých vízií o kultúrnej úlohe, ktorú by mal kláštor zo-

hrať. Asi v polovici storočia založil na juhu Talianska kláštor Vivarium a zriadil v ňom prvotriednu knižnicu – ide, mimochodom, o jedinú knižnicu zo 6. storočia, o ktorej sa zachovali historické svedectvá – a zdôrazňoval dôležitosť prepisovania rukopisov. Mníchov poveril štúdiom teologických i svetských učných spisov. Hoci kláštor krátko po roku 600, niektoré významné kresťanské rukopisy z Vivaria sa údajne dostali do Lateránskej knižnice a stali sa vlastníctvom pápežov.

Je však prekvapujúce, že nie Vivariu, ale iným kláštorným knižniciam a skriptóriám (*miestnosti vyhradené na prepisovanie textov – pozn. red.*) vd'áčíme za veľké množstvo dochovanej starovekej latinskej literatúry. Ak tieto diela nezachránili a neprepísali mnísi, treba za ich zachovanie poďakovať knižniciam a školám pri veľkých stredovekých katedrálach. Ak aj Cirkev netvorila vlastné texty, uchránila pred zničením knihy a dokumenty nesmiernej hodnoty pre civilizáciu, ktorú sa usilovala zachrániť.

ZNALCI ANTICKEJ KLASIKY

Slávny Alkuin – polyglot a teológ, úzko spolupracujúci s Karolom Veľkým na obnove vzdelanosti a vedy v západnej Európe – v popise svojej knižnice v Yorku spomína diela Aristotela, Cicera, Lucana, Plínia, Statia, Troga Pompeia a Vergília. Vo svojich listoch cituje aj

d'alších klasikov vrátane Ovídia, Horácia a Terentia.

Alkuin ani zďaleka nebol jediný, kto dôverne poznal a cenil si starovekých spisovateľov. Lupus Servantus (cca 805 – 862), opát z Ferrières, neraz citoval Cicera, Horácia, Martiala, Suetonia a Vergília. Abbo z Fleury (950 – 1004), ktorý pôsobil ako opát kláštora vo Fleury, preukázal mimoriadnu znalosť Horácia, Sallustia, Terentia a Vergília. Napríklad Desiderius, označovaný za najväčšieho opáta Monte Cassina po samotnom Benediktovi a neskorší pápež Viktor III. (1086 – 1087), osobne dozeral na prepis Horácia a Senecu, rovnako ako na Cicerovo dielo *O podstate bohov* a Ovídiovie *Kalendáre*. Jeho priateľ arcibiskup Alfano, ktorý svojho času pôsobil ako mních v Monte Cassine, bol podobne zbehlý v dielach starých autorov a často citoval z Apuleia, Aristotela, Cicera, Platóna, Varra a Vergília, pričom jeho verše napodobňovali Ovídia a Horácia. Svätý Anzelm ešte ako opát v LeBec odporúčal svojim žiakom Vergília a iných klasikov, hoci im zároveň prízvukoval, aby si nevšimli morálne pochybné pasáže.

VYUČOVANIE

Gelbert z Aurillacu, ktorý sa neskôr stal pápežom Silvestrom II., sa neobmedzoval len na vyučovanie logiky. Svojich študentov zároveň učil chápať Horácia, Juvenala, Lucana, Persia, Terencia, Statias a Vergília. Máme záznamy o prednáškach o klasických autoroch na miestach, ako boli St. Alban alebo Paderborn. Zachovalo sa školské cvičenie zostavené svätým Hildebertom, do ktorého včlenil úryvky z Cicera, Horácia, Juvenala, Persia, Senecu, Terentia a ďalších.

Kardinál John Henry Newman, pôvodne anglikán a známy konvertita, ktorý sa plným právom označuje za vynikajúceho historika, v 19. storočí napísal, že svätý Hildebert vedel Horácia takmer naspamäť.

Faktom je, že Cirkev chránila, zachovávala, študovala a vyučovala diela staroveku, ktoré by sa boli inak stratili.

Niektoré kláštory sa pravdepodobne dostali do povedomia vtedajšej verejnosti znalosťami a zručnosťami v konkrétnej oblasti poznania. Tak napríklad mnísi z kláštora Saint-Bénigne v Dijo-

»»

ne usporadúvali prednášky z medicíny, kláštor Sankt Gallen viedol iluminátorskú ryteckú školu, zatiaľ čo v niektorých nemeckých kláštoroch sa konali prednášky v gréčtine, hebrejčine a arabčine.

MONTE CASSINO

V 11. sa materský kláštor benediktínskej observancie Monte Cassino tešil kultúrnej obrode, ktorú nazvali „najprevratnejšou a najvýnimočnejšou udalosťou v dejinách latinskej učnosti v 11. storočí“.

Okrem toho, že Monte Cassino bolo žriedlom umeleckého a intelektuálneho úsilia, podarilo sa tu oživiť aj záujem o texty z antického obdobia. Tu vzkriesili texty, ktoré by sa možno navždy stratili; tomuto kláštoru a tomuto obdobiu vďačíme za zachovanie neskorších Tacitových *Análov* a *Dejín*, Apuleiovho *Zlatého somára* Senecových *Dialógov*, Varrovmu dielu *O latinskom jazyku*, Frontinovmu *O rímskych vodovodoch* a vyše 30 riadkov Juvenalovej šiestej satiry, ktoré sa nenachádzali v nijakom inom rukopise.

ZÁCHRANCOVIA BIBLIE

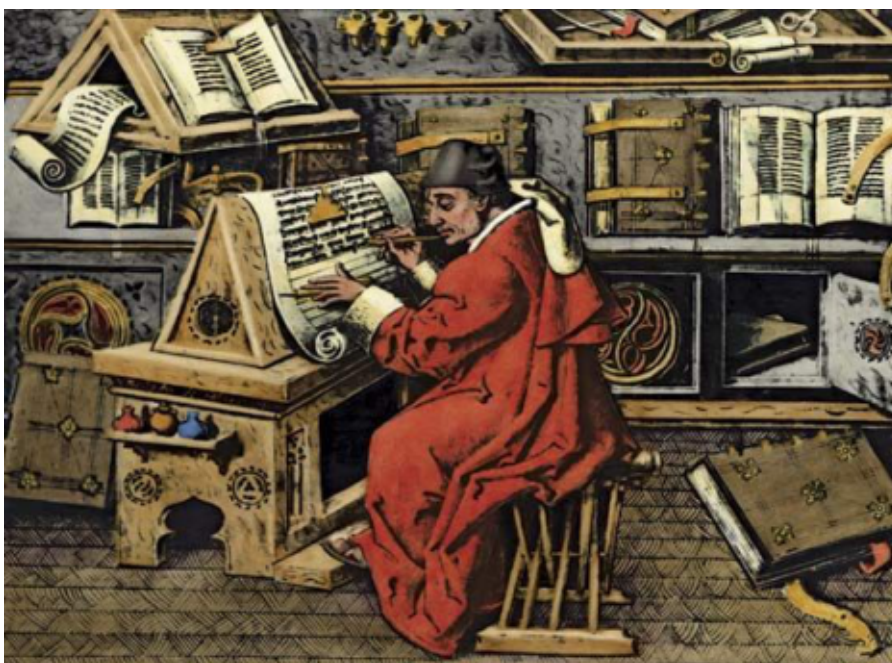
Okrem starostlivého uchovávaní diel antickej literatúry a diel cirkevných otcov, pričom oboje tvorí základ západnej civilizácie, vykonávali mnísi v úlohe prepisovačov ešte jednu prácu nesmiereného významu: zaslúžili sa o zachovanie *Bible*. Bez ich zanieteného a vytrvalého prepisovania tohto mimoriadneho diela a úsilia, ktoré do tejto práce vložili, by asi *Biblia* neprežila nápor barbarských kmeňov.

Mnísi veľmi často skrášľovali evanjeliá nádhernou umeleckou výzdobou, o čom svedčia slávne evanjeliára z Lindau a Lindisfarne. Sú to nielen náboženské, ale aj umelecké diela.

MILOVNÍCI KNÍH

V celej histórii mníšstva možno nájsť množstvo dôkazov o láske mníchov ku knihám. Svätý Benedikt Biscop, ktorý v Anglicku založil kláštor Wearmouth, všade hľadal zväzky do kláštornej knižnice, ba dokonca sa podujal aj na päť námorných ciest – a vždy sa vrátil s nemaleým nákladom.

Lupus požiadal iného opáta o možnosť urobiť opis Suetoniových *Životopisov cisárov* a ďalšieho priateľa prosil, aby mu doniesol Sallustiove diela o *Catilinov sprisahaní* a o *Vojne s Jugurthom*, Cicerovu *Proti Verrovi* a o všetky ďalšie zaujímavé zväzky. Iného priateľa požiadal o požičanie Cicerovho diela *O rečníckom umení* a pápeža nalie-

havo prosil o kópiu rukopisu *O rečníkovi*, Quintiliánových *Základov rétoriky* a iné texty.

Aj Gerbert bol milovník kníh. Ochotne pomáhal inému opátovi pri kompletizácii neúplných prepisov Cicera a filozofa Demostena a pátral po rukopisoch Cicerovho *Proti Verrovi* a *O štáte*.

V historických dokumentoch sa možno dočítať, že sv. Maiolus z Cluny bol natoľko zanieteným čitateľom, že ešte aj počas jazdy na koni mal v ruke knihu. Podobne sa správal aj Halinard, ktorý predtým, ako sa stal lyonským arcibiskupom, pôsobil ako opát v Saint-Bénigne v Dijone. Práve tu podrobne opísal svoju osobitnú záľubu v starovekých filozofoch.

„Bez štúdiá a bez kníh je život mních ničím,“ povedal mních Muri. Podobne sa vyjadril i sv. Hugo z Lincolnu, keď bol priorom vo Wothame, prvom kartuziánskom kláštore v Anglicku: „Naše knihy sú našim potešením a bohatstvom v čase mieru, našou ochranou a zbraňou v čase vojny, naším jedlom v čase hladu a aj naším liekom v čase choroby.“

VZDELÁVANIE

Mnísi pôsobili aj ako učelia, hoci rozsah tejto činnosti sa rôznil v závislosti od storočia. Svätý Ján Zlatoústý uvádza, že už v jeho časoch (cca 347 – 407) zvykli ľudia z Antiochie posielat' svojich synov do školy k mníchom. Svätý Benedikt vyučoval okrem iných aj synov rímskych šľachticov. Sv. Bonifác zriadil v každom kláštore, ktorý v Germánii založil, školu, kým misionár sv. Augustín a jeho mnísi zakladali školy po celom Anglicku. Sv. Patrikovi sa zas

pripisuje zásluha na podporovaní írskych vzdelanosti, pričom írské kláštory sa postupne stali dôležitými centrami vzdelanosti, kde vyučovali laikov aj mníchov.

Západná civilizácia sa naučila úcte k písanému slovu a klasikom antiky od Cirkvi, ktorá ich zachránila v časoch barbarských invázií.

Mnísi sa nezaslúžili len o zachovanie čítania a písania, urobili oveľa viac. Aj nezičlivý vedec o kláštornom vzdelávaní Adolf von Harnack napísal: „Študovali piesne pohanských básnikov a zápisky historikov a filozofov. Kláštory a kláštorné školy prekvitali a každá usadlosť sa stala centrom náboženského života a vzdelanosti.“

Iný nezičlivý kronikár o mníchoch zase napísal: „Nielenže zriadovali školy a sami v nich aj učili, ale položili aj základy univerzít. Boli mysliteľmi a filozofmi doby a formovali politické a náboženské myslenie. Im, či už kolektívne alebo individuálne, vďačíme za to, že sme v neskorom stredoveku a v novoveku nadviazali na myslenie a civilizáciu starovekého sveta.“

Keď mykénskych Grékov v 12. storočí pred Kristom dobyli Dóri, nastali tri storočia úplnej negramotnosti známe ako grécka doba temna. Uprostred chaosu písanie jednoducho vymizlo. Vďaka stredovekým mníchom Európu nepostihol po páde rímskeho impéria ten istý osud. Mnísi odvrátili politickú a spoločenskú katastrofu pomocou. učnosti.

THOMAS E. WOODS
(Podľa knihy *Ako Katolícka cirkev budovala západnú civilizáciu*, Bratislava, Redemptoristi – SMN, 2010)

(Odseky a medzitulky – red.)

Aj vlajky a znaky európskych štátov svedčia o kresťanských koreňoch Európy

V súčasnosti sa čoraz silnejšie ozývajú hlasy, ktoré pochybujú o kresťanských koreňoch Európy. Francúzsky eurokomisár pre ekonomické záležitosti, dane a clá Pierre Moscovici dokonca minulý rok vyhlásil: „Európa nie je kresťanská. Neverím v kresťanské korene Európy.“

Dekristianizácia spoločnosti má za cieľ oslabiť väzby v spoločnosti a jej ľahšie ovládnutie. Potvrďuje to aj Melanie Phillipsová, nepraktizujúca židovka, ktorá vo svojej knihe *Svet sa obrátil hore nohami* (*The World Turned Upside Down*, 2011) tvrdí: „Kresťanstvo je pod priamym a ustavičným kultúrnym útokom tých, ktorí chcú zničiť základy hodnôt západnej civilizácie.“

LOBOTÓMIA PAMÄTE

Prečo dochádza k popieraniu kresťanských koreňov Európy je zrejmé. Historická pamäť je dôležitá, aby sme neopakovali chyby minulosti. Zároveň nám dáva určitú kultúrnu a morálnu stabilitu, keďže etické normy sa zakladajú práve na historickej skúsenosti tej-ktorej spoločnosti. Odstránením histórie, historických koreňov, likviduje daná spoločnosť samú seba a pretvára sa do beztvarej masy, ktorú je možné jednoducho ovládať orwellovskou demagógiou a propagandistickými heslami, a pozíciu morálno-hodnotového systému zaujme niečo iné.

Čoraz silnejšie popieranie kresťanských koreňov Európy môžeme pokojne nazvať lobotómiou historickej pa-

mäte. Lobotómia je neurochirurgický zákrok, pri ktorom sa operačne preruší nervové spojenie medzi kôrou čelových lalokov a zvyškom mozgu. Renomovaný francúzsky ekonomický novinár Gérard Leclerc dodáva: „Je niečo zlé v tejto amnézii Európy s ohľadom na svoju náboženskú minulosť. Niečo, čo vzniklo v pozitivistickej vízii človeka zriadenej francúzskym osvietenstvom, ktorý vylučuje akúkoľvek otázku k transcendentii. Popierať kresťanské korene Európy je popierať európsku kultúru. Bez toho, aby sme popierali vývoj histórie a pluralitu našich názorov, nemôžeme ignorovať kresťanskú históriu, ktorá hlboko ovplyvnila mentalitu, kultúru a dokonca aj vzhľad našich krajín.“

Vážne slová francúzskeho novinára potvrdzujú dokonca aj vlajky a štátne znaky drvivej väčšiny európskych krajín.

DANNEBROG

Dánsko je krajina s vysokou životnou úrovňou a vysokým stupňom demokracie. Zároveň je to vôbec prvá krajina sveta, ktorá vyšla homosexuálom legislatívne v ústrety, keďže 1. októbra 1989 dánsky parlament prijal zákon o registrovanom partnerstve.

Dánske kráľovstvo má však aj iné prvenstvo. Za najstaršiu trvale používanú vlajku na svete sa považuje práve tá dánska, nazývaná aj *Dannebrog*, čiže *dánske súkno*. Svojím vzhľadom pripomína čas svojho vzniku – obdobie križiackych výprav. Je červená s typickým škandinávskym bielym krížom. Pravdepodobný pôvod má vo vojnovom prápore Svätej ríše rímskej, ktorá v Dánsku videla svojho vazala.

Legenda hovorí, že krvavočervená zástava s bielym krížom sa objavila ako znamenie z neba dánskemu kráľovi Valdemarovi II. počas jeho výbojov do Estónska. Malo sa tak stať 15. júna 1219 pri meste Lyndanis. Podľa inej verzie sa kráľovi Valdemarovi v predvečer bitky zjavil na ohnivočervenom poli biely kríž ako dobré znamenie pre nastávajúce stretnutie a dánske vojská išli pod takto vyzerajúcou vlajkou druhý deň do víťazného boja.

Skutočnosť však môže byť prozaickejšia. Podľa mnohých historikov a vexilológov s veľkou pravdepodobnosťou ide o dar pápeža Dánsku v čase križiackych výprav. Malo sa tak stať vo chvíli, keď dánske vojská nebezpečne zakolísali a náhly dar v podobe vlajky vraj dodal bojovníkom silu na víťazstvo.

Tak či tak v Dánsku sa doteraz každoročne 15. júna oslavuje Deň Dannebrogu.

KRÍŽ NAVŹDY

Dannebrog sa stal vzorom pre mnohé iné vlajky, najmä severských krajín. Líšia sa len farbami polí a kríža, symbo-

»»

lom kresťanstva, ktorý je na všetkých vlajkách prítomný.

Švédska vlajka je po dánskej druhou najstaršou vlajkou v Európe. K jej vzniku sa tiež viaže legenda úzko súvisiaca s kresťanstvom. Týka sa sv. Erika IX. Švédskeho, nazývaného aj Erik Svätý (1120 – 1160), ktorý bol kráľom Švédska asi v rokoch 1156 – 1160. V polovici 12. storočia vyhlásil sv. Erik IX. krížovú výpravu proti pohanským Fínom, aby ich obrátil na kresťanskú vieru. Podľa legendy sa kráľ pred bitkou pomodlil, vzhliadol k nebesiam a zbadal medzi lúčmi slnka žltý kríž. Ten potom použil na modrých poľných znameniach. Vláda Erika Svätého sa skončila jeho zavraždením počas bohoslužieb v meste Uppsala. Údajne sa tak stalo na sviatok Nanebovstúpenia Pána 18. mája 1160. Podľa legendy sa počas jeho vraždy udial zázrak a z miesta, kam dopadla jeho odseknutá hlava, vyrázil prameň. A pre zaujímavosť: sv. Erik IX. je patrónom Štokholmu a jeho korunovanú hlavu má mesto aj v znaku.

Zaujímavosťou je, že súčasná podoba švédskej vlajky (modré pole so žltým krížom) vznikla asi v roku 1521, a to, paradoxne, v boji proti Dánom. Švédov viedol regent a neskorší kráľ Gustáv I. Vasa (1496 – 1560). Kríž sa objavoval na švédskych štandardách aj za vlády Erika XIV. (1533 – 1577). Kráľ Ján III. (1537 – 1592) dokonca vyhlásil, že si praje, aby sa tento „*zlátený alebo žltý kríž*“ navždy používal na švédskych vlajkách a zástavách.

UNION JACK

Vo Veľkej Británii s narastajúcou sekularizáciou rastie aj kresťanofóbia. Výroky súdov, trestajúce napríklad nosenie krížika, sa dejú v budovách, na ktorých veje svetoznáma zástava, nazývaná aj ako *Union Jack*. Táto vlajka má svoju súčasnú podobu od roku 1801. Vytvorila sa však dlhý čas a obsahuje vlajky Anglicka, Škótska a Írska. Ústredným motívom všetkých troch vlajok je symbol kresťanstva – kríž.

Od roku 1277 sa v Anglicku používala biela vlajka s červeným stredovým krížom sv. Juraja.

Keď sa roku 1603 stal anglickým panovníkom škótsky kráľ Jakub VI. (v Anglicku ako Jakub I.), dal na znamenie únie oboch krajín vytvoriť spoločnú vlajku – Union Flag. Tá obsahovala ako dovtedajšiu anglickú vlajku, tak aj škótsku. Tá má modré pole s bielym uhlopriečnym krížom sv. Ondreja, patróna Škótska.

Po pripojení Írska aktom o únii roku 1800 sa za kráľa Juraja III. vytvorilo

Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Írska, čo sa premietlo aj do vlajky. V roku 1801 sa do Union Flagu včlenila aj vlajka Írska – na bielom poli červený uhlopriečny kríž sv. Patrika.

Aj írsky trikolor (zvislé zelené, biele a oranžové pruhy) úzko súvisia s pohnutými dejinami kresťanstva. Zelená farba symbolizuje „smaragdový“ ostrov s katolíckou väčšinou obyvateľstva, oranžová, odvodená z farieb kráľovského oranžsko-nasavského rodu, pripomína protestantskú časť, zatiaľ čo biely pruh uprostred znamená potrebu mieru a dorozumenie medzi oboma náboženskými skupinami. Podľa niektorých návrhov mala byť biela farba rezervovaná menšine írskych presbyteriánov.

BENELUX

Krajiny Beneluxu dávajú liberáli a rôzne záujmové skupiny nielen za vzor demokracie, ale najmä ochrany ľudských práv. Kedysi silné kresťanské krajiny sa „pýšia“ minimálne registrovanými partnerstvami osôb rovnakého pohlavia. Holandsko je vôbec prvou krajinou na svete, kde v roku 2001 povolili sobáš homosexuálov vrátane adopcií, o dva roky neskôr ho nasledovalo Belgicko. V Luxembursku platí od roku 2004 zákon o registrovanom partnerstve.

Aj keď štátne vlajky krajín Beneluxu na prvý pohľad nenaznačujú nijaký súvis s kresťanstvom, o štátnych znakoch, ako oficiálnych symboloch krajiny, sa to už povedať nedá. Keďže štáty Beneluxu sú monarchie, ide zväčša o panovnícke erby, a tie, ako sa na európskych monarchov patrí, majú na panovníckych korunách kríž. Je prirodzené, že erby s krížom na korune sa objavujú aj na panovníckych štandardách.

Nie je teraz podstatné, aký je vzťah súčasných panovníkov v krajinách Beneluxu ku kresťanstvu a k jeho hodnotám, no ich erby jasne hovoria, že ich predkovia sa hlásili ku kresťanstvu.

Z vexilologického hľadiska azda stojí za zmienku, že holandská vlajka je prvá republikánska trikolora na svete a ako symbol slobody sa stala vzorom všetkých ďalších trikolor, teda aj francúzskej. Podľa holandskej vlajky vytvoril ruskú vlajku aj cár Peter Veľký. V panslavistickej ére 19. storočia si podľa nej tvorili dosiaľ neslobodné slovanské národy vlastné vlajky, niekedy bez zmien, inokedy s úpravami. Prví boli v roku 1835 Srbi, potom nasledovali Čiernohorci, Chorváti, Slovinci, Slováci a Bulhari (tu sa modrý pruh nahradil zeleným). Tak holandská vlajka nepriamo ovplyvnila aj vlajky niektorých slovanských národov.

KREŠŤANSKÉ SYMBOLY

Medzi vlajkami európskych krajín zaujímajú v súvislosti s kresťanstvom akési výnimočné postavenie vlajky Grécka, Portugalska a Švajčiarska.

Grécka vlajka má deväť vodorovných pruhov – päť modrých a medzi nimi štyri biele – a v modrom štvorci v ľavom hornom rohu biely stredový kríž.

Pri vzniku protitureckého povstania v roku 1821 bola vztýčená modrá vlajka s bielym stredovým krížom ako protisymbol osmanského polmesiaca. Kríž sa neskôr premiestnil do ľavého horného štvorca vlajky s pruhmi, a v tejto podobe sa oficiálne prijala v marci 1822. Má symbolizovať „*Božiu múdrosť, slobodu a krajinu*“. Kríž je priamym odkazom na vieru a grécku zbožnosť.

Vlajka Portugalska z roku 1910 má dva zvislé pruhy, pri žrdi zelený, vo

vľajúcej časti červený. Na styku oboch pruhov je umiestnený štátny znak. Pôvodný portugalský erb, nazývaný *quina*, mal na striebornom štíte päť menších modrých štítov, každý s piatimi striebornými kotúčmi. Štíty sú zoskupené do tvaru kríža a pripomínajú rekrisianizáciu krajiny, najmä víťazstvo prvého portugalského kráľa Alfonza I. Portugalského (cca 1109 – 1185) nad piatimi maurskými princmi pri Ourique roku 1139. Päť strieborných kotúčov symbolizuje päť Kristových rán.

Známa štvorcová švajčiarska vlajka s tradičným bielym rovnoramenným krížom na červenom pozadí siaha až do stredoveku. Švajčiarsko bolo v tom čase súčasťou Svätej ríše rímskej. Cisár Fridrich II. (1194 – 1250) udelil v roku 1240 územiu Schwyz výsadu používať červenú vlajku na znamenie práva moci nad životom a smrťou. V roku 1289 za podporu kráľa Rudolfa I. Habsburgského vo vojne proti Burgundsku získal Schwyz právo používať kríž, na ktorom bol umučený Ježiš Kristus, ako sväté znamenie na ochranu a šírenie kresťanstva. Červená farba zasa symbolizuje preliatu krv kresťanských mučeníkov.

NÁVRAT KU KOREŇOM

Aj štáty, ktoré získali slobodu po páde Železnej opony, sa svojimi vlajkami a znakmi prihlásili ku kresťanskej tradícii.

Štátny znak Litvy je odvodený od znaku Litovského veľkokniežatstva a patrí medzi najstaršie erby v Európe. Symbolizuje prestúpenie kniežat'a Jogaila (Vladislav II. Jagello, cca 1362 – 1434) na katolícku vieru po sobáši s poľskou kráľovnou Hedvigou.

Štátny znak Moldavska, prijatý v roku 1990, tvorí heraldicky vpravo hľadiaca zlatá orlica drží v zobáku zlatý kríž, ktorý symbolizuje kresťanské korene. Aj v štátnom znaku Rumunska zlatý orol na modrom štíte drží v zobáku kresťanský kríž – odkaz k hláseniu sa ku kresťanským koreňom.

Maďarsko svoj aktuálny štátny znak prijalo v roku 1990. Je identický so znakom Uhorska, ktorý sa používal pred rokom 1918. Ide o prepolený štít obsahujúci kombináciu tzv. nového znaku a tzv. starého znaku; štít ma na vrchu svätoštetfanskú korunu, ktorá má na vrchole šikmý kríž. Patriarchálny kríž v červenom poli používal v 12. storočí kráľ Belo III. (1172 – 1196). „*Dvojramenný kríž je prvý pôvodný symbol Uhorska a najstarším dokladom jeho použitia v tejto funkcii je denár Bela III. z roku 1190,*“ píše slovenský heraldik Jozef Novák v knihe *Štátne znaky v Če-*

o štátnej hymne Slovenskej republiky v článku 2 hovorí: „*Štátny znak Slovenskej republiky tvorí na červenom ranogotickom štíte dvojitý strieborný kríž vztýčený na strednom vyvýšenom vršku modrého trojvršia.*“ Dvojkrížom sa Slovensko hlási ku kresťanstvu a zároveň k tradícii svätých vierozvestcov, byzantských bratov Cyrila a Metoda.

chách a na Slovensku dnes aj v minulosti. Bela III. s dvojramenným krížom vraj spája jeho pobyt v Byzancii. Arpádovský kráľ totiž strávil 11 rokov na dvore cisára Manuela I. Tu sa zoznámil so znakom a po návrate do Uhorska ho za svojej vlády údajne povýšil na štátny znak v heraldickej úprave. Podľa J. Nováka však „*Belo nebol až taký suverénny pán, aby mohol svojej krajine nanútiť ako štátny znak cudzí symbol*“ a dvojramenný kríž vraj musel mať na území kráľovstva dlhšiu, veľkomoravskú, tradíciu. J. Novák tvrdí, že jediným logickým vysvetlením je pôsobenie Cyrila a Metoda: „*Keďže tradícia Veľkej Moravy sa na našom území pevne zakorenila, Belo III. zákonite použil jemu blízky byzantský symbol ako prvý štátny znak Uhorska.*“

V 15. storočí sa po prvý raz sa objavuje zelené trojvršie, z ktorého vystupuje strieborný dvojkriž na červenom poli.

SLOVENSKO

Súčasný štátny znak Slovenskej republiky sa stal prvý raz symbolom Slovenska v revolučných rokoch 1848 – 1849. Od vnímania erbu s vrchmi ako erbu Slovenska nebolo ďaleko k chápaniu symbolu aj ako znaku tu žijúceho obyvateľstva. Ale oficiálne sa tak stalo až v septembri 1848. Podľa Jozefa Nováka „*slovenskí revolucionári roku meruôsmeho nie náhodou prijali za svoj práve tento symbol*“ a Slovenská národná rada si ho ešte v tom istom roku nechala vyryť do pečatidla. Slovenskí národovci však pôvodný erb upravili – zelenú farbu trojvršia vymenili za modrú. Udialo sa to pod vplyvom ruských farieb, ktoré sa v 19. storočí chápali ako všeslovanské.

Ústavný Zákon Slovenskej národnej rady z 1. marca 1990 o názve, štátnom znaku, štátnej vlajke, štátnej pečati a

BIBLICKÁ INŠPIRÁCIA

Robert Schuman (1886 – 1963), ktorý získal neoficiálny titul Otec Európy, zdôrazňoval aj pred pápežom sv. Jánom XXIII., že jednotná Európa sa musí budovať na kresťanských základoch. Kresťanstvo síce nevzniklo v Európe, ale tu dostalo svoju historicky najvýraznejšiu podobu, a je teda s Európou osobitným spôsobom späté. Aj keď nie všetky vlajky a znaky európskych krajín sa dostali do tohto prehľadu (výrazne kresťanskú symboliku majú napríklad Monako, Malta, Lichtenštajnsko a Andorra), no i krátky náčrt väčšiny vlajok či štátnych znakov európskych krajín dokazuje, že vplyv kresťanstva sa premietol aj do štátnych symbolov. Táto skutočnosť síce nie je hlavný dôkaz proti mätežníkom a popieračom kresťanského (spolu)koreňa Európy, ale vexilológia, ako pomocná historická veda, usvedčuje francúzskeho eurokomisára Moscovica a jemu podobných priam z detinského pchania hlavy do piesku.

Z ich zatvárania si oči pred pravdou usvedčuje aj vlajka Európy. Pozostáva z kruhu 12 zlatých (žltých) hviezd na modrom poli. Arsene Heitz, autor vlajky, uvádza, že pri jej navrhovaní sa inšpiroval textom 12. kapitoly biblickej knihy *Zjavenie apoštola Jána*, v ktorej sa hovorí o žene s dvanástimi hviezdami okolo hlavy. Tento symbol sa v európskom umení často spája so zobrazením Panny Márie práve s dvanástimi hviezdami okolo hlavy, pričom modrá farba sa v umení chápe ako jeden z atribútov Božej Matky.

Ak majú novodobí exegéti vlajky Európy iný výklad, je to ich problém. Autor však asi vie najlepšie, čo ho viedlo k vytvoreniu návrhu. Tak ako Friedricha Schillera k napisaniu *Ódy na radosť*...

PAVOL PRIKRYL

IKONY
EXPOZÍCIA ORIGINÁLNYCH IKON

V lete za ikonami

**Galéria Ikony vás pozýva
na stálu expozíciu originálnych ikon**

v budove spoločnosti HOUR, M. R. Štefánika 33, Žilina

**Komentované prehliadky, zabezpečované dobrovoľníkmi, sú
prístupné od utorka do piatka od 13.00 do 17.00,
na základe telefonického dohovoru aj v inom čase.**

Vstup je voľný.

Kontakt: 0905 275 948

Ikonopisec podkrýva pozadie vzniku ikony *Kristus – nádej Európy*

Kristus – nádej Európy

V súčasnosti, keď sa rôzne kruhy usilujú podkopať autoritu Cirkvi a bagatelizujú jej historicko-kultúrny význam, potrebujeme ikonu ktorá nám pomôže uvedomovať si naše povolanie vo svete, využívajúc bohatstvo svojich dejín.

Poslaním ikony ako bohoslužobného predmetu je otvárať človeka Božej prítomnosti. Ako Mojžiš sme aj my pozvaní vyzuť si sandále našej krátkozrakosti a prežiť prítomnosť Boha v dejinách Európy.

Ikona sa rodí v Cirkvi a píše sa v modlitbe pre veriaceho človeka. Aj ikonu *Kristus – nádej Európy* som písal, ako píšem aj ostatné ikony – pre veriacich. Mala by teda predovšetkým svedčiť o Božej prítomnosti a o Božom všadeprítomnom požehnaní. Ľudia potrebujú nielen desať ráz počuť, ale aj raz vidieť. Pri uvedomovaní si našej identity, identity, ktorá nám hovorí, že sme v Ježišovi Kristovi nové stvorenia, to platí, najmä v súčasnosti, možno dvojnásobne.

Človek je totiž doslova hodený do reklamných sietí rôznych firiem a spoločností, a tak je vedený k čítaniu symbolov či archetypov s jedným jediným cieľom – kúpiť si propagovaný výrobok.

Kresťanské umenie však sleduje iné ciele. Jeho základným poslanstvom je pravda, že Boh pre spásu sveta posielal svojho Syna, ktorý sa stáva človekom. Boh nám prostredníctvom svojho Syna zjavuje svoju lásku, skrze ktorú poznávame svoju vlastnú dôstojnosť, svoju vlastnú identitu. Je pravda, že ikonografickému jazyku už teraz mnohí nerozumejú, napriek tomu ich ikona intuitívne priťahuje a premieňa. Je to tajomstvo, na ktoré odpoveď pozná len Boh.

NUTNOSŤ REAKCIE

Nemohli ujsť mojej pozornosti trápne diskusie ohľadne uvedenia zmienky o Bohu v preambule Lisabonskej zmluvy, tzv. ústavy EU. Za čias socializmu sme boli svedkami mnohých absurdností. Komunizmus si dovoľil popierať Boha, ale spochybniť historickú prítomnosť Cirkvi a kresťanstva v dejinách Európy sa neodvážil. To, kam až dospelo ľudské myslenie, myslím si, že hraničí až s ľudskou zvrátenosťou. Cítil som potrebu reagovať spôsobom, ktorý mi je najvlastnejší.

Som presvedčený, že jazyk ikony môže prehovoriť aj k súčasnému človeku, čo dokazuje aj aktuálne veľký záujem o ikony. Ide o prirodzenú reakciu ľudí, ľudí, čo hľadajú večné pravdy i prostredníctvom zobrazenia. Aj preto sa súčasnosť definuje i ako doba obrazu.

VINIČ S RATOLESŤAMI

Ikona *Kristus – nádej Európy* predstavuje Ježiša Krista ako vinič, potvrdzujúc jeho slová: „Ja som vinič, vy ste ratolesti“ (Jn 15, 5). Toto Božie slovo, ktoré je ostrejšie ako dvojsečný meč a oddeľuje špik od kosti, nás hneď uvádza k uvedomeniu si pravdy o tom, kto je Boh a kto sme my. On nesie nás, aj keď si niekedy myslíme, že my nesieme jeho. On je predsa pravý vinič, my sme jeho ratolesti, sme tí, „čo uverili v jeho meno, čo sa nenarodili ani z krvi ani z vôle tela ani z vôle muža, ale z Boha“ (Jn 1, 13-12). Sme jeho, patríme mu tak, ako ratolesti patria viniču. Toto radostné uvedomenie si vlastnej identity nám otvára oči pre Krista ktorý je cesta, pravda a život. Týmto očami viery poznávame pravé hodnoty a nádej, ktorú nám Kristus ustavične ponúka.

Prostredníctvom stigiem na rukách, nohách a boku k nám, ako k emauzským učeníkom, pristupuje vzkriesený Pán, aby rozplynul všetky naše pochybnosti a obavy. Podobne ako spomenutí učeníci, vraciame sa do mesta, ktoré predstavuje svet okolo nás, nie preto, lebo sa zlepšili či zmenili podmienky, ale preto, lebo sme stretli vzkrieseného Pána.

POKRAČOVATELIA DEJÍN

Na ikone po stranách Krista, ako ratolesti viniča, zastupuje každý národ jeden svätý patrón.

Svätosť je základný predpoklad autentickkej evanjelizácie, ktorá sa usiluje dať nádej. „*Všetci v Krista veriaci, v každom stave alebo hodnosti, sú povolani k plnosti kresťanského života a k dokonalosti lásky*“ (LG 40). Je to pozvanie pre každého z nás, aby sme sa stali pokračovateľmi dlhých dejín svätosti, ktorá v priebehu týchto dvoch tisícročí prešla rozličnými krajinami Európy.

Strop ikony uzatvárajú svätý patróni a spolupatróni Európy. Zľava doprava je to sv. Brigita Švédka, sv. Terézia Benedikta z Kríža (Edit Steinová) a sv. Katarína Alexandrijská. Z pravej strany vzdávajú chválu Kristovi sv. Cyril, sv. Metod a sv. Benedikt z Nursie.

Spodná časť ikony symbolicky predstavuje Európu, v ktorej ako svetlá žiaria rôzne pútnické miesta: Santiago de

Compostela, Lurdy, Chrám sv. Pavla, kolínska katedrála, Chrám sv. Petra, Mariazell, Šaštín a Sofijská katedrála v Kyjeve. Tieto chrámy predstavujú iba zlomok mnohých miest celoeurópskej mariánskej úcty, ako aj centrá kultúry a vzdelanosti.

Povrch Európy zelenej farby symbolizuje novú jar, ale aj Ducha Svätého, ktorý je vyliaty do našich sŕdc a pripravuje cesty novej evanjelizácii. Hlboko zapustené korene viniča nám majú vždy pripomínať kresťanské korene Európy, ktorá z kresťanského dedičstva žije doteraz.

VERNOSŤ KÁNONU

Prvé, čo som pri písaní ikony *Kristus – nádej Európy* začal riešiť, bola legitimita takejto ikony, aby som sa nespreneveril kánonu. Kládol som si vážnu otázku, či nezachádzam príďaleko. Prelistoval som množstvo kníh, dúfajúc, že nájdem ikonu, ktorá bola Cirkvou prijatá a zároveň by vo svojom jadre niesla podobné posolstvo. Nakoniec som našiel ikony *Bojujúca Cirkev* a *Zasadenie stromu ruského štátu*. Podrobnejšie poznanie týchto ikon moje presvedčenie iba potvrdilo. Ikony zriedkavo, ale predsa, zachytávali aj udalosti podfarbené politickým nádychom. Napríklad predchodcom Rublevovej *Trojice* je ikona filoxénie, inými slovami ikona navštívenia Abraháma. Svätý ruský ikonopisec, použijúc už známu ikonografickú predlohu, napísal vlastne novú ikonu k inému sviatku. Pri používaní ikonografického jazyka Cirkvi treba byť aj otvorený vanutiu Ducha.

Hlavný motív, z ktorého som čerpal pri písaní ikony *Kristus – nádej Európy*, bol Kristus ako vinič zo známeho ikonografického zobrazenia Krista, obklopeného dvanástimi apoštolmi.

KRITÉRIA VÝBERU

Pri hlavných patrónoch a spolupatrónoch Európy nebolo čo riešiť. Ťažkosti nastali pri výbere patrónov jednotlivých krajín. Priznám sa, že toto bolo asi najťažšie. A tak nastalo moje putovanie prstom na mape po Európe. Počet 25 svätých určovali krajiny stálych a prístupujúcich členov Európskej únie. Ikona zachycuje túto konkrétnu udalosť. Neprítomnosť Bulharska, Rumunska alebo ostatných krajín Európy však neznamená, že do Európy nepatria. Dôraz v ikone sa kladie nie na dokumentovanie štátov Európy, ale na historický okamih zjednocovania, na potrebu hlbšieho uvedomenia si svojej identity.

V každom svätom si uctieваме Ježiša Krista. Všetci 25-ti svätí túžia naše

1. sv. Klotilda, kráľovná Frankov (Francúzsko), 2. sv. Eduard, kráľ (Anglicko), 3. sv. Severín, laik (Rakúsko), 4. sv. František Assiský, (Taliansko), 5. sv. Katarína Švédska, mníška (Švédsko), 6. sv. Henrich z Uppsali, biskup, mučeník (Fínsko), 7. sv. Andrej, apoštol (Grécko), 8. sv. Ľudmila, kráľovná, mučenica (Česko), 9. sv. Barnabáš, apoštol (Cyprus), 10. sv. Kanut, kráľ, mučeník (Dánsko), 11. sv. Terézia Avilská, rehoľníčka (Španielsko), 12. sv. Gorazd, biskup (Slovensko), 13. sv. Valburga, mníška (Belgicko), 14. sv. Štefan, prvomučeník (Slovinsko), 15. sv. Štefan Uhorský, kráľ (Maďarsko), 16. sv. Alžbeta Portugalská, kráľovná (Portugalsko), 17. sv. Ján Kronštadský, kňaz (Estónsko), 18. sv. Bonifác, biskup (Nemecko), 19. sv. Kunigunda, kráľovná (Poľsko), 20. sv. Ita, mníška (Írsko), 21. sv. Pavol, apoštol (Malta), 22. sv. Willibord z Echtenachu, apoštol Luxemburska, 23. sv. Lidvína, laická mystička (Holandsko), 24. sv. Meinard, biskup (Lotyšsko), 25. sv. Kazimír, kráľ (Litva)

A – sv. Brigita Švédska, B – sv. Terézia Benedikta z Kríža, C – sv. Katarína Alexandrijská, D – sv. Benedikt z Nursie, E – sv. Metod, F – sv. Cyril

oči upriamiť na Krista. On ako ústredná postava celej kompozície vystupuje ako ten, ktorý zjednocuje, ktorý je prameňom pravej jednoty.

MARIÁNSKE PRVKY

Bolo to zaujímavé putovanie, v ktorom som spoznával jednotlivé krajiny. Najmä o pobaltských krajinách som toho veľa nevedel. Každá krajina má aj viacerých patrónov, dokonca niektoré ich majú aj spoločných. Nevieam, či ovplyvnený nekonečnými diskusiami o kvótach v parlamente – dúfam však, že nie – usiloval som sa čiastočne vyvážiť aj zastúpenie svätých žien. Tie majú totiž v dejinách Európy významný podiel a svojim príkladom inšpirujú doteraz. Pokiaľ to bolo možné, uprednostňoval

som radšej panovníkov, vládcov mnohých krajín, ktorí prostredníctvom kresťanstva a v jeho mene budovali kultúru Európy.

Od počiatku mi však v ikone chýbal mariánsky prvok, aj keď som si uvedomoval, že ikona je silno kristologická. Napokon som túto vnútornú potrebu riešil zobrazením významných mariánskych pútnických, ale aj kultúrnych centier, ako sú Lurdy, Mariazell alebo náš Šaštín.

Tiež som sa musel popasovať s obrátenou perspektívou krajiny a realizmom. V symbolickom zobrazení Európy som sa usiloval týmto dvom nežiaducim prvkom čo najväčmi vyhýbať.

LADISLAV NÉMETH

Pred dvadsiatimi rokmi zomrel v Paríži ruský bard Bulat Š. Okudžava

Básnik s gitarou

Vo štvrtok 12. júna 1997 zomrel v parížskej Percyho vojenskej nemocnici BULAT OKUDŽAVA, jeden z najslávnejších ruských pesničkárov a básnikov 20. storočia, označovaného aj za barda ruskej literatúry 20. storočia.

Hoci oficiálna lekárska správa o básnikovej smrti hovorila, že zomrel na následky pneumónie, jeho manželka Oľga však vyhlásila, že Okudžavovu smrť spôsobil „psychický stres z osamelosti“.

BARD

Slovo *bard* pochádza z galského *bardus* a často sa prekladá ako *básnik a spevák*. Bard bol vysoko vzdelaný v oblasti rétoriky, lingvistiky, umenia a mytológie, jeho pozícia sa väčšmi blížila ku kňazovi. Poslanie barda by sme mohli najlepšie vystihnúť pomenovaním *rytier s hudobným nástrojom*, pričom svoj hudobný nástroj používa na šírenie svetla na zemi, a tak prejavuje vnútornú silu čistých duchovných cností.

Bulat Okudžava bol básnik, prozaik a šansonier, doslova *bard*, ktorý sa stal symbolom ruskej poézie 20. storočia. Spoločne s Vladimirom Vysockým zosobňoval vzdor proti sovietskemu komunizmu, a tak si získal veľkú popularitu nielen v európskych krajinách.

BOĽŠEVICKÍ RODIČIA

Bulat Šalvovič Okudžava sa narodil v Moskve 9. mája 1924. „*Môj otec bol Gruzinec a matka Arménka, obaja boli stranícki funkcionári*“, vysvetľoval svoj pôvod, no vždy automaticky dodával: „*Som Rus. Narodil som sa v Moskve, na Arbate, môj materinský jazyk je ruština, všetky moje zvyky a potreby sú ruské*.“ S pribúdajúcim vekom si však začal „*čoraz väčšmi uvedomovať svoje kaukazské korene, ba čo viac, pociťujem akúsi ich potrebu*“.

Svojich rodičov označil za „*profesionálnych revolucionárov*“. Obaja sa to-

tiž ako mladí aktívne zúčastnili na revolúcii a obaja sa roku 1937 stali obeťami stalinských represálií. B. Okudžava však upozorňuje, že to „*všetko bolo zložitejšie*“: „*Môj otec a matka boli fanatickí bolševici. Zúčastnili sa všetkého, hoci bez toho, aby chápali čoho. A potom sa stali obeťami tej mašinérie sami, potom tým sami utrpeli*.“ Otca bolševici popravili, matka strávila 18 rokov v gulagu.

Po zatknutí rodičov býval Bulat Šalvovič spolu s bratom u babičky v Moskve. V roku 1940 sa presťahoval k príbuzným do Tbilisi, no po Hitlerovom napadnutí ZSSR odišiel ako dobrovoľník na front, aby tam bránil vlasť, a to aj „*napriek strate rodičov, napriek omylom, ktoré som začínal tušiť*“.

FRONTOVÝ PREROD

Svoje frontové roky, hoci bol ťažko ranený, opísal skromne: „*Vždy som bol jednoduchým vojakom. Nevykonal som nijaké hrdinské činy. Je to priam zázrak, že som prežil. Takmer všetci moji priatelia z Arbatu zahynuli vo veku 17 až 18 rokov*...“

Počas vojny o nej veľmi nepremýšľal, len si túžobne želal, „*aby sa to šílené utrpenie skončilo*“. Okrem toho, že sa vojna, jej tragédie, nezmyselnosť a absurdita stali jednou z Okudžavových životných tém, „*za smútok a iróniu vďaka najmä vojne. Na fronte som si uvedomil svoju slabosť a zároveň sa učil odpúšťať a chápať*“.

Jeho vojnové spomienky ho priviedli nielen k hlbším úvahám o zmysle života, ale zákonite nakoniec až k náboženstvu. Jeho vieru, v krátkosti charakterizovanú ako vnútorné slovanskú, asi

najlepšie vystihuje jeho slávna *Modlitba François Villona*. Je to jeden z mála textov, kvôli ktorým mal Okudžava problémy s úradmi, no aj napriek tomu ho nikdy neprestal spievať.

VOJNA BEZ HRDINOV

Prirodzene, že frontový „*prerod*“ sa u Okudžavu najmarkantnejšie prejavil v jeho tvorbe. Jeho texty však nikdy neboli plné komunistickou ideológiou presadzovaným gerojstvom, zideologizovaným „*za ródinu*“: *Nespieval som, Boh to vie, ódy na frontové kaše (Všetkému je súdené)*. Vzťah k vlasti nezapiera, práve naopak, len ho vykresľuje v osudoch prostých vojakov, ich matiek, priateľiek a manželiek v zázemí, ktoré sa s odchádzajúcimi na front trpkosť: *Do videnia, vy mládenci! / Mládenci, / usilujte sa navrátiť späť (Do videnia mládenci)*. V nijakom prípade ich nenabádajú na zbabelosť: *Neskrývajte sa, buďte vždy vysokí, / nešetríte sa, strieľajte hneď, / nelutujte či guľky, či bodáky (ibd.)*, no zároveň ich prosia: *ale jednako – vráťte sa späť!* (ibd.).

A hoci vtedajšia propaganda predkladala obraz vojny plného pátosu a reprezentovali ju hrdinovia typu Matrosov či Meresjev, Okudžava ukazoval, že tu bola však najmä vojna radových vojakov, s nedostatkom jedla a pušiek, s politrukcom ženúcim s revolverom vojakov do útoku, vojna nehrdinných postáv, ktoré však za cenu nesmiernych obetí vojnu vyhrali. Nebojí sa schladieť režimom podsúvané hrdinstvo: *Neverte pechote, / keď spieva do kroku veselé piesne (Pesnička o pechote)*. Ba čo viac: *Lúto mi je, že nad našimi víťazstvami / stoja piedestály vyššie od našich ví-*

ťazstiev (*Stretnutie s Puškinom*). Na túto disproporciu upozorňuje aj v *Papierovom vojačikovi*: *Chcel za nás kráčať do ohňa, / na smrť sa prihotovil. / Kto by ho však do ohňa hnal? / Bol predsa papierový*. Táto báseň však ako celok poukazuje na absurdnosť vojny, ktorá vrcholí v záverečnej slohe: *Do ohňa chceš? Nuž, nech je tak: / šiel krokom pochodovým... / Zhorel – a smrť mal za päták – / bol predsa papierový*.

Citlivý Okudžava je nekonformný aj v ponímaní v tých časoch denno-denným strašením vojny. Odideologizováva ju, nevidí ju ako problém medzi Východom a Západom, ale ako všeľudskú hrozbu zhmotnenia zlých medziľudských vzťahov: *Hodíme rukou nad minulým: klam! / A nádej v budúcnosti: samý jas! / No naše polia krmia krídle vrán / a v pätách hrmí vojna – na nečas* (*Pesnička o vojenských čižmách*). A práve myšlienka na vojnu, ako zaviesenie ľudskej neznášanlivosti, sa opakuje v mnohých jeho básňach.

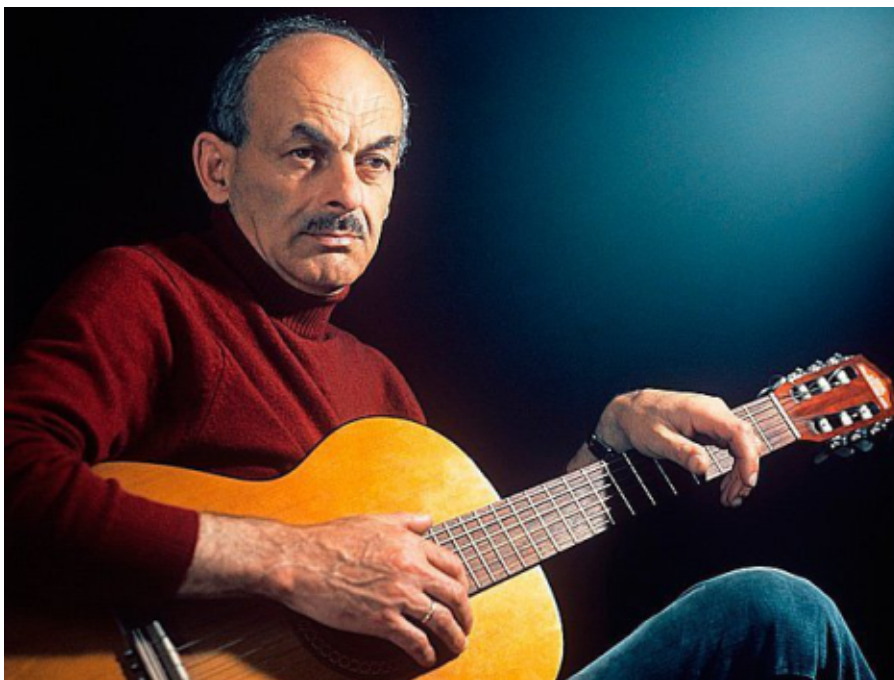
VSTUP DO LITERATÚRY

Po demobilizácii v roku 1945 sa Okudžava vrátil do Tbilisi a dokončil si maturitu: *„Museli sme dobehnúť, čo sme zameškali, čo nám vzala vojna.“* Zapísal na Filozofickú fakultu Tbiliskej štátnej univerzity, no priznáva, že *„viac ako škola ma už vtedy zaujímala literatúra, osobitne poézia; schádzal som sa s priateľmi básnikmi, začal som aj písať“*.

Po absolvovaní univerzity odišiel roku 1950 učiť do dedinskej školy v Kalužskej oblasti, kde sa, ako neskôr priznal, *„cítim veľmi dôležito“*, no kde sa svojou samolúboťou vlastne *„blamoval“*.

Hoci svoju prvú vážnu báseň napísal už na fronte roku 1943 (*Ťažko sa nám zaspávalo v chladných vagónoch*), a *„náš pluk potom vyspevoval refrén“*, prvé básne mu vyšli v tlači až počas „učiteľovania“. Bolože to v Kalužskej oblasti slávy! *„Vzhľadom na neexistenciu konkurentov som získal meno prvého básnika v kraji“*, spomína neskôr so smiechom. V Moskve mu však kritici *„riadne vyčistili žalúdok“*: *„Úder bol silný a užitočný – začal som písať inakšie.“*

V roku 1956 vyšla prvá zbierka Okudžavových básní *Lyrika* (*Lirika*). Vtedy sa aj presťahoval do Moskvy, kde začal pracovať ako redaktor vo vydavateľstve Mladá garda, neskôr sa stal vedúcim sekcie poézie v známom časopise *Literárne noviny* a angažoval sa aj v činnosti literárneho spolku Magistrály.

SPACKANÁ PREMIÉRA

V Moskve sa začala aj Okudžavova kariéra spievajúceho básnika. *„Na jeseň roku 1957 som celkom náhodne napísal žartovné verše, vymyslel som si k nim melódiu a zaspieval som pesničku priateľom.“* Bola to pesnička *Vaňka Morozov* a keďže sa priateľom páčila, Bulat Šalvovič začal zhudobňovať svoje básne a interpretoval ich s gitarovým sprievodom: *„Najskôr len pre seba, potom pre kamarátov, a napokon verejne.“*

Keďže zhudobnených básní pribúdalo, o tri roky mal prvý verejný koncert. *„Bolo to v Leningrade začiatkom roku 1960. Hanbil som sa spievať s gitarovým sprievodom. Ako to – komunista, a taký nesolidný nástroj! No prijali ma veľmi dobre,“* spomína Bulat Šalvovič na svoje prvé vystúpenie.

O koncerte sa dozvedeli aj v Moskve, a tak už v marci tam mal svoju moskovskú premiéru: *„Vyšiel som na obrovské javisko, mal som ukrutnú trému, takmer ma nebolo vidieť. Na gitare hrať neviem, hlas nemám, spievam akési čudné piesne, mikrofón bol pokazený, polovicu slov nebolo počuť... Ktosi v sále vykrikoval: „Banalita!“ – a skupina ľudí okolo neho začala tlieškať. Vzal som gitaru a odišiel som z javiska...“*

Ani vtedajšia moskovská kritika začínajúceho barda nešetrla a riadne mu „natrela“ už premiérový leningradský koncert. Ktorisi kritik dokonca napísal, že *„za takým básnikom dievčatá chodiť nebudú“*. Akoby kvalita poézie závisela od toho, či po jej autorovi šalejú dievky...

Aj napriek nepriazni kritikov, Okudžava mal svoje obecenstvo a vďačné

publikum: *„Chodili na moje koncerty, počúvali ma. Len tá kritika mi akosi dlho nevedela prísť na meno...“*

No Okudžava to nevzdal: *„Písal som a spieval, veril som, že ostatné príde samo.“* Skladatelia ho síce neznášali, gitaristi ním opovrhovali, vokalisti sa s hrôzou odvracali, ale básnik Pavel Antokofský verejne a riadne nahlas povedal: *„Prosím vás, upokojte sa! Neskladá piesne, jednoducho má taký čudný spôsob interpretácie vlastných veršov.“* A zrazu sa všetci upokojili, *„pochopili, že nie som pre nich konkurenciou ani súperom“*.

SÚČASŤ RUSKEJ DUŠE

Z clivých zadumaných veršov dýcha aj po mnohých rokoch od ich vzniku silný charakter útleho muža. V časoch chruščovovského odmäku, v období nádejí, na Okudžavove romance, úprimné, pravdivé slovo a príjemne zafarbený charizmatičký hlas sa zrazu začalo priam túžobne čakať. Už to neboli len piesne o vojne, ale ako citlivý pozorovateľ života začal úplne jednoducho pomenovávať žité. Robil to prosto, no najmä pravdivo, utišoval bolesť, ale aj zneisťoval, radoval sa i plakal, tešil sa s publikom i plakal... Z jeho diel a interpretácie priamo vyžaruje duch slušnosti a slobody. Stal sa tým, čomu sa hovorí *súčasť ruskej duše*.

Aj napriek „odmäkovým“, no stále totalitne hnusným a dusným časom odkrýval publiku jemne melancholickú, režimom však potláčanú túžbu po stratenom raji, po pravde, pre mnohých po Bohu. Strháva z piedestálu genderovo ponímanú ženu-budovateľku (*Pieseň*

o komsomolskej bohyni) a dáva do predia skutočnú ženskost' (Modrý ba-lónik): „U nás sa dlhý čas takmer ne-spievalo o láske, ba dokonca slovo že-na' znelo akosi pochybne. Na znak pro-
testu proti ľživosti a puritánskemu po-
krytectvu som sa rozhodol po prvý raz
po dlhých rokoch ospievať v ruštine že-
nu ako sviatosť, kl'aknúť si pred ňou.“

No ako sviatosť vnímal najmä prav-du a slobodu. Na margo okupácie Čes-
ko-Slovenska v roku 1968 povedal, že
v obsadenej krajine nebude hrať do-
vtedy, kým okupačné vojská neodídu
preč. A svoj sľub aj splnil...

ČLOVEČENSTVO

Okrem úžasnej poézie sa Bulat Oku-
džava stal vzorom ľudskej slušnosti.
Z jeho tvorby priamo vyžaruje duch
slobody. Práve tým dokázali okúzlíť na
prvý pohľad jeho prosté zhudobnené
básne: sú o láske, ale aj o údele ženy,
o milovanom, no umierajúcom Arbate,
o lodičke a o poslednom trolejbuse, o
priateľstve, o verklikárovi, deliacom sa
s každým náhodným chodcom o svoje
melódie... A ich autor, postavou síce
drobný, to však robil grandiózne: s cit-
livým úsmevom, neraz cez prizmu štek-
livej irónie, s jemnou melanchóliou, no
s obrovským človečenstvom, ktoré vy-
žaruje z jeho celej tvorby.

Fenomén veľkej Okudžavovej popu-
larity tkvie v tom, že v období vonkaj-
šej neslobody ponúkal svojim čitate-
ľom a poslucháčom kľúč k vnútornej
slobode, zbavoval aspoň na chvíľu po-
citu otrockosti, v čase kolektívneho ži-
vota a kolektívneho myslenia dával člo-
veku pocit seba samého, v čase mate-
rializmu učil ľudí snívať, byť roman-
tikmi, učil ich veriť v seba, ponúkal im
vieru, nádej a lásku (*Tri sestry, Zámok
nádeje*). Ľudia ho milovali pre jeho hu-
manistické texty a skromnosť, s ktorou
často hovoril: „Nerobím nič výnimoč-
né, len beriem do ruky gitaru a usilu-
jem sa hrať a spievať.“

SLOBODA Z MOSKVE...

Po chruščovovskom odmäku sa však
veci dostali do starých „dobrých“ ko-
ľají, aj keď, pravda, nie v až takej bra-
chiálnej podobe ako za čias „funeralis-
sima“ Stalina. Opäť sa začalo posielat'
na gulagy, pre režim nepohodlných sle-
dovali, obmedzovali a izolovali. A keď-
že pravda a ľudskosť akosi nezapadli
do „budovania krajších zajtrajškov“,
aj Bulat Šalvovič sa postupne stal non
grata. Strážcovia ideológie, veršotepci
a speváčikovia sa usilovali očierniť
Okudžavu ako sa len dalo. Jeho piesne
totiž boli uprostred oficiálneho jasavé-

V Divadle na Taganke, prvý zľava V. Vysockij

ho budovania a úradne presadzovaného
kolektivismu tiché a zadumané, obrá-
tene predovšetkým do vlastného vnútra
jednotlivého človeka, a teda individua-
listické. Prorežimní umelci sa sťažo-
vali, že Bulat Šalvovič získava lacnú
popularitu hudobným primitivizmom
a neumelým speváckym prejavom. Oku-
džava sa týmto výpadom a obvineniam
nevedel, a azda ani priveľmi nechcel
brániť.

Je paradoxné, a pre oné časy aj prí-
značné, že hoci sa o ňom prestalo písať
v novinách a časopisoch, jeho obľuba
rástla priam geometrickým radom, pre-
nikla aj do satelitných krajín ZSSR. Je-
ho pesničky sa nahrávali na magneto-
fónové pásky a nekontrolovateľne sa
šírili po celej krajine, najmä ich bolo
počuť skoro v každej vysokoškolskej
študentskej izbe. Spolu s Vladimírom
Vysockým sa stali symbolmi slobody,
takže, hoci to znie neuveriteľne, do sa-
telitov Kremľa prichádzal hlas slobody
z Moskvy...

K nárastu popularity prispelo aj Oku-
džavovo angažovanie sa vo filmovej
tvorbe, najmä na poli filmovej hudby,
ako aj jeho prozaické diela. Napísal šesť
románov, mnoho poviedok, noviel aj
filmových scenárov. Jeho prozaické
dielo bolo preložené v tridsiatich kra-
jinách sveta, čo svedčí o neobyčajne
bohatej tvorivej osobnosti.

V básni *Maliari* Bulat Okudžava ho-
vorí: *Namaľujte prísnou rukou naše či-
ny, / chvíle našich jari, jesení a zím... /
Maľujte! To nič, že nie sme do rodiny. /
Čo nebude jasné, potom vysvetlím. Vy-
svetlil to už za svojho života – ako neu-
mlčaný svedok strašnej doby, jej hrieš-
neho spoločenského svedomia a pádov,*

ale najmä opodstatnenej túžby človeka
po pravde, slobode, šťastí a láske...

PAVOL PRIKRYL
(Snímky: archív, Lori)

Pieseň o Arbate

*Čudné meno máš a tečieš ako rieka!
Asfalt sa leskne ako čistý tok.
Arbat môj, ach, Arbat,
nik mi nevezme ťa.
Raz si radosť a raz zármutok.*

*Tvoji chodci nie sú slávni myslitelia,
klopú podpätkami v zhone do práce.
Arbat môj, ach, Arbat,
moja sviatosť, viera,
mám rád tvoje cesty vpravou šumiace.*

*Nevyliečim sa už nikdy z tvojej lásky,
i keď budem mať rád tisíc iných ciest.
Arbat môj, ach, Arbat,
Najkrajší kút vlasti,
do konca ťa nikdy nebudem môcť prejsť!*

Pozdravy z Arbatu

„Nie som gitarista, nie som spevák, nepíšem noty, a moje diela majú veľmi málo spoločného s estrádou, čiže sú to básne, ktoré interpretujem s gitarovým sprievodom. Možno sa pokúšam o návrat k prapôvodnej hudbe, k hudobnej forme poézie.“

BULAT OKUDŽAVA

Starodávna vojenská pieseň

Dozneli už piesne, pluk náš onemel,
zmĺkol tlkot kopýt, smiech i zvada.
Deravé sú misky od túlavých striel,
zabitá aj markytánka mladá.

Ostalo nás málo: bolesti a my.
Málo nás, aj nepriateľov málo.
Zatiaľ sme tu živí, z fromtu trhání –
a kto padne, v raji bude kráľom.

V hlave clivá túžba, prsty na spúšti –
Duša sa už s nebesami víta.
Načo máme písať krvou po púšti?
Príroda si náš list neprečíta.

Spíte si len, bratia – nemení sa čas:
už sa rodia velitelia noví
a vojaci noví vyfasujú zas,
čo im večný erár pripraví.

Spíte si len, bratia – bude ako prv,
v prírode sa všetko stále vracia:
slová i tie guľky, láska i tá krv...
Nezostane času pokonať sa.

Modrý balónik

Modrý balónik

Dievčatko žiali –
balónika niet!
Ľudia vravia: neplač,
Veď sa vráti späť.

Dievčina smúti –
chlapca zväbil svet ...
Ľudia vravia: neplač,
veď sa vráti späť.

Narieka žena –
s druhou hasí smäd ...
Ľudia vravia: neplač,
veď sa vráti späť.
Starenka žiali –
žila málo liet ...
A balónik modrý
vracia sa k nej späť.

Pred sochou Puškina

S Puškinom v pozadí sa rodnôčka fotí.
Fotograf šťukne len – a vyletuje vtáčik.
Fotograf šťukne len – a každý ohodnotí:
Puškin je v pozadí! A vyletuje vtáčik!

Účty sú zrátané a hádky dohádané
a Tverská tečie si – nevie kam, to jej
stačí.

Akési ženy sa dívajú – my zas na ne
s úsmevom hľadíme... A vyletuje vtáčik!

S Puškinom v pozadí sa rodnôčka fotí.
Ach, aké pôvabné (veď viete, čo to
značí)

sú naše hriešiky aj všetky neistoty
s Puškinom v pozadí. A vyletuje vtáčik!

Vždy šťastní budeme (pretože snímku
máme!).

Ak život krátky chce utekať – nech sa
páči.

Na veky večité sa všetci objímame
s Puškinom v pozadí! A vyletuje vtáčik.

Maliari

Maliari, tak zmočte štetce, kým sú čisté,
do arbatských dvorov, keď sa zvečerí,
aby vaše štetce boli ako lístie.
Ako lístie, ako lístie v novembri.

Namáčajte svoje štetce do oblohy,
zabudnutý mestský blankyt berte z nej,
namaľujte s láskou (máte predsa vlohy),
ako chodievame s láskou po Tverskej.

Nech sa od úžasu dlažba zakolíše!
Nech sa začne to, čo ešte dosiaľ nie!
Vaše maľovanie k dobru sa vám vpiše
...
My sa zamyslíme: Verné? Neverné?

Namaľujte prísnu rukou naše činy,
chvíle našich jarí, jesení i zím ...
maľujte! To nič, že nie sme do rodiny.
Čo nebude jasné, potom vysvetlím.

Igor Medvedev: *Svetlá nočného Arbatu*

Vaše Veličenstvo, Žena

Miestnosť je skoro celkom temná,
myšlienky v tichu brázdia.
Ó, Vaše Veličenstvo, Žena,
idete ku mne azda?

Žiarovka sliepni, bliká svetlo,
zo stropu voda kvapká.
Ó, Žena, Vaše Veličenstvo,
prečo ste prišli, sladká?

Váš príchod je sťa žiara ohňov.
Dymí sa – ťažko dýchať.
Poďte len, prosím, ku mne domov.
Vo dverách chcete vzdychať?

Ktože ste? Odkiaľ prišli ste sem?
Na posmech som tu zase.
Schybili ste vy nielen v mieste,
schybili ste aj v čase.

Pesnička o mojom živote

Ako láska prvá – srdce ti spálila.
A tá láska druhá – k prvej sa stúlila.
A tá láska tretia – v zámku škripe kľúč.
V zámku keď škripe kľúč, s kufrom
v ruke sa lúč.

Ako hádka prvá – bez viny sme obaja.
A tá hádka druhá – ty si vinná, či ja?
A tá hádka tretia – iba moja chyba.
Jasné je to všetkým, že mi niečo chýba.

Ako nevera prvá – mrak na svitaní.
Tá nevera druhá – opilstvom sa bránim.
A nevera tretia – od noci černejšia,
od noci černejšia – od vojny strašnejšia.

Papierový vojačik

Na svete jeden vojak žil,
odvážny, pekný, nový.
No nikto si ho nevážil,
lebo bol papierový.

Celý svet túžil prestavať
a žiť v ňom s nami šťastne.
Musel však v detskej izbe stáť –
ved' z papiera bol vlastne.

Chcel za nás kráčať do ohňa,
na smrť sa pripravil.
Kto by ho však do ohňa hnal?
Bol predsa papierový.

Nikto s ním nikdy nerátal
a nič mu nechcel zveriť.
A prečo tak? Nuž preto tak,
že bol len na papieri.

A on len reptal na osud –
vraj z ticha už je chorý.
Len v ohni. V ohni pobudnúť!
No zabudol, že zhorí.

Do ohňa chceš? Nuž, nech je tak:
šiel krokom pochodovým ...
Zhorel – a smrť mal za päták –
bol predsa papierový.

Arbatské popevky

Všetko sa raz končí neúprosne.
Okamih, a už ho zrazu niet.
Ako mám žiť bez vás v cudzom svete
roztiahnutom na tisíce vierst?
Aj tam stoja domy, stromy rastú,
je tam metro, tráva v asfalte,
len tie tváre, len tie iné tam sú.
Nevpustia vás, aj keď klopete.

V čase, keď sa ružiam rodia kvety,
keď sú zmysly plné napätia,
našli si ma dávne siluety,
v jahodových hriadkach šelestia.
Zrazu všetko má už iné tvary.
Vzlet je iný. Dokonca ja hriech.
Vrátiť sa už nikdy nepodarí.
Bol by z toho iba trpký smiech.

Aj keď každý rozchod ponižuje,
povýšia ťa vlastne na zradcu.
Výčitka už za výčitkou tu je.
Do všetkého sa ti napravíš;
Že mám pero priam zo zahraničia.
Na kriedový papier skladám tu
verše, ktoré rojčia, plačú, kričia
o posvätných miestach Arbatu.

Polnočný trolejbus

Keď už starosti prekonať nemám čím,
keď som na zúfanie bez pomoci,
do modrého trolejbusu naskočím
hoci o polnoci.

Polnočný trolejbus, rýchlejšie sa nes,
žeň sa po uliciach, po bulvári,
zober všetkých nočných hostí, ktorí dnes
v meste stroskotali.

Polnočný trolejbus, spomaľ, pusť ma
dnu,
viem, že za mrazivej noci, v chlade
tvoji cestujúci pomoc poskytnú
hockedy a všade.

Neraz som sa s nimi dostal z nehody,
plecom o ich plece podoprený.
Predstavte si, koľko býva dobroty
v mĺkvom pochopení.

Polnočný trolejbus plavne pláva tmou,
Moskva uhasína ako rieka,
bolesť – škorček klopkajúci do spánkov –
tíchnu, mizne niekam.

Pesnička o komsomolskej bohyni

Na fotografiu dívam sa:
dva vrkoče, prísny vzhľad
a bundička ako pre chlapca,
sprava-zľava – chlapcov rad.

Za oblokom práve jarná pl'ušť
kropí dvor i okolie.
No jej tenké prsty – tie si už
hľadia puzdro pištole.

To z domu sa už pohýna!
Už onedlho udrie hrom
a komsomolská bohyňa ...
Ach, bratia, radšej o inom!

Hľa, pekárň stará, z oblôčka
letí letom bielym prach.
V modrom tričku komsomoločka
Zastala si na jej prah.

Z jej vrkočov – dvoje spomienok
v kaderníctve na zemi.
Len jeden ryšavý pramienok
na sluche jej pramení.

Čas všetkých bohov pomíňa –
len povinnosť, tá trvá v ňom.
A komsomolská bohyňa ...
Ach, bratia, radšej o inom!

Stará študentská pieseň

Kto zdvihne na náš zväzok meč,
najhorší trest si predpovedal –
zlámanú gitaru nik z nás
za jeho život by už nedal.
Storočie v našej reťazi
chcelo by spraviť tržnú ranu.
Chyťme sa, chlapci, za ruky,
nech po jednom nás nedostanú.

Pravdy tých, čo dnes hodujú,
len po päty sú našej viere.
My nečakáme pochvaly,
len strážime si čisté perie.
No kým nás sultán šialený
z domova ženie nenásytne,
chyťme sa, chlapci, za ruky,
ej, za ruky sa, chlapci, chyťme.

Keď účtovanie nastane,
nás krajec chleba nepriláka
a neprídeme do raja –
len Ofélia na nás čaká.
No pokým nie je ešte čas,
aby sme šli v to večerné prítmie,
chyťme sa, chlapci, za ruky,
ah, za ruky sa, chlapci, chyťme!

Pieseň o otvorených dverách

Keď metelica skuvíňa
a zúri ako zviera,
dbajte, nech nepozamkyna
zámky na vašich dverách.

Tomu, kto prešiel dlhú púť –
navzdory nedôvere,
nezabudnite odomknúť
a pootvárať dvere.

Keď príde pútnik nočnou tmou,
nechajte planých rečí
a oheň srdca so sosnou
zmiešajte v svojej peci.

Pripravte teplé zákutie,
lavičku s lôžkom z trávy ...
Za groš sú dvere zamknuté
a zámka – za deravý!

„Cestoval som veľa po svete, navštívil som mnohé krajiny, a keď som myslel na domov, myslel som prevažne na Arbat. Mám bohatú fantáziu, a tak som sa pokúšal vžiť do situácie emigranta, sovietskeho emigranta. Pri tejto predstave mi bolo tak strašne, že som dostával hlboké depresie. Nevedel by som žiť ani deň... Nemôžem.“

BULAT OKUDŽAVA

*Mať
posledných
päť dolárov,
tri dáň
do reklamy
Henry Ford*

www.vox.prikryl.sk

*Mať posledné
peniaze,
objednám si*

VOX

dvojtyždenník moderného
kresťana

časopis v PDF formáte
o náboženstve a kultúre

OBJEDNÁVKY:

vox.zdruzenie@gmail.com • 0918 472 420

Nad knihou Petra Seewalda a emeritného pápeža Benedikta XVI. *Posledné rozhovory*

Krásne prekvapenie

Začiatkom septembra 2016 vyšla v niekoľkých krajinách sveta naraz kniha rozhovorov s emeritným pápežom Benediktom XVI. *Posledné rozhovory (Letzter Gespräche)*. V apríli, pri príležitosti 90. narodenín 265. pápeža Katolíckej cirkvi, vyšiel v Spolku sv. Vojtecha tento svetový bestseller aj v slovenčine.

Posledné rozhovory sú v poradí štvrtá kniha rozhovorov, na ktorej spolupracoval Benedikt XVI. s nemeckým novinárom Petrom Seewaldom. Bývalý hovorca Svätej stolice P. Federico Lombardi, SJ, označil knihu za „krásne prekvapenie“, takmer všetky médiá sveta hovoria o „duchovnom testamente“ tohto veľkého pápeža. Podľa slov Petra Seewalda je cieľom knihy „lepšie pochopiť človeka Josepha Ratzingera a pastiera Benedikta XVI., oceniť jeho svätosť – a predovšetkým otvoriť prístup k jeho dielu, v ktorom sa skrýva poklad pre budúce generácie“.

LAHKOSŤ A UVOĽNENOSŤ

„Je to po prvý raz v histórii kresťanstva, čo pápež bilancuje svoj vlastný pontifikát,“ uviedlo publikáciu nakladateľstvo Droemer, ktoré pripravilo nemecké vydanie a koordinuje preklady do ostatných jazykov.

Aj vďaka Petrovi Seewaldovi ide o celožitovnú rekapituláciu jedného z najväčších žijúcich mysliteľov a zároveň o stretnutie s očarujúcim a skromným človekom. A je to práve úžasná skromnosť bývalej hlavy Katolíckej cirkvi, ktorá sa pretavuje do priam hmatateľnej podoby. Zo začiatku totiž Benedikt vo svojej skromnosti ani nechcel, aby sa tento rozhovor zverejnili za jeho života, no nakoniec ho P. Seewald presvedčil. Potom si dal emeritný pontifex druhú podmienku – dá svoj súhlas na publikovanie knihy, ak s tým bude súhlasiť aj pápež František. Ten bez problémov „srdečne súhlasil“. Zo strany otca Benedikta, ako emeritný pápež v jednom rozhovore povedal, že by bol rád, keby ho tak ľudia volali, však v nijakom prípade nešlo o lacné gesto. Z celej kni-

hy totiž priam sála skromnosť doslova Božieho človeka a milá „chlapčenskosť“.

Je zrejmé, že hovory dvoch veľkých, hoci odlišných bavorských duší sprevádzala srdečná ľahkosť a uvoľnenosť. Vďaka tomu, že sa P. Seewald rozhodol vystihnúť atmosféru stretnutí aj v zátvorkách vyjadrených Benediktových reakcií, čitateľ má pocit, že je účastný aj on na rozhovoroch v Kláštore Mater Ecclesiae vo Vatikánskych záhradách, kde sa stretnutia odohrávali. Cíti, ako otec Benedikt „zhlboka naberá dych“, „usmieva sa“, „smeje sa“, „pobavene sa smeje“, „smeje sa nahlas a z plného hrdla“. A zrazu zosmutnie, keď Benedikt XVI. rozpráva o večerných hodinách onoho 28. februára 2013, keď ho za hlaholu rímskych zvonov odvážala helikoptéra do Castel Gandolfa. Vtedy „hlas sa mu zlomil“, dokonca „pápež plače“.

RÍMSKE ZVONY

Dielo vznikalo krátko pred a po odstúpení Benedikta XVI. Delí sa na tri časti. V prvej, s názvom *Rímske zvony*, Benedikt XVI. otvorene rozpráva o dôvodoch, ktoré ho viedli k odstúpeniu. Rezolútne odmieta, že by za jeho demisiou boli problémy ohľadom aféry Vatileaks či „finančné problémy a intrigy v kúrii“: „Nie, to nie je pravda, vôbec nie. Odstúpiť sa nesmie, keď sú veci nejasné. Mohol som odstúpiť, lebo v tejto záležitosti opäť zavládol pokoj. Nešlo o súčinnosť pod tlakom alebo útek pred tým, že sa tieto veci nedajú zvládnuť.“

Podobne rezolútne odmieta aj teórie o vydieraní: „To všetko je číry nezmysel. Nikto sa ma nepokúšal vydierať. Ani by som sa nenechal vydierať. Keby sa o to niekto pokúsil, ani by som neod-

šiel, lebo to sa nesmie robiť, že sa odchádza pod tlakom.“ K „odchodu pod tlakom“ sa otec Benedikt vracia aj o pár riadkov ďalej, a to v súvislosti s možným určením oprávnených požiadaviek na odstúpenie pápeža v budúcnosti: „Nemožno odísť, ak sa pred niečím uteká. Nemožno ustúpiť pred tlakom. Odsť sa smie iba vtedy, ak to nikto nevyžaduje. A v mojom čase to nikto nevyžadoval.“

Nevyhýba sa ani odpovedi na otázku, či svoje rozhodnutie „čo len na minútu“ neľutoval: „Nie! Nie, nie. Každý deň vidím, že to bolo správne.“

A tu – no nielen tu, ale aj pri viacerých témach – sa Peter Seewald nevzdáva a neúnavne skúša získať druhý či tretí raz plnú, resp. jasnú a opätovne potvrdenú vyčerpávajúcu odpoveď. Neváha sa spýtať na tú istú vec inými slovami, pričom je evidentné, že nejde o „chyták“ či nepochopenie, ale o túžbu po pravde. A Benedikt trpezlivo potvrdzuje svoje prvé slová.

NIJAKÝ ÚTEK

Benedikt XVI. vysvetľuje dve významné myšlienky zo svojho rozlúčkového prejavu na námestí sv. Petra: „Pán ma volá, aby som vystúpil na vrch Tábor“ a „Neschádzam z kríža“. Prvú myšlienku rozviedol ako krácanie s Pánom: „Vystúpim zo všedných dní života na iný vrch, kde s ním budem ešte bližšie a intímnejšie; oslobodí ma aj od doterajších veľkých zástupov ľudí a prenechá ma väčšej intimitě.“

Otec Benedikt odmieta výčitku, že zostúpil z kríža, aby „som si to zľahčil“: „Je to výčitka, s ktorou som musel počítať, s ktorou som sa musel vyrovnávať najmä vo svojom vnútri, skôr ako som

ten krok urobil.“ Je presvedčený, že jeho rozhodnutie abdikovať nebol ani „vnútorný únik pred požiadavkami viery, ktorá človeka vedie ku krížu“: „Je to však iný spôsob, ako byť spojený s trpiacim Pánom, v tichu mlčania, vo veľkosti a intenzite modlitby za celú Cirkev.“

VZŤAH K FRANTIŠKOVI

Prirodzene, že časť rozhovoru je venovaná aj nástupcovi Benedikta XVI. Po svojej rezignácii odišiel odstúpivší pápež do letnej rezidencie v Castel Gandolfo, kde v televízii veľmi pozorne sledoval konkláve. Priznáva, že keď sa na slávnom balkóne Chrámu sv. Petra objavil ako novozvolený pápež Jorge Mario Bergoglio, „skutočne to bolo pre mňa veľké prekvapenie“. Úprimne pripúšťa, že počítal s niekym iným: „To áno, nie s niekým konkrétnym, ale s iným áno.“ Dokonca po oznámení mena nového pápeža, „keď som počul jeho meno, bol som si najskôr neistý“. Až keď „som potom videl, ako na jednej strane hovorí s Bohom, na druhej strane s ľuďmi, tak som sa skutočne tešil. Bol som šťastný“.

Pápež František je iný ako jeho predchodca. Na otázku, či sa mu nezdá priveľmi žoviálny, priveľmi excentrický, sa otec Benedikt najskôr zasmieje, a potom hovorí: „Považujem za dobré, že sa k ľudom správa tak priamo.“ Ani „s jeho štýlom“ nemá „nijaký problém“: „Nie. Naopak, považujem ho za dobrý.“ Doterajšie pôsobenie pápeža Františka hodnotí ako „novú sviežosť v Cirkvi, novú radosť, novú charizmu, ktorá oslovuje ľudí, to je niečo naozaj pekné“.

PRÍBEH SLUŽOBNÍKA

V druhej časti knihy *Príbeh služobníka* obaja besedníci prechádzajú celým Benediktovým životom, počnúc jeho mladosťou v Bavorsku, dospievaním počas nacizmu i rozhodnutím sa pre kňazstvo. Nevyhnutne sa dotýkajú témy vzťahu Cirkvi a Tretej ríše. „Cirkev bola jedinou silou, ktorá odolávala,“ povedal otec Benedikt dodal: „Bolo úplne jasné, že nacisti odstavia po vojne Katolícku cirkev ako prvú.“

Emeritný pápež ďalej spomína na svoje najdôležitejšie míľniky v seminári, v kňazstve, ako aj na ľudí, s ktorými počas života na univerzitách i v pastorácii spolupracoval a ktorých si vážil. Nechýbajú medzi nimi veľkí teológovia ako Henri de Lubac, Hans Urs von Balthasar či Karl Rahner. Rovnako cenné sú jeho spomienky na priebeh II. vatikánskeho koncilu, ktorý sám ako mladý teológ významne ovplyvnil. Poodkrýva nielen

Emeritný pápež Benedikt XVI s Petrom Seewaldom a ich spoločné dielo v slovenčine

svoju úlohu na koncile, ale vnáša i svetlo na pôsobenie iných teológov.

Prirodzene, téma rozhovoru sa skrútila aj na Ratzingerov vzťah k umeniu. Vyznáva sa z lásky k holandskému maliarstvu, ale aj „k bavorským barokovým umelcom“. No a, prirodzene, k Mozartovi, najmä k jeho *Korunovačnej omši*, „ktorú milujem od detstva“, a k Bachovi a jeho *Omši h mol* a *Matúšovým pašiam*.

JEŽIŠOV PÁPEŽ

Tretia časť knihy, *Ježišov pápež*, sa venuje dôležitým aspektom pontifikátu a k apoštolským cestám Benedikta XVI. Svoje zvolenie za hlavu Cirkvi nepredpokladal, pretože „biskup končí ako 75-ročný, potom rímsky biskup nemôže začínať ako 78-ročný“. Po svojom zvolení však „akosi vedel, že nesmiem povedať nie“. Nad menom Ján Pavol III. neuvažoval: „Bol som celkom iná osobnosť, iný formát, mal som iný druh charizmy či necharizmy.“ S jemným a citlivým humorom si spomína na chvíle pred intronizačnou sv. omšou: „Mal som problémy s manžetovými gombíkmi. Tie ma naozaj nazlostili, až som si pomyslel, že vynálezcu by bolo treba hodiť do očistcových plameňov (smiech).“

Emeritný pápež však odmieta kritiku, že chcel „návrat k liturgickým ritom minulosti“: „Teším sa z koncilovej reformy. Musím povedať, že kategórie starý a nový v liturgii neplatia. Východné cirkvi hovoria jednoducho o božskej liturgii, ktorú neslávim, ale ktorá nám je darovaná. Pre západnú liturgiu vytvoril J. A. Jungmann výraz gewordene Liturgie, čo je liturgia v procese vývoja. Poukazuje tým na najsilnejšie historické vedomie Západu, ktorý v liturgii vidí

rast i dozrievanie, rozklad i obnovu, ale zároveň kontinuitu toho, čo bolo určené Pánom a apoštolskou Tradíciou. Liturgiu som slávil v tomto vedomí.“

Benedikt XVI. sa vracia aj k trom aféram, ktoré poznačili jeho úrad: k prípadom sexuálneho zneužívania mladistvých kňazmi, ku kauze Williamson a afére Vatileaks. Benedikt sa vyjadruje veľmi priamo a jednoznačne, nič sa neusiluje „zamiesť pod koberec“ či, nebdaj, zľahčiť.

BESTSELLER

Nie je prekvapením, že sa kniha *Posledné rozhovory* stala okamžite svetovým bestsellerom. Ako hovorí Peter Seewald, „pápežom Benediktom XVI. sa skončila jedna éra. Roky jeho pôsobenia v úrade pápeža boli pre Cirkev ako veľké duchovné cvičenia, ktoré jej pomohli nekompromisne do seba nahliadnuť a následne sa posilniť vnútorne i navonok“. A tak niet divu, že tu po Benediktovom odstúpení zrazu chýbajú jeho múdre prejavy, analýzy, príhovory a katechézy, chýba tu jeho noblesa, istá plachosť, chlapčenský úsmev, no predovšetkým bystrosť jeho rozumu a schopnosť podávať teológiu prístupným spôsobom pre každého človeka, pasteuovsky povedané – aj pre „bretónsku sedliacku“.

Posledné rozhovory sa môžu zdať ako „ľahké čítanie“, no v konečnom dôsledku nám priblížia nielen osobnosť Josepha Ratzingera či Benedikta XVI., ale aj lásku Boha k nám, a tak nás vedú k zamysleniu sa nad večnými pravdami.

Skrátka – ideálna kniha na letné dni oddychu.

PAVOL PRIKRYL
(Snímky: archív, net)

Nechat' na seba pôsobiť umenie – meditácie nad Caravaggiovými obrazmi

Povolanie sv. Matúša

Obraz Povolanie svätého Matúša pre Contarelliho kaplnku v Kostole San Luigi dei Francesi predstavuje prelom v Caravaggiovom umeleckom živote a spôsob, akým k tomuto dielu autor pristúpil, svedčí o tom, že si bol tejto skutočnosti dobre vedomý.

Obraz prináša autorovu interpretáciu povolania svätého Matúša, ktoré sám apoštol opisuje celkom jednoduchými slovami: „*Keď odtiaľ Ježiš odišiel, videl na mýtnici sedieť človeka menom Matúš a povedal mu: ‚Pod' za mnou!‘ On vstal a išiel s ním*“ (Mt 9, 9).

Ako je pre Caravaggia typické, aj tu prekračuje akési očakávané kánony a do zobrazenia tejto scény vstupuje s nevšednou kreativitou. Zjavne ho inšpirovalo aj pokračovanie Matúšovho textu, v ktorom opisuje následné Ježišovo stolovanie s mýtnikmi, čo bolo predmetom nevôle farizejov. Ježiš však vysvetľuje: „*Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov*“ (Mt 9, 13). Možno

povedať, že až týmito slovami sa končí evanjelistov opis vlastného povolania: Ježiš šiel okolo *hriešnika* – pozval ho, aby ho nasledoval – on vstal a išiel – a mnohí mýtnici sa cítili tiež ním nejakos oslovení.

JEŽIŠ POVOLÁVA

Caravaggio teda vykresľuje prvé okamihy tohto dynamického procesu, moment, keď Ježiš upiera svoj pohľad a volá. Pápež František komentuje túto udalosť, citujúc kázeň sv. Bédu Ctihodného: Ježiš pozrel naňho milosrdne a vyvolil si ho – doslova: „*miserando atque eligendo*“ – zľutujúc sa (nad ním) a vyvoliac (si ho)... Áno, Kristovo gesto spája v sebe tieto dva „*ciele*“ – na-

rahuje sa smerom k Matúšovi, ale ruka nepôsobí sudcovsky, prísne, autoritatívne, ani mocensky, skôr akoby chcela na diaľku spočinúť na jeho pleci a pritiahnuť si ho do náručia; zároveň predstavuje gesto, ktorým talianska gestikulácia sprevádza slová „*pod' sem*“ – zdá sa, že Caravaggio zachytil Ježišovu ruku presne v tom momente, keď zaznievajú Ježišove slová „*Pod' za mnou!*“, sprevádzané týmto gestom. (Na rozdiel od nás, ktorí dľaňou hore zakývame ukazovák, zatiaľ čo ostatné prsty sú zovreté, Taliani pri tomto geste majú dľaň otočenú dole a zakývajú všetkými prstami.)

MICHELANGELOV CITÁT

Často sa spomína, že Ježišova ruka je Caravaggiovým „*citátom*“ Michelangela Buonarrotiho, z výjavu stvorenia človeka v Sixtínskej kaplnke. Zdá sa však, že tu možno hovoriť maximálne o nejakom „*citáte*“ z hľadiska výtvarného stvárnenia – Caravaggio má na svojom obraze *podobnú ruku* ako Michelangelo, kontext je však úplne iný. Ježiš je tu totiž skôr v pozícii Stvoriteľa, ktorý svojím povolaním *dáva nový život* Matúšovi. Jeho ruka však skôr pripomína Adamovu ruku, nie Stvoriteľovu, čo do témy či „*myšlienky*“ tohto Caravaggiovho diela nezapadá, iba ak v tom zmysle – podľa slov svätého Pavla – že tu Ježiš koná ako „*posledný Adam*“, ktorý je nielen „*živou bytosťou*“, ako ten prvý, ale „*oživujúcim Duchom*“ (1 Kor 15, 45).

GENIÁLNY NÁPAD

Pri pohľade na obraz je však zreteľné, že – prekvapujúco – hlavnou postavou obrazu nie je Ježiš. Ba nie je ňou ani Matúš, ale skupina mýtnikov, resp. ľudí, sediacich okolo stola (azda na mýtnici), *spomedzi ktorých* si Ježiš *povoláva Matúša*. Vedú sa dokonca diskusie, *ktorý* z nich je vlastne Matúš!

Je to jeden z geniálnych Caravaggiových nápadov – nechať túto otázku otvorenú, započúvať sa do slov evanjelia a v jednotlivých osobách na obraze hľadať – v konečnom dôsledku – *seba samého*. Veď aj na nás, podobne ako na Matúšovi, spočinul Boží *milosrdný* pohľad, keď si nás (pri krste!) *vyvolil* a zahrnul nás milosťou. Aj tu je *celá skupina* zaliata svetlom, prichádzajúcim

»»

z neznámeho zdroja spoza Ježiša, určite nie z okna, ktoré tomuto obrazu kompozične dominuje. Vlastne by sa dalo pýtať, *načo* tam vôbec to okno je. Aj keby nebolo, pozorovateľovi by bolo jasné, že svetlo do scény neprichádza z neho. O to *jasnejšie* to však je, ak tu to okno nachádzame: *nie z neho*, nie z prirodzeného zdroja, odkiaľ by sme mohli čakať, *prichádza svetlo* do tejto scény, pri ktorej Ježiš povoláva ktoréhosi z mužov okolo stola.

KTORÝ JE MATÚŠ?

Skutočne by ktorýkoľvek z piatich mužov mohol byť mýtnik Lévi, budúci Matúš (jeho meno, podľa *Zlatej legendy*, ktorou sa Caravaggio zrejme inšpiroval, znamená *Božia ruka*).

Možno si ich „prejst“ jedného po druhom.

Matúš by mohol byť hneď prvý muž zo skupiny, sediaci chrbtom, v čierno-bielom odeve, s mečom za pásom. Jeho telo je mierne nahnuté smerom k Ježišovi, na rozdiel od ostatných,

ktorí sa skôr odvracajú od neho a skutočne sa zdá, že sa tento muž chystá vstať, zanechať skupinu a ísť za Ježišom – presne ako píše evanjelista: „*On vstal...*“

Túto interpretáciu podporuje aj postoj Ježišovho sprievodcu, zrejme sv. Petra, s ktorým je táto postava v očnom kontakte, ba zdá sa, že práve naňho apoštol ukazuje, akoby upresňujúc či uisťujúc seba i jeho o tom, koho konkrétne mal Ježiš na mysli.

Na druhej strane však Ježišov pohľad i gesto jeho ruky akoby siahali ďalej, nie k tejto postave, alebo prinajmenšom nie len k nej. Práve toto by mohlo byť vysvetlením: Ježiš prišiel „*volať hriešnikov*“ a skutočne, následne viacerí z nich s ním stolovali. Keďže Matúš bol jeden z nich, vo svojom evanjeliu píše, že v tejto chvíli bol povolaný on, ale nepíše, že on sám, resp. že povolanie bolo adresované *len* jemu. Možno, že Ježiš povolal všetkých, ale – v konečnom dôsledku – povolanie *prijal* a nechal v sebe rozvinúť len Matúš, preto tu hovoríme o „povolani Matúša“, aj keď z Ježišovej strany mohlo byť adresované celej skupine – ako naznačuje Ježišovo gesto i pohľad.

KARDINÁLOVA PREDSTAVA

Caravaggio tu mohol chcieť naznačiť zároveň aj inú Ježišovu myšlienku, keď hovorí, že pri poslednom súde viacerí sa budú obhajovať tým, že jedli a pili

Hlavnou postavou nie je Ježiš, ale skupina mýtnikov(detail)

s Ježišom a na ich uliciach kázal (porov. *Lk 13, 26*), ale neprestali *páchať nepravosť*, a teda Božie slovo a milosť *neprisjali* – preto ostávajú zatratení vo svojej nepravosti. Matúš však rázne zanecháva doterajší život a na Ježišovo slovo vstáva a opúšťa mýtnicu.

Caravaggio ponúka túto evanjelióvu scénu Púdom svojich čias, ukazujúc Matúša ako jedného z nich, nevedno celkom jednoznačne, ktorého – to záleží od reakcie každého osobne na Ježišovo povolanie.

Ak teda Ježiš hovorí, že prišiel „*volať hriešnikov*“, Caravaggio ukazuje Matúša ako hriešnika, ktorého Ježiš povoláva a on povolanie prijíma a od svojho hriešneho života skutočne *odchádza*.

Práve takto si aj kardinál Matthieu Cointrel (1519 – 1585; potaliančený Matteo Contarelli) predstavoval túto scénu, keď vo svojich propozíciách žiada, aby bol Matúš znázornený v kancelárii výbercu daní, zaneprázdnený počítaním peňazí, alebo, „*čo by bolo lep-*

šie, ako sa zdvíha v túžbe prísť za Kristom, keď ho Kristus, kráčajúci po ulici so svojimi učeníkmi, povolal k apoštolátu“.

MLADÝ ČI STARÝ

Matúš by však mohol byť aj mladík, sediaci oproti, z hľadiska kontrastu medzi svetlom a tieňom, do istej miery protagonista celého obrazu – osoba najlepšie osvetlená a „vykreslená“. Je výborne oblečený, má najzodobnejší klobúk, zrejme je teda bohatý – čo mýtnici bývali, a to napriek zjavne mladistvému veku. Ba práve tento jeho mladý vek by ho akosi mohol „predurčovať“ na Božie povolanie, ktoré by – v tomto prípade – preňho, mladého človeka, ešte neskazeného, mohlo byť vytrhnutím z tohto nebezpečného prostredia a záchranou.

Ježiš si teda na mýtnici vyberá mladého človeka, ktorému ponúka lepšiu budúcnosť, než aká mu hrozí v tomto prostredí. Mladík sa pozerá na Ježiša pohľadom, v ktorom je záujem, ale aj čosi ako pohrdanie – ale možno to povedať i naopak: je tam pohrdanie, ale aj čosi ako záujem...

Samozrejme, Matúš by mohol byť osoba, sediaci v strede skupiny, s bradou a so zjavne prekvapeným výrazom tváre, obrátenej k Ježišovi. Zdá sa, že práve naňho smeruje svetlo

i Ježišova ruka a pohľad. Odevom aj miestom v strede by určite mohol byť mýtnikom, resp. majiteľom či správcom mýtnice. Navyše, svojou pravou rukou ešte akoby práve odpočítaval mince, ktoré sú na stole. Dôležitá je však jeho ľavá ruka, ktorou by mohol ukazovať na seba, akoby s otázkou: „*To myslíš mňa?*“

V tomto prípade by teda Ježišove slová povolania už zazneli a teraz je chvíľa, keď treba identifikovať ich adresáta. Jeho ukazovák (vystretý – na rozdiel od Ježišovho i Petrovho) však *ukazuje* skôr na jednu z osôb za ním, zaujatých peniazmi, a preto možno nevnímajúcich Ježišove slová.

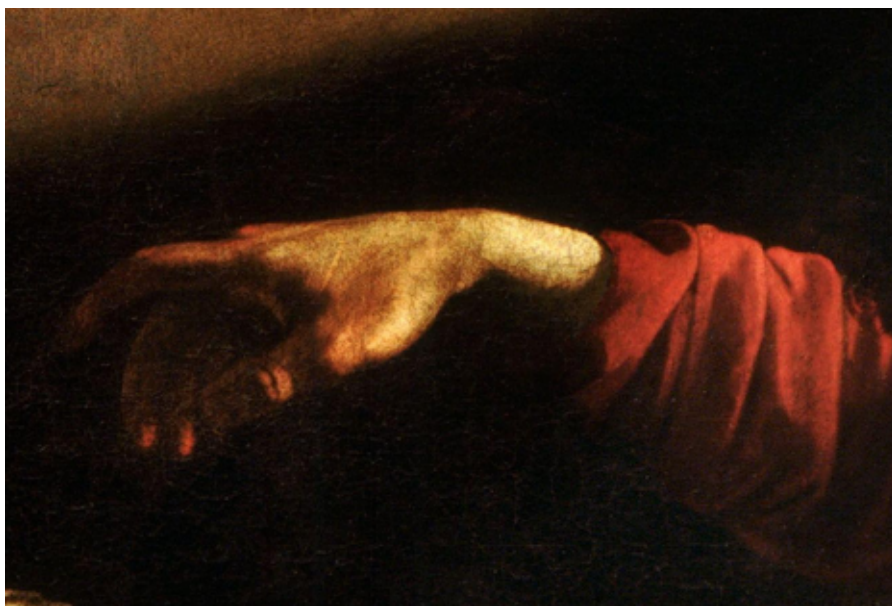
Ak by to predsa bol Matúš, Caravaggio by ho znázornil skôr v geste, ako sa bije do prs, akoby na znak vlastnej hriechnosti a nehodnosti Ježišovho povolania, čo je však dosť nepravdepodobná interpretácia, vzhľadom na spomínaný vystretý ukazovák, a navyše, ide o ľavú ruku. Skôr je teda pravdepodobné, že táto osoba je akoby „sprostredkovateľ“ Ježišovho povolania, ktoré by smerovalo k jednej z osôb na konci stola.

NEVŠÍMAVÝ MÝTNIK

Matúšom by mohol byť aj starší z nich, stojaci, s okuliarmi na očiach, sledujúci peniaze na stole.

Je to osoba, ktorá nenarába priamo s peniazmi, ale zhora kontroluje, o čom svedčí aj gesto, ktorým si pridržava okuliare na nose. Mohol by to teda byť majiteľ, správca, skrátka vedúci skupiny mýtnikov. Je však oblečený, ako sa zdá, skôr chudobnejšie, v čomsi akoby kožušinovom, ani na hlave nemá nijaký klobúk – akoby len teraz prišiel odnikiaľ z postele skontrolovať, ako ide výber mýta.

Ježišova ruka nie je Caravaggiovov „citát“ Michelangela (detail)

Napokon, nezriedka za Matúša býva pokladaný muž, sediaci za vrchstolom, dobre oblečený, v akomsi kresle, čo by tiež mohlo poukazovať na jeho vodcovskú pozíciu v skupine ostatných. Priam do očí udrie dôkladné sústredenie sa tohto muža na peniaze, ktoré jeho sused práve odpočítal na stôl. Je znázornený v dokonalej opozícii voči Ježišovi – jeho slová, ak už zazneli, vôbec nevníma. Ak ešte len zaznejú, v jeho prípade by povolanie bolo priam ako „blesk z jasného neba“ a ich prijatie by bolo znakom totálnej konverzie, čo – paradoxne – tejto interpretácii práveže nahráva. Premena z mýtnika na apoštola-evanjelistu je totiž práve taká.

NADČASOVÝ OBRAZ

Celá skupina je oblečená v kostýmoch Caravaggiových čias, s výnimkou Pet-

ra, ktorý je oblečený ako pútnik, bosý. Ježišov odev nevidno (len červený rukáv, ktorý by mohol naznačovať jeho nadradenosť nad Petrom, maliar tu však zjavne túto tému nerozvíja).

Nedá sa predpokladať, že by Caravaggio nevedel, že v Ježišových časoch a v krajine sa takto neobliekali. Skôr v tom teda treba vidieť zámer, ktorý azda trochu korešponduje aj s myšlienkou, uvedenou už vyššie, že totiž Caravaggio ponúka túto evanjelióvu scénu ľuďom svojich čias, ukazujúc Matúša ako *jedného z nich*, nevedno celkom jednoznačne, ktorého – to záleží od reakcie každého osobne na Ježišovo povolanie, ktoré takto adresuje *ľuďom všetkých čias*.

STANISLAV KOŠČ

Olej na plátne, 322 x 340 cm, vytvorený v rokoch 1599-1600, nachádza sa v Contarelliho kaplnke v Kostole San Luigi dei Francesi v Ríme

MIRIAM

PRE ŽENU S OTVORENÝM SRDCOM

Projekt *UMENIE DUCHA – Návrat súčasného umenia do chrámu* pokračuje aj v roku 2017

Kornati

V jezuitskej Kaplnke Sedembolestnej Panny Márie v Piešťanoch pokračuje projekt pod názvom *UMENIE DUCHA – Návrat súčasného umenia do chrámu*. Vytvára priestor pre diela súčasného umenia, ktoré odzrkadľujú kresťanské poslanstvo. Navracia ich do chrámu, kde kvalitné súčasné umenie, z rôznych dôvodov, často chýba.

Letné mesiace sa nesú v duchu oddychu, dovoleniek, obnovy fyzických aj psychických síl. Pre každého z nás sú tiež príležitosťou zastaviť sa, zamyslieť sa nad svojím životom a vložiť ho pod Boží pohľad s prosbou: „Pozri, či nejdem bludnou cestou, a veď ma po ceste k večnosti“ (Ž 139, 24).

V lete sa na mnohých miestach konajú procesie, spojené s miestnymi náboženskými sviatkami. Viaceré z nich sa spájajú s mariánskou úctou, ktorú najmä v tomto roku zvlášť intenzívne prežívame aj vďaka stému výročiu zjavení Panny Márie v portugalskej Fatime.

Panna Mária stála Ježišovi počas jeho

pozemského života najbližšie. Preto je podstatou mariánskej úcty to, že nás privádza bližšie ku Kristovi, do čoraz osobnejšieho a hlbšieho vzťahu s ním. Panna Mária má mnohé mená a rôzne prívlastky, ktorými vyjadrujeme úctu k nej – jedným z nich je pomenovanie *Hviezda morská*, čo v preklade znamená *Mária*. Sv. Bernard v spise *Chvály Panenskej Matky* píše, že jej „*lúč osvetľuje celý vesmír; svieti na nebi, preniká až do podsvetia, ožaruje zem, podporuje čnosti a ničí neresti*. Vo vlnobití tohto sveta nespúšťaj oči z tejto žiariacej hviezdy“.

Autorská ikona ANDREY ČEPIŠŠÁKOVEJ odzrkadľuje jej živú marián-

sku úctu. Vychádza zo silného osobného zážitku na chorvátskych ostrovoch Kornati počas procesie so sochou Panny Márie. Koncentrovala v ňom dovolenkovú atmosféru, ktorej dáva hlbší duchovný rozmer v duchu posväcovania všedného dňa prostredníctvom centrálného obrazu Panny Márie a chorvátskeho nápisu *Kraljice mora, moli za nas*. Jej originálne videnie a subjektívnu autorskú ikonografiu zdôrazňujú potápači, vznášajúci sa na nebi ako anjeli.

Obraz môžeme vnímať ako formu autorkinho denníka, zachytávajúceho silný osobný zážitok, aj ako osobnú modlitbu. Aký príbeh sa skrýva za ikonou Kornati? „*Na Kornati som zabúdila celkom náhodne, počas letnej dovolenky s rodinou. Je to národný park, ide o súostrovie 89 ostrovov vápencového pôvodu, ktoré sú neobývané a prevažne sa tu pestujú olivy. Cestovné kancelárie ponúkajú výletné plavby a sľubujú rôzne atrakcie: ochutnávku morských špecialít či možnosť obzrieť si ostrovy spod hladiny mora v sprievode profesionálnych potápačov. Netradičnú púť na jeden z ostrovov, na Tarac, však môžete zažiť len ak sa vydáte na plavbu s miestnymi obyvateľmi. Každoročne sa v prvú júnovú nedeľu vydávajú k malému kostolíku zasvätenému Panne Márii Kráľovnej mora, aby sa poďakovali a prosili o dobrú úrodu a bohatý rybolov v novej sezóne. Biele loďky, plaviace sa z rôznych smerov, pôsobia na otvorenom mori ako papierové lodičky, pričom z každej sa ozýva iná mariánska pieseň či modlitba. Vietor, slnko, more, spevy zlievajúce sa do jedinej melódie, to všetko ma zalialo zvláštnym pokojom a vďakou. Takýto okamih sa môže stať zdrojom inšpirácie. Môže byť príležitosťou uvedomiť si, že vo chvíli, keď sa vzdalujeme svetlu, objavujeme vlastnú podstatu,*“ hovorí výtvarníčka Andrea Čepiššáková.

P. LEOPOLD SLANINKA, SJ

Žilinská galéria Ikony predstavuje ikony mesiacov júl a august

Ikony letných mesiacov

Otcovstvo

Ikona mesiaca júl Otcovstvo je zo 17. storočia, ikona mesiaca august S'atie ctihodnej hlavy svätého proroka Jána Predchodcu bola napísaná v druhej polovici 18. storočia. Obe ikony pochádzajú z Ruska.

Smenom Boh Otec sa stretávame v *Novom zákone* ako s Otcom Ježiša Krista. On je stvoriteľ neba a zeme, prvotný prameň všetkých vecí, je alfa aj omega. Ľudským rozumom je nepoznatelný, ani neuchopiteľný,

zmyslami nepredstaviteľný a ľudským jazykom neopísateľný. Boh, o ktorom hovoríme, je nekonečne dokonalý a niet u neho premeny ani tieňa zmeny (*Jak 1, 17*). On bol pred vekmi a bude na veky (*Sir 42,21*).

PEDAGOGIKA NEHY

Nie je možné namaľovať Najsvätejšiu Trojicu. Bolo by to rúhanie a pýcha (porov. *Ex 20, 4*). Je však možné napísať ikonu, v ktorej sa Najsvätejšia Trojica ľuďom zjavuje a komunikuje.

Keď Boh zakázal ľuďstvu robiť si jeho obrazy, chcel ho ochrániť od smutného kľamstva idolatrie, pretože on si ako obraz zjavenia svojho Syna vybral človeka (*2 Kor 1; 20, Lk 24, 27*).

Dejiny, počnúc Adamom až po Apokalypsu, sú pedagogikou nehy Boha k nám. On nás necháva, aby sme zakúsili túto zvláštnu príchuť radosti, ktorú zakúša srdce, keď objaví novú črtu Milovaného (porov. *Pies 1, 3-4*). Preto sa Boh dáva, preto sa zjavuje dvomi základnými spôsobmi, ide o spoločenstvo (porov. *1 Mach 1, 41; Sk 4, 32; Rim 12, 4n*) a jednosť (porov. *Dan 3, 45; Mk 12, 29*).

ZOBRAZENIE VZŤAHU

Ikona *Otcovstvo*, lat. *paternitas*, alebo aj Novozákonná Trojica, pochádza zo 17. storočia. Predobrazom ikony je Najsvätejšia Trojica vo svojom tajomstve. Nie je zobrazením Svätej Trojice, ale jej vnútorného života, vzťahu Milujúceho, Milovaného a Lásky. Je to ikona vzťahu Boha Otca, Syna a Duha Svätého.

Ústredným výjavom ikony je žehnajúci Otec, sediaci na masívnom tróne na dvoch poduškách červenej a modrej farby, symbolov božskej a ľudskej podstaty. Zlatý osemrohý nimbus znamená večnosť. Po stranách, zľava doprava, je nápis v azbuke *Pán zástupov*.

Otcova tvár je plná energie. V jeho lone sedí Syn so zvitkom *Písma* v ľavej ruke, ako *Vtelené Slovo*. Pravou rukou, spolu s Otcom, žehná stvorenstvu. Štola na pravom pleci Otca a Syna je znakom kráľovskej dôstojnosti.

Syn je zobrazený ako Emanuel, Spasiteľ, v modrom kruhu, čo naznačuje jeho vykupiteľské poslanie prísť na svet a spasiť človeka. Nad oboma plecami sú iniciály jeho mena *IC XC*. Kristov spodný odev je červený a vrchné rúcho zlaté, čo sú farby vyjadrujúce jeho božstvo.

Nad hlavou Syna je biela holubica v červenom kruhu, ktorý sa dotýka Otca aj Syna, a tak vizuálne ukazuje na jednotu troch osôb v jednom Bohu.

»»

VYKROČENIE K ČLOVEKU

Žiarivo sa skvejúce biele rúcho Otca symbolizuje duchovnosť tak isto, ako operadlo trónu a podnožka. Trón Otca je prežiarený jeho svetlom, čo je vpísané do kresby dreva v pravidelne sa opakujúcich kotúčoch svetelných lúčov.

Postoj Otca naznačuje vykročenie ku človeku. On prvý prichádza a prvý s nami nadväzuje vzťah. Dva polkruhové výrezy na tróne pripomínajú dve dosky Božích prikázaní. Vedľa Otca je ešte voľné miesto, o ktorom Syn povedal: „*V dome môjho Otca je mnoho príbytkov*“ (Jn 14, 2).

Ikona komunikuje otcovskú nežnosť a materinskú starostlivosť, bezpečie a istotu. Vťahuje do Božej harmónie a pokoja. Celá ikona je prežiarená nepostihnuteľným svetlom a absolútne tichým a nezmerateľným pokojom. Je to svetlo prvého dňa stvorenia, večné svetlo. Jeho duchovný význam spočíva v tom, že svetlo je podmienkou poznania a videnia.

Najsvätejšia Trojica je ústredným tajomstvom kresťanskej viery a kresťanského života. Je to tajomstvo Boha, aký je sám v sebe.

PÁN SABAOTH

Ikona *Sťatie ctihodnej hlavy svätého proroka Jána Predchodcu*, to znamená sv. Jána Krstiteľ'a, pochádza z Ruska a napísali ju v druhej polovici 18. storočia.

Na vyvýšenom okraji ikony, zvanom *kovčeg*, akoby nad celou udalosťou je nápis – meno ikony: *Усекновение честной главы святого пророка Иоанна предтечи* (*Sťatie ctihodnej hlavy svätého proroka Jána Predchodcu*). V strede nápis rozdeľuje na dve polovice polpásové zobrazenie sediaceho v nebeských oblakoch Pána Sabaoth – Pána Zástupov (*Dan 7, 9*), oblečeného do bieleho plášťa, symbolizujúceho jeho absolútnu duchovnosť. Na pravom ramene má pruh na tunike – *clavus*, symbol Ježišovej kráľovskej dôstojnosti, podčiarkujúci moc požehnania, ktoré udeľuje pravou rukou v mene Ježiša Krista Jánovi a celému stvoreniu. V ľavej ruke drží vládarsku sféru, z ktorej vyrastá životodarný kríž.

Pán Sabaoth má tvár Ježiša, plnú života, dlhé vlasy sú znakom tajomných síl. Dlhá brada vyjadruje jeho bezúhonnosť a múdrosť. V nimbe má dva štvorce – modrý a červený – symbol Božskej a ľudskej Ježišovej prirodzenosti, ktoré spolu tvoria osemuholník, pripomínajúci ôsmy deň stvorenia – páruzniu. Je vyobrazený na zlatom pozadí zvyčajne s asistom, akoby všet-

Sťatie ctihodnej hlavy svätého proroka Jána Predchodcu

ko svetlo vychádzalo z neho. „*Ja som svetlo sveta*“ (Jn 8, 12).

V ľavom hornom rohu je za dreveným plotom vo väzení sv. Ján Krstiteľ. Z jeho postoja je cítiť, akoby medzi ním a Pánom Sabaothom prebiehala komunikácia (modlitba). Akoby Ján hovoril: „*Úlohu som splnil. Ohlásil som príchod Spasiteľa.*“ A Pán mu odpovedá: „*Si požehnaný, Ján. Ešte pôjdeš ohlásiť príchod Spasiteľa do Šeolu.*“

DVE SCÉNY

Ikona je veľmi jemne napísaná v pastelových farbách na zlatom podklade. Jemnosť pigmentov a umelecké spracovanie svedčí o vysokej zručnosti ikonopisca. Napriek námetu ikona pôsobí pokojne až radostne. Aj tu je možné vzťahovať veľkonočný spev: „*Šťastná vina, pre ktorú k nám prišiel taký vznešený Predchodca Pána.*“

V hlavnej scéne ikony je zobrazený krutý výjav Jánovej popravy, ako aj odovzdanie jeho ctihodnej hlavy tanečnici Salome. Ján je úplne ponorený do dia-

lógu s Bohom, akoby realita popravy pre neho ani neexistovala. Tvár má pokojnú, ruky má zviazané, na nohách má sandále. Odev z ľavej srsti má prekrytý plášťom. Po poprave jeho telo padá na zem. Ruky už má oslobodené.

Druhá scéna zachytáva kata, ako odovzdáva Jánovu hlavu na zlatom podnose tanečnici Salome. Tá sleduje popravu v ružových šatách pýchy a rozkoše, vyzdobených podľa dobového kráľovského vkusu. V pozadí je silueta kráľovského paláca, ktorý je tiež v ružovej farbe. Kat je v bielomodrej tunike, symbolizujúcej jeho ľudskú prirodzenosť. Okolo krku má uviazaný šarlátový plášť na znak hriechu, ktorý berie na seba vykonaním zákernej a krutej popravy.

Ikona zobrazuje, ako hlboko môže klesnúť ľudský úsudok pod vplyvom hriechnych vášní. Hoci je námetom historická udalosť, ikona však symbolicky ukazuje a navádza na celoživotnú prípravu na stretnutie s Kristom pri nebeskej liturgii.

-mu-

Pred 145-timi rokmi sa narodil organizátor cirkevného a spolkového života Slovákov v USA

Aktívny krajan

Medzi najvýznamnejších organizátorov cirkevného a spolkového života amerických Slovákov nesporne patrí slovenský rímskokatolícky kňaz, náboženský spisovateľ, dramatik, publicista, redaktor a vydavateľ MATÚŠ JANKOLA.

Matúš Jankola sa narodil dňa 2. júla 1872 v Budapešti. Jeho rodičia boli z Trstenej na Orave, otec bol robotník v budapešťianskom dunajskom prístave. Jeho syn Matúš študoval v gymnáziách a rehoľných školách v Bardejove, v Beckove u františkánov a v Kremnici. V roku 1893 sa aj so súrodencami vysťahoval do Spojených štátov amerických. V kňazskom seminári v pensylvánskom meste Allegheny vyštudoval teológiu a v roku 1895 ho vysvätili za kňaza. Bol kaplánom v pensylvánskych slovenských osadách Pittston a Wilkes-Barre a od roku 1907 bol farárom v Bridgeporte v štáte Connecticut. Tam napokon dňa 5. mája 1916 i zomrel.

ORGANIZÁTOR

Medzi slovenskými vysťahovalcami v USA pôsobil Matúš Jankola na cirkevnom a národnom kultúrnom poli. Bol popredným predstaviteľom krajského hnutia.

Rad rokov bol vedúcim funkcionárom, ba aj predsedom Prvej slovenskej katolíckej ženskej jednoty. Bol vydavateľom a ideológom jej tlačového orgánu *Jednota*. Založil slovenské osadné školy v Hazletone a v Bridgeporte. V roku 1903 založil osobitný fond s názvom Pokladnica svätého Antona. Cieľom fondu bolo podporovanie slovenskej mládeže na štúdiách.

Pri škole v Bridgeporte založil reverend Jankola a potom aj viedol spevokol, divadelný krúžok a večernú školu pre dospelých, ktorá mala bojovať proti analfabetizmu medzi slovenskými vysťahovalcami. Založil aj Spolok svätého Antona, ktorý združoval slovenských katolíckych kňazov.

Keď roku 1906 zhorel v Hazletone drevený kostolík z roku 1885, Matúš Jankola postavil murovaný kostol. Kostoly však vybudoval aj v iných farnostiach – Pittstone, Bridgeporte, Maltby, Wilkes-Barre. Staval i školy v Hazletone a Bridgeporte, navyše v Bridgeporte postavil i faru. Budoval však aj duchovné „stavby“. Založil Arcibratsvo svätého ruženca, Apoštolát modlitby, Bratstvo svätého škapuliara, Družstvo Panny Márie, Spolok Najsvätejšieho Mena Ježiš, spevokol, divadelný krúžok i večernú školu pre dospelých.

ZAKLADATEĽ

Vari najvýznamnejším činom Matúša Jankolu bolo založenie slovenskej ženskej kongregácie sestier svätého Cyrila a Metoda, ktorú dňa 11. septembra 1909 potvrdil pápež sv. Pius X. Kongregácia sa mala starať predovšetkým o cirkevné školy, v ktorých sa mali vyučovať a vychovávať deti slovenských vysťahovalcov. Ide o jedinú kongregáciu či rehoľu na americkom kontinente, ktorá nesie mená slovanských vierozvestov. V roku 1919 kúpili pre kongregáciu v pensylvánskom meste Danville veľký dom. Upravili ho na kláštor a preniesli doň svoje hlavné sídlo aj s noviciátom. Kongregácia sestier sv. Cyrila a Metoda je i v súčasnosti najsilnejšou baštou slovenčiny a vyhňou slovenského povedomia v Amerike.

V tom istom roku, keď sa Matúš Jankola rozhodol založiť Kongregáciu sestier svätého Cyrila a Metoda, poslal tiež slovenských študentov do benediktínskeho Kláštora sv. Prokopa, aby tam študovali. Z nich sa stal benediktínom iba jeden – Ján Gregor K. Vanišček –, ale predsa to bol prvý krok na založenie osobitného kláštora slovenských benediktínov v Amerike. Jeho zásluhou však pôsobia teraz v Amerike aj slovenskí františkáni. Vlastným zakladateľom slovenského komisiariátu františkánov v Spojených štátoch sa stal slovenský františkán Kazimír Zakrajšek.

PUBLICISTA

Publicistická tvorba reverenda Jankolu v krajských novinách, časopisoch a v kalendároch mala takisto prevažne cirkevný charakter, ale plnila aj národné uvedomovacie ciele. Preto v roku 1901 podnikol cestu do Európy a navštívil aj Slovensko. Jeho zápisky z tejto cesty patria medzi priekopnícke práce v slovenskej krajskej tlači. Poukazoval v nich na národnostný útlak Slovákov v Uhorsku a burcoval nimi do boja proti nemu. Publikoval predovšetkým v novinách amerických Slovákov *Jednota*. V rodnom kraji uverejňovali jeho články *Katolícke noviny* a prispel aj do zborníka *Tovaryšstvo*.

V roku 1899 založili Matúš Jankola a Štefan Furdek Národný fond, ktorý sústreďoval finančné prostriedky amerických Slovákov na podporu politických, sociálnych a kultúrnych potrieb slovenského ľudu. Jankola sa stal jedným z dvoch zapisovateľov tejto ustanovizne. V roku 1905 bol zasa spoluzakladateľom Ústredného slovenského národného výboru, ktorý mal „podporovať mravne a finančne našich bratov Slovákov v Uhorsku“. Krátko po svojom vzniku začala táto ustanovizňa organizovať zbierku na podporu boja za všeobecné volebné právo v Uhorsku.

V roku 1914 bol Matúš Jankola spoluautorom *Memoranda Slovenskej ligy v Amerike*, ktoré upozorňovalo svetovú verejnosť na ťažký útlak slovenského národa v Uhorsku. V decembri 1914 sa vyslovil za vytvorenie spoločného štátu Slovákov a Čechov na federatívnom základe, ktorý sa mal zahraničnopoliticky orientovať na Rusko.

Cirkevné a národné úsilia krajanov podporoval Matúš Jankola aj hmotne. Vo svojom testamente odkázal na tento cieľ 130 000 dolárov.

Keď v roku 1915 zomrel Štefan Furdek, všeobecná dôvera ľudu postavila Matúša Jankolu na čelo slovenských katolíkov v Amerike.

LUBOMÍR V. PRIKRYL

Povedzte priateľom:
Každý si môže objednať
VOX

NOVINKA

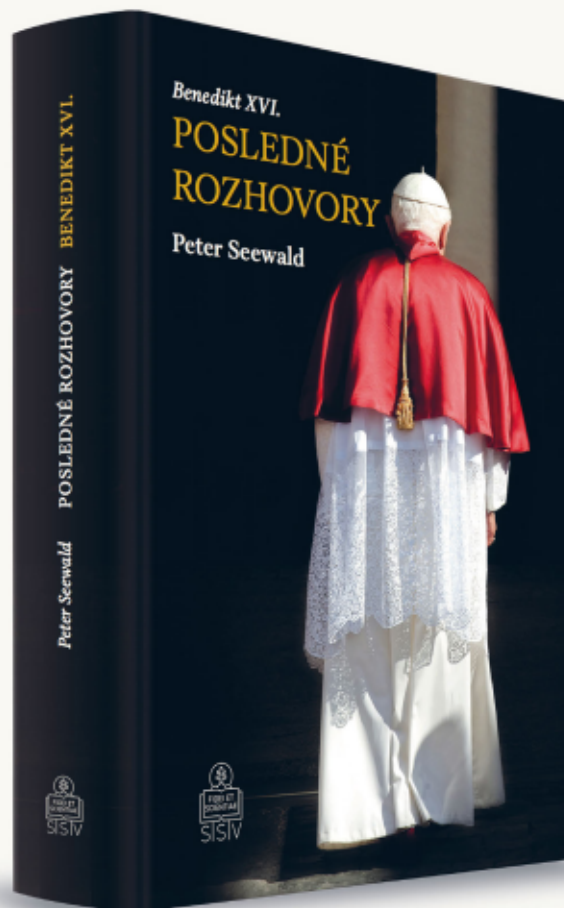
Benedikt XVI. – Peter Seewald

POSLEDNÉ ROZHOVORY

Posledné rozhovory sú duchovným testamentom, dôverným odkazom emeritného pápeža Benedikta XVI., ktorému sa viac než ktorémukoľvek inému podarilo upriamiť pozornosť veriacich aj neveriacich na úlohu Cirkvi v súčasnom svete. Vo svojich rozhovoroch s Petrom Seewaldom sa prvýkrát vyjadruje k vnútornému utrpeniu, k dojímavým a ťažkým chvíľam, ktorými bol pretkaný život tohto mučenika za pravdu. Nech posledné rozhovory, po ktorých sa Benedikt XVI. ponoril do modlitby a mlčania, pomôžu odhaliť jeho veľkosť, svätosť a priamočiarosť života, nech v nás prebudia túžbu poznať jeho životné dielo, v ktorom sa skrývajú nevýslovné poklady múdrosti a pravdy.

„Bol to veľký pápež. Veľký v službách teológie, veľký v láske k ľuďom a k Cirkvi, veľký v čnosti a v zbožnosti.“
pápež František

Viazaná, 240 strán, **20 €**
Členovia SSV **17 €**

KNIHU SI MÔŽETE KÚPIŤ V PREDAJNIACH SPOLKU SVÄTÉHO VOJTECHA ALEBO OBJEDNAŤ

NA: 033/5907718; OBJEDNAVKY@SSV.SK; WWW.SSV.SK, eVOJTECH.SK

Knihkupectvá Spolku svätého Vojtecha: Banská Bystrica, Bardejov, Bratislava, Čadca, Košice, Malacky, Michalovce, Nitra, Partizánske, Prešov, Prievidza, Púchov, Rožňava, Ružomberok, Snina, Spišská Nová Ves, Šaštín, Topoľčany, Trenčín, Trnava, Tvrdošín, Žilina

VOX

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza dvojtýždenne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkřížna 4, 821 06 Bratislava
ISSN 1339-3634

Cirkevný cenzor: ThLic. Zdeno Pupík, PhD

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751